

ԴԱՎԻԹ ԳՅՈՒՐՋԻՆՅԱՆ, ՆԱՐԻՆԵ ՀԵՔԵՐՅԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ

4

Նկարիչ՝ Սուսաննա Այվազյան

Երևան

ԷՂԻԹ
ՊՐԻՆՏ
Իրավապահպանություն

2010

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.1(075)
ԳՍԴ 81.23 ց72
Գ 697

Հաստատված է
ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից

Գյուրջինյան Դ., Հեքեքյան Ն.

Գ 697 Մայրենի 4: Հանրակրթական դպրոցի 4-րդ դաս. դասագիրք/
Նկ.՝ Ս. Այվազյան.-Եր.: Էդիթ Պրինտ, 2010.-192 էջ:

ՀՏԴ 373.167.1:809.198.1(075)
ԳՍԴ 81.23 ց72

ISBN 978-9939-52-221-0

© Դ. Գյուրջինյան,
Ն. Հեքեքյան, 2010թ.
© «Էդիթ Պրինտ», 2010թ.

ՅՈԹ ՍՐԲՈՒԹ ՅՈՒՆ

Հայը դարերով սիրով է պահել
Յոթ թանկ սրբություն.

Հողը, պատիվը, շիկարար ոգին,
Հավատը, լեզուն:

Սուրբ անուններ են եղել դարերով
Հայ ընտանիքը,

Եվ ամենից վեհ, ամենից լուսե
Մայր հայրենիքը:

Սուրեն Մուրադյան

ԼԱՎ ԸՆԿԵՐՈՒ 1

(ըստ Աստվածաշնչի)

Մի անգամ Հիսուսն իր շուրջը հավաքված մարդկանց այսպիսի պատմություն պատմեց:

Մի մարդ ճամփա ելավ: Դա ոլորապտույտ և ամայի ճանապարհ էր, որի երկու կողմերում հսկայական ապառաժներ էին վեր խոյանում: Ճանապարհը նաև վտանգավոր էր, որովհետև քարերի հետևում դարանակալում էին ավազակները:

Մարդը միայնակ էր ճամփորդում, քսակում էլ բավական շատ փող ուներ: Կարող էք կռահել, թե ինչ պատահեց. ավազակները հարձակվեցին նրա վրա, խլեցին քսակը, ծեծեցին նրան, նույնիսկ գողացան հագուստը և փախան: Ճամփորդը վիրավոր ու արյունաքամ ընկած էր և չէր կարողանում տեղից շարժվել:

- Օգնություն, օգնություն,- կանչում էր նա:

Քանի որ անմարդաբնակ վայր էր, ոչ ոք չլսեց նրան:

Հանկարծ վիրավորը մոտեցող ոտնաձայներ լսեց:

- Օգնություն,- կանչեց նա,- խնդրում եմ, օգնե՞ք ինձ:

Այն մարդը, որն իջնում էր ճանապարհով, լավ էր հագնված: Նա նայեց ճանապարհին ընկած խեղճ վիրավորին ու նկատեց արյունը: «Եթե ես մոտենամ և օգնեմ այս խեղճին,- մտածեց նա,- կարող եմ իմ շքեղ հագուստը փչացնել»: Այդ պատճառով էլ ձևացրեց, թե չի տեսել ընկածին, և արագ հեռացավ:

«Ես արյունաքամ կլինեմ», - մտածեց վիրավոր ճամփորդը:

Ինչ հետո կրկին ոտնաձայներ լսվեցին: Վիրավոր ճամփորդն ուժերը հավաքեց ու կանչեց.

- Օգնությո՛ւն, օգնությո՛ւն:

Անցորդը շտապում էր: Նա, իհարկե, լսեց օգնության կանչող վիրավորի ձայնն ու մի հայացք գցեց նրա վրա, սակայն գլուխն իսկույն շրջեց: «Եթե օգնեմ այս մարդուն, կուշանամ: Ձևացնեմ, իբր չլսեցի», - որոշեց նա ու քայլերն արագացնելով շարունակեց ճանապարհը:

ապառաժ
ճամփորդ
հայացք
արյունաքամ
ոչ ոք
իբր

«Հիմա ես կմեռնեմ, - մտածեց խեղճ ճամփորդը: - Ոչ ոք օգնության ձեռք չի մեկնում ինձ»:

Առած

Հավքը թևով կթռչի,
մարդը՝ քարեկամով:
Հայկական

Բառախաղ

Գույքը գտավ գթառատին,
Գթառատին գթասիրտ,
Գլուխ գլխի տվին երկար
Եվ անգույթին ... գթացին:

Բառերի գանձատուփ

1. Ծարքերից ընտրիր և կողք կողքի գրիր հոմանիշ բառերը:
 հսկայական անմարդարևակ շքեղ ոլորապտույտ
 ծուռումուռ ճոխ խոշոր ամայի
2. Գրիր վտանգավոր և հսկայական բառերի հականիշները:
3. Մեկ բառով ինչպես կասես՝
 ա) օգնության ձեռք մեկնել, բ) հայացք գցել:
4. Տեքստի սկզբնամասում գտիր այն բառերը, որոնք նշանակում են՝
 ա) ժայռ, քառաժայռ,
 բ) թաքնվել՝ մեկի վրա հանկարծակի հարձակվելու համար:
5. Բնակ է կոչվում այն փոքրիկ տոպրակը, որի մեջ փող էին պահում: Հիմա քսակի փոխարեն ի՞նչ են օգտագործում:

6. Ոտնաձայն բառը բաղադրիչների բաժանիր: Երկրորդ արմատով բարդ բառեր կազմիր:

7. Անթանուղ, գևաղ, իմանուղ բառերի արմատներով և -ացք ածանցով բառեր կազմիր հայացք բառի նմանությամբ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Գրիր դեպքերի նկարագրությունը.

ա) Մի մարդ ճամփա ելավ:

բ) Նա միայնակ էր ճամփորդում, քսակում էլ շատ փող ուներ:

գ) և այլն:

2. Նկարագրիր այն ճանապարհը, որով անցնում էր մարդը:

3. ա) Նկարագրիր այն երկու անցորդներին, որոնք չօգնեցին վիրավորին:

բ) Հատկանիշ ցույց տվող 3-4 բառ ասա, որոնցով կրկնաթաղթեր անցորդներին:

4. Ինչպես կվարվեիր, եթե վիրավոր մարդը քո ճանապարհին ընկած լիներ:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Մանուկների Աստվածաշնչից Հիսուսի մեկ ուրիշ պատմություն՝ կարդա և պատմիր ընկերներիդ:

2. «Քարսիրտ մարդու վերջը» վերնագրով շարադրություն գրիր:

ԼԱՎ ԸՆԿԵՐԸ 2

(ըստ Աստվածաշնչի)

Ճանապարհին անօգնական ընկած հուսահատ վիրավորը ծարավ էր, վերքերն էլ ցավում էին, իսկ արևն ավելի ու ավելի կիզիչ էր դառնում: Հանկարծ նա կրկին մոտեցող ձայն լսեց, բայց այս անգամ ոչ թե մարդու ոտնաձայներ, այլ ավանակի դոփյուններ:

Ճամփորդը շատ էր թուլացել, գրեթե ուժասպառ էր եղել: Նա փորձեց ձայն տալ, օգնության կանչել, բայց կարողացավ միայն հագիվ լսելի ձայնով շշնջալ:

- Օգնե՛ք ինձ, խնդրում եմ, օգնե՛ք ինձ:

Ավանակով ճամփորդող մարդը, որ օտարական էր, լսեց վիրավորի թույլ կանչը: Նա նայեց ճանապարհին ընկած մարդուն ու անմիջապես գուշակեց կատարվածը: «Խեղճ մարդ,- հուզված մտածեց նա,- ես կփորձեմ օգնել քեզ»:

Օտարականը հանեց իր պայուսակը, որի մեջ դեղորայք, վիրակապ և ջուր կար: Նա խնամքով մաքրեց վիրավոր ճամփորդի վերքերն ու վիրակապեց, ջուր տվեց, որ խմի ու ծարավը հագեցնի, հետո զգուշությամբ նստեցրեց ավանակի վրա:

Բարի մարդը քայլում էր ավանակի կողքով մի ձեռքով պահելով նրա վրա նստած վիրավորին: Ծուտով հեռվում առկայծող լուսեր երևացին, և օտարականը թեթևացած շունչ քաշեց. արդեն մոտենում էին փոքրիկ իջևանատանը: Նրանք շատ դանդաղ էին գնում, բայց փրկության հույսը ուժ էր տալիս

անօգնական
դեղորայք
առկայծել
իջևանատուն
վերջիվերջո
ծախսել

նրանց: Վերջիվերջո տեղ հասան: Իջևանատերը դուրս վազեց՝ օտարականին օգնելու: Նրանք խեղճ ճամփորդին ներս տարան ու պառկեցրին մահճակալին: Վիրավորը, իհարկե, փող չունեւր, չէ՛ որ նրան կողոպտել էին և ամբողջ փողը գողացել:

- Ոչինչ,- իջևանատիրոջն ասաց օտարականը:- Ահա՛, վերցրո՛ւ այս փողը: Վաղը ես պետք է շարունակեմ ճանապարհս, բայց դու, խնդրում եմ, խնամիր նրան,

մինչև որ լավանա: Եթե ավելին ծախսես, վերադարձիս ճանապարհին կվճարեմ աշխատանքիդ համար:

Պատմությունն ավարտելուց հետո Հիսուսն ասաց.

- Ընկերը նա է, ով քո սիրո և օգնության կարիքն ունի, ընկերը նա է, ով սիրում և օգնում է քեզ:

Ասացվածքներ

Իմաստաստություն

Բարեկամը նեղ օրվա համար է:

Հայկական

Ընկերոջը վտանգի մեջ ես ճանաչում:

Ճապոնական

Մարդիկ գոյություն ունեն մեկը մյուսի համար:

Արեգի՛ գիրունիկ,
այս պարսկական մեզ
կա իզևանեղ բարը:
Նսա՛ ինչքում եմ, այն
ի՛նչ է նշանակում:

Արեգի՛ ինչուիկ, նախ
ասեմ, որ քեզ հեղափոխող
բարը կապմեղ է իզևանե-ից:
Սա նշանակում է «ճանապարհին
կառուցված շինություն, որ նախա-
քեպում է գիշերելու կամ հանգստանալու
համար»: Այսինքն՝ իզևանե ժամանակակից
հյուրանոցի նման բան էր:

Ա՛, հասկացա:

Որեմն իզևանեղ բարն էլ
կնշանակի «գիշերելու կամ
հանգստանալու համար
ճանապարհին որևէ քեղ
կանգ առնել, մնալ»: Պարզ
է նաև, որ իզևանաբերն էլ
իզևանի քեբն է:

Գիրե՛՛՛ք, այս
իզևան բարից է առազ
եկեղ Մալուշի մարչի
կենարունի՛ իզևանի
անունը:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր գուշակել, առկայծել, խնամել բառերի հոմանիշները:
2. Գրի՛ր մտռելալ, թուլանալ, ավարտել բառերի հականիշները:

3. 1-ափանալ բառն այս պատմության մեջ ինչ իմաստով է գործածվել:

4. Ջուր և հույս արմատներով բառեր կազմիր:

5. 3-ական բառ գրիր -ական և -ավոր ածանցներով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Պատմությունը պատմիր քո բառերով:

2. Օտարականն ինչպես օգնեց վիրավոր ճամփորդին:

3. Քո կարծիքով օտարականն ինչու՞ օգնեց վիրավորին:

4. Ո՞րն է այս պատմության հիմնական միտքը:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Որևէ մեկին երբևէ օգնել ես: Պատմիր:

2. Պատմիր քո ամենալավ ընկերոջ մասին:

Լեզվաբանի դասը

Բառերի կազմությունը

Բառերն ըստ կազմության լինում են պարզ, բարդ և ածանցավոր:

Պարզ են միայն մեկ արմատից կազմված բառերը: Օրինակ՝ մարդ, տուն, սեղան, ներկ, գույն, բույս:

Բարդ են երկու և ավելի արմատից կազմված բառերը: Օրինակ՝ աղաման, տոմսարկղ, արևածաղիկ, վարդագույն, գրադարանավար:

Բարդ բառերի արմատները հաճախ միանում են ա հոդակապով: Օրինակ՝ ջրափոս, գայլածուկ, վիրակապ:

Ածանցավոր են այն բառերը, որոնք կազմված են մեկ արմատից և մեկ կամ երկու ածանցից: Ածանցները արմատներին միանում են սկզբից կամ վերջից: Օրինակ՝ անվախ, ուրախություն:

Որոշ բառերում ածանց կա թե՛ բառի սկզբում, թե՛ վերջում, ինչպես՝ անկարգություն:

Իսկ այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից և առկազն մեկ ածանցից, կոչվում են բարդ ածանցավոր: Օրինակ՝ կարգապահություն, մայրաքաղաքային:

Նաղեր Էբրահիմի

ԻՄ ՆՎԻՐԵՄ ԻՄ ՓՈՔՐԻԿ ՍԻՐՏԸ

Ես մի փոքրիկ, շատ փոքրիկ, շատ-շատ փոքրիկ սիրտ ունեմ:

Տառիկս ասում է. «Սիրտը չպետք է դատարկ մնա: Դատարկ սիրտը դատարկ ծաղկամանի նման է և ցավ կարող է պատճառել մարդուն»:

Ահա թե ինչու երկար ժամանակ խորհում եմ, թե ո՛ւմ նվիրեմ իմ այս փոքրիկ սիրտը, ավելի ճիշտ՝ ո՛ւմ տեղավորեմ սրտիս մեջ: Ինչպե՞ս ավելի ճիշտ բացատրեմ. ուզում եմ, որ իմ փոքրիկ սիրտը, որ գեղեցիկ ու կոկիկ տնակի նման մաքուր է, նվիրեմ մի մարդու, որին բոլորից շատ եմ սիրում: Նրան, ով իսկապես արժանի կլինի իմ այս փոքրիկ ու մաքուր տան մեջ ապրելու:

Ճիշտ եմ ասում, չէ՞:

Հայրիկս ասում է. «Մարդու սիրտը հյուրանոց չէ, որ գան, երկու-երեք ժամ կամ երկու-երեք օր ապրեն ու գնան»:

Իսկապես, չգիտեմ, թե ի՛նչ բան է սիրտը: Համոզված եմ, որ սիրտը բարի ու ազնիվ մաքրկանց տեղն է, այն էլ՝ մշտական տեղը:

Այո՛... Լավ մտածելուց հետո որոշեցի, որ սիրտս ամբողջովին, անմնացորդ մայրիկիս եմ նվիրելու: Եվ այդպես էլ արեցի:

Երբ նայեցի, տեսա, որ թեև սիրելի մայրիկս հեշտ ու հանգիստ տեղավորվել էր, սակայն սրտիս կեսը դատարկ էր մնացել... Պարզ է. ես հենց սկզբից պետք է գլխի ընկնեի ու սիրտս միանգամից երկուսին՝ մայրիկիս ու հայրիկիս, նվիրեի: Այդպես էլ արեցի:

Հետո գիտե՞ք՝ ի՛նչ պատահեց. երբ նայեցի, տեսա, որ սրտումս դեռ ահագին տեղ է մնացել:

Եվ սրտիս դատարկ անկյունն անմիջապես նվիրեցի ինձ հարազատ, շատ հարազատ մի քանի հոգու՝ մեծ եղբորս, փոքր քրոջս, պապիկիս ու տատիկիս, նաև իմ լավ ու բարի քեռուն ու հորեղբորը...

Մտածեցի՝ հիմա այնտեղ այն թե իրարանցում կլինի... Այդքան մարդ ինչպես է տե-

ղավորվելու այդ փոքրիկ սրտում:

Աստված իմ, նայեմ ու ինչ տեսեմ. նրանք բոլորը միասին սրտիս ընդամենը կեսն էին զբաղեցրել, ուղիղ կեսը: Հանգիստ տեղավորվել էին, զրուցում էին, ծիծաղում... Ինչ նեղվածք, ինչ բան... Սրտումս դեռ մի աշխարհ տեղ էր մնում...

«Լավ,- մտածում եմ,- հիմա ու՛մ հերթն է...»:

Եվ սրտիս դատարկ մնացած մասը սիրով նվիրեցի մեր թաղի բոլոր ազնիվ մարդկանց, իմ լավ ու բարի բարեկամներին ու հարազատներին, ընկերներին, ինչպես նաև այն բոլոր ուսուցիչներին, որոնք երեխաներին սիրում են ...

Մեր մեջ ասած, հայրիկս մի հարուստ հորեղբայր ունի, շատ հարուստ հորեղբայր: Մտածեցի. քանի որ բոլոր լավ մարդկանց տեղավորել եմ սրտիս մեջ, հորս հորեղբորն էլ մի անկյունում տեղ տամ: Բայց նա չտեղավորվեց: Ինչքան չարչարվեցի, անօգուտ: Բայց ես ինչ կարող էի անել: Ես մեղք չունեի: Մեղավորը հաստատ ինքն էր: Ասեմք, երբ ինքը մի կերպ ներս էր խցկվում, դրսում էին մնում նրա փողի հսկայական սևդուկները: Եվ նա հնիհն դուրս էր վազում փողի ետևից...

Կամաց-կամաց հասկանում էի, թե մի փոքրիկ, շատ փոքրիկ սիրտն իրականում որքան մեծ կարող է լինել...

Մի գիշեր, երբ վերհիշեցի մեծ պատերազմի ծանր ու դժվարին

օրերը, լաց եղա ու բարձրաձայն գոռացի.
«Սրտիս մնացած մասը նվիրում եմ բոլոր այն
հերոսներին, ովքեր նենգ թշնամուն դուրս
վնդեցին մեր հողից»:

Հրաշալի է:

Հիմա իմ սիրտը մեծ ու հսկա մի քաղաքի
նման արդեն դպրոց ունի, հիվանդանոց,
զորանոց, փողոցներ ու թաղեր...

Հիմա սրտումս ընդամենը մի շատ փոքրիկ
տեղ է մնացել: Եվ գիտե՞ք, թե ու՛մ համար եմ պահել... Ճիշտ
կռահեցիք. պահել եմ բոլոր չար ու վատ մարդկանց համար:
Այո՛: Սակայն պայմանով, որ նրանք փոխվեն. երեխաներին
չնեղացնեն, ծովերը չաղտոտեն, կենդանիներին չոչնչացնեն և
առհասարակ ոչ մեկին վատություն չանեն... Միայն այդ դեպքում
նրանք կդառնան իմ սրտի բնակիչները:

Այդպես է, չէ՛: Անգամ եթե բոլոր այդ մարդիկ բարիանան ու
սիրտս մտնեն,- մտածում եմ ես,- միևնույն է, սրտումս դեռ էլի մի քիչ
տեղ կմնա... Գուցե անտառների համար, լեռների, թռչունների,
ձկների, եղևիկների ու էլի շատ ու շատ բաների համար...:

Իսկապես որ զարմանալի բան է. չե՛ս հասկանում՝ սա սիրտ է,
թե՛ անծայրածիր օվկիանոս...

Ախր այս փոքրիկ սիրտն ինչպե՛ս չի լցվում...

Գուցե հասկանամ, երբ մեծանամ: Բայց հիմա, քանի դեռ
սրտումս տեղ կա, սիրտս պիտի նվիրեմ բոլոր-բոլոր լավ ու բարի
մարդկանց: Սիրտը հենց դրա՛ համար է: Մի՞թե այդպես չէ...

Պարսկերենից թարգմանեց Պևրոզ Ասատրյանը

Իմաստասիրտություններ

Մեծ սիրտը, ինչպես օվկիանոսը, երբեք չի սառչում:

Մարդիկ ամենից շատ արժանի են սիրո:

*Լավ մարդը միաժամանակ ապրում է հազար ու մի տեղ,
հազարավոր սրտերում:*

Բառերի գանձատուփ

1. Պատմվածքում գտիր խորհել, գոչել, բնակվել, տանջվել, գուշակել, կեղտոտել բառերի հոմանիշները, որոնք կապույտ են գրված:

2. Գրիր ազևիվ, մշտական, դատարկ, մեղավոր բառերի հականիշները:

3. Հևալ նշանակում է «ընդհատումներով արագ-արագ շնչել, շունչը կտրվել»: Ի՞նչ է նշանակում հեփիս:

4. ա) Բարեկամ նշանակում է՝ 1) «լավ, բարի վերաբերմունք ունեցող», 2) «ազգական», իսկ հարազատ նշանակում է՝ 1) «արյունակից, ազգական», 2) «մտերիմ, սիրելի, թանկագին»: Ո՞ր իմաստն է ընդհանուր:

բ) Հարազատ բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել եվ սրտիս դատարկ անկյունն անմիջապես նվիրեցի ինձ հարազատ, շատ հարազատ մարդկանց նախադասության մեջ: Փորձիր փոխարինել հոմանիշ բառով:

գ) Հարազատ բառով 2-3 բառակապակցություն՝ կազմիր:

5. Մտղկաման բառի արմատներից յուրաքանչյուրով 1-ական ածանցավոր և բարդ բա՛ռ կազմիր:

Արեգի Գիրունիկ, հիշում եմ, անցյալ փարի դու ինչ բացարձեցիր մի բուռ և մի մայր արքահայրությունները: Արդեն գիրեմ, որ դրանք գործածում եմք, երբ ուզում եմք ցույց տալ, որ մի բան փոքր է կամ շատ փոքր: Եթե չես եմ հասկացել արդյո՞ք, որ մի աղխարի փեղ արքահայրությունը նշանակում է «շատ փեղ»:

Այո՛, այդպես է: Ռբա՛նման մի ուրիշ արքահայրություն էլ էս ախտացնեմ ծով համբերությունը որ նշանակում է «շատ մեծ, անսահման համբերություն»:

ՀԱՅՐԱ

Երբ դաշտերում Ծիրակի
Առավոտն էր արթնանում,
Մայրս ամեն կիրակի
Ինձ մեր բուստանն էր տանում:

Հայրս մի գառ էր առել,
Ճերմակ մի գառ ինձ համար,
Ու ես մի թուխ գառ դարձել՝
Խաղում էիք անդադար:

Երբ հայրիկս մեզ բռնում,
Ինձ մի թևին էր առնում,
Մյուս թևին՝ գառնուկիս,
Կյանքս դրախտ էր դառնում:

Արածում էր գառնուկս
Եվ դառնում էր ինձ պահակ,
Երբ ես՝ հոգևած մանուկս,
Քնում էի կաղնու տակ:

արթնակայ
անդադար
համբույր
համբուրել

Օրինանքներ

Հորով, մորով լինես:

Աստված պահի քեզ:

Շլես, ծաղկես, զորանաս:

Հովն էլ անուշ մայրիկիս
Նուշ համբույրն էր ինձ բերում,
Թե՛ մորուքն էր հայրիկիս
Ինձ քնած տեղս համբուրում:

Թիթեռների մեջ թիթեռ,
Ծաղիկների մեջ՝ ծաղիկ,
Ինչ անուշ էր կյանքս դեռ՝
Անհոգ, լուսե, խաղաղիկ:

Բառերի գանձատուփ

1. Հով նշանակում է «թեթև քամի, հովիկ» և «զով, սառը»: Բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել բանաստեղծության մեջ:
2. Գրիր մանուկ, անդադար, անուշ, ձերմակ բառերի հոմանիշները:
3. Գրի՛ր արթևանալ, տանել և հոգնել բառերի հականիշները:
4. ա) Համեմատիր համբույր և համբուրել բառերը: Ի՞նչ նկատեցիր:

բ) Գույն, լույս, բույս արմատներին վերջից բաղադրիչներ ավելացրու և նոր բառեր կազմիր:
5. Դառնուկ և հայրիկ բառերից առանձնացրու՝ ածանցները: Դրանցով ուրիշ բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո բառերով պատմիր բանաստեղծությունը:
2. Հեղինակն ի՞նչ բառերով է նկարագրում իր կյանքը մանուկ տարիներին:
3. Բանաստեղծն ի՞նչ էր զգում իր հոր կողքին:
4. ա) Կաղնի, կաղնու, կաղնուց ձևերի նմանությամբ գրիր ուռենի, եղևնի, բալենի բառերի համապատասխան ձևերը:

բ) Որևէ շարքից երկու բառ ընտրիր և գործածիր նախադասությունների մեջ:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Պատմիր քո կյանքի ամենաերջանիկ օրվա մասին:
2. Հայրիկիդ գրավոր պատմիր քո ամենաթանկ երազանքի մասին:

Առավոտն է արթևանում նախադասությունը մի բառով ասա:

Բառի ուղիղ և փոխաբերական իմաստներ

Յուրաքանչյուր բառ իր իմաստն ունի: Օրինակ՝ թռչել նշանակում է «օդում թևերը թափահարելով մի տեղից մի ուրիշ տեղ փոխադրվել»: Սա թռչել բառի սովորական կամ ուղիղ իմաստն է:

Խոսքում բառերը հաճախ գործածվում են ոչ սովորական իմաստով: Օրինակ՝ ժամանակը շատ արագ է թռչում: Ժամանակը թռչել չի կարող. ժամանակը կարող է շատ արագ անցնել: Ուրեմն թռչել բառն այս նախադասության մեջ գործածվել է «արագ անցնել» իմաստով, որը նրա ոչ սովորական՝ փոխաբերական իմաստն է:

Այդպես էլ ոսկի բառի ուղիղ իմաստն է «դեղին գույնի թանկարժեք մետաղ»: Օրինակ՝ Ազահ մարդը ոսկի՞ շատ էր սիրում: Իսկ փոխաբերական իմաստը՝ «լավ, բարի, ազնիվ», օրինակ՝ ոսկի բնավորություն, ոսկի մարդ:

Դադարի պահ

Բառաշարքից առանձնացրու՝ բառերը և ըստ գույների որոշիր, թե ինչը որտե՞ղ է աճում:

Խաղողգագարցորենավարունգալորգարիդեղձտխածիրանպղպեղ կեռաավարսակողմիկտարեկանկաղամբընկույզյոբիխնձորբողկնուտ

արտ	այգի	բանջարանոց

ՄՈՐ ԺՊԻՏԸ

Մայրական ժպիտ, դու քնքուշ ու լուսեղ
Եվ փափուկ, ինչպես աղավառ-փետուր,
Դու երկնքի պես աստղալից ու թռչուն
Եվ արևի պես տաք ու լուսավոր:

Ես օրորոցում քո շողն զգացի
Եվ զանգակի պես ուրախ զնգացի,
«Մայրիկ» կանչեցի մայրենի լեզվով,
Եվ իմ աշխարհը սկսվեց քեզնով:

**օրորոց
ուղեկցել**

Իմ մանկությունից մնացել է ինձ,
Մայր, քո ժպիտը լույսի պես թովիչ,
Եվ բոժոժների զնգոցով նորից
Քո երգը հավետ ուղեկցում է ինձ:

*Ռոսերենից թարգմանեց
Լանսեն Միքայելյանը*

Ասույթներ

Մոր սիրտը մարդկության
սիրտն է, տիեզերքի սիրտը:
Ավ. Իսահակյան

Կա մի գեղեցիկ էակ, որին
միշտ պարտք ենք, դա մայրն է:
Օստրովսկի (ոռու գրող)

Հանելուկ

Այն ո՞ր պահն է տվյալ օրվա,
Երբ մայրիկն է քեզ օրորում,
Տաք վերմակով քնքուշ ծածկում,
Ջերմ համբույրով քեզ քուն բերում:

Բառերի գանձատուփ

1. Բանաստեղծն ի՞նչ բառերով է բնութագրում մոր ժպիտը:
2. Համեմատիր գեղեցիկ ժպիտ և լուսավոր ժպիտ բառակապակցությունները: Ո՞ր բառն է գործածվել փոխաբերական իմաստով: Այդ բառի ուղիղ իմաստով բառակապակցություն՝ն կազմիր:
3. Գրիր բնուշ, լուս, շող, ուրախ, հավետ բառերի հոմանիշները, դրանք գործածիր առանձին նախադասությունների մեջ:
4. Փորձիր ինքնուրույն բացատրել աստղալից բառը:
5. Ինչպիսի՞ն կարող են լինել երկինքը, սիրտը, յուրաքանչ յուրի կողքին համապատասխան բան դիր:
Նմուշ՝ ծով - սլեկոժ ծով, անծայրածիր ծով, փոթորկոտ ծով:
6. Թմալիչ բառի հոմանիշներն են գրավիչ, հմայիչ, կախարդական բառերը: Դրանցից մեկը գործածիր նախադասության մեջ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ մայրական ժպիտն ինչերի՞ հետ է համեմատվում: Իսկ դ՞ու ինչի հետ կհամեմատեիր:
2. Ի՞նչ ես գգում, երբ մայրիկդ ժպտում է:
3. Բանաստեղծությունից ինչպիսի՞ հարցին պատասխանող 5 բան դուրս գրիր և դրանցով բառակապակցություններ կազմիր:
4. Աղավնի, աղավնու, աղավնուց ձևերի նմանությամբ գրիր որդի, այգի, ոսկի բառերի համապատասխան ձևերը:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Նկարագրիր քո մայրիկին:
2. Ջերմ նամակ գրիր մայրիկիդ և նրան հաղորդիր այն, ինչը մինչև հիմա բարձրաձայն չես ասել:

Բոժոժ բառն այստեղ նշանակում է «զանգակ, զանգուլակ»: Հետաքրքրվիր, թե ուրիշ ի՞նչ բոժոժ է լինում:

ՄԱՐ ՆԱՄԱԿԸ

Որդի՛ս, ես համոզված եմ, որ քո ընկերները երբեք այնպես չեն պատասխանի իրենց հորը, ինչպես դու՝ այսօր երեկոյան:

Էներիկո, ինչպե՞ս կարողացար այդ անել:

Դու պետք է խոստանաս ինձ, որ այդ քանը երբեք չի կրկնվի:

Ամեն անգամ, երբ ի պատասխան հորդ արած դիտողության, մի կոպիտ բառ է ուզում դուրս թռչել քո բերանից, խորհիր այն մասին, որ մի օր զղջալու ես դրա համար:

Հետո դու կհասկանաս, որ հայրդ միշտ ամենալավ ընկերն է եղել քեզ համար, ու երբ ստիպված է եղել պատժել քեզ, դրանից նա ավելի է տանջվել, քան դու ինքդ: Իսկ եթե երբեմն էլ քեզ ստիպել է լաց լինել, ապա քո բարին կամենալով:

Նա հաճախ է փնտրում քո մտերմությունը, որովհետև քեզ հետ է ուզում լինել այն պահերին, երբ սիրտը ծանրացած է, երբ անախորժություն է պատահում իրեն, ինչպես բոլոր մարդկանց. քո մեջ ընկեր է փնտրում, որպեսզի սփոփվի ու հոգսը մոռացության տա: Այդ ժամանակ նրան հարկավոր է քո սերը՝ հոգու պայծառությունն ու արիությունը վերագտնելու համար:

Մտածիր, թե ինչպիսի ցավ ես պատճառում նրան, երբ փոխադարձ սիրո փոխարեն նա քո մեջ տեսնում է անտարբերություն ու կոպտություն:

Այլևս նման սուկալի երախտամոռություն ցույց չտաս, որդիս:

Մտածիր, որքան էլ ջանաս, միևնույն

է, չես կարող փոխհատուցել այն, ինչ նա արել է ու շարունակում է անել քեզ համար:

Քննիչ, տղան, գնահատիչ հորդ մոտ, նա կողքի սենյակում նստած աշխատում է: Ոտքերիդ ծայրերի վրա մոտեցիր նրան, որպեսզի չլսի ներս մտնելուդ ձայնը, գլուխդ դիր նրա ծնկներին ու ներողություն խնդրիր:

Քո մայր

Ինտուպրոսոպիայություններ

Ծնողի խստությունը բուժիչ դեղ է. նրա մեջ ավելի շատ քաղցրություն կա, քան դառնություն:

Մոր սիրտը մի անդունդ է, որի խորքում միշտ էլ ներում կգտնվի:

Առած

Խրատը դեղի նման է. որքան դառը, այնքան բուժիչ:

Բառերի գանձատուփ

1. Բաց թողնված տեղերում փոխհատուցել, մտերմություն, ջանալ, անախորժություն բառերից ճիշտ պետք է լինի:

ա) բառը նշանակում է «մի բանի համար ձեզ ու ջանք գործադրել»:

բ) Երբ մեկի կյանքում անհաջողություն կամ տհաճ դեպք է լինում, ասում են՝ է պատահել:

գ) Մեկի հետ բարեկամություն անելը է կոչվում:

դ) Կյանքում միշտ չէ, որ հաջողվում է մեկի լավության տակից դուրս գալ, նրա արածին լավությամբ պատասխանել, այսինքն՝

2. Տանջվել նշանակում է «շատ աշխատել, չարչարվել» և «հուզվել, անհանգստանալ, մտածմունքի մեջ ընկնել»: Բառը ճիշտ իմաստով է գործածվել Երբ ստիպված է եղել պատժել քեզ, դրանից նա ավելի է տանջվել, քան դու ինքդ նախադասության մեջ:

3. ա) Կուպիտ նշանակում է «կոշտ, ոչ փափուկ», «անկիրթ», «վիրավորական»: Բառը ճիշտ իմաստով է գործածվել կուպիտ բառ արտահայտության մեջ:

բ) Կուպիտ բառը մյուս իմաստներով գործածիր բառակապակցությունների կամ նախադասությունների մեջ:

4. Նամակում գտիր նկատողություն, հարկադրել, ցանկանալ, մխիթարվել, սարսափելի, վառահ, ապերախատություն բառերի հոմանիշները. դրանք կապույտ են գրված:

5. Գրիր երբեք, հաճախ, մուռացության տալ, մոտենալ, ծանրանալ բառերի հականիշները:

6. Ի՞նչ բառեր և արտահայտություններ գիտես, որոնցով կարելի է ներում խնդրել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞րն է նամակի հիմնական միտքը: Մայրը որդուն ի՞նչ է խրատում:

2. Մայրն ինչպե՞ս է բնութագրում հորը:

3. Մոր կարծիքով հայրն ինչու՞ է փնտրում որդու մտերմությունը:

4. Նամակի ո՞ր հատվածը ամենից շատ դուր եկավ քեզ: Ի՞նչու՞:

5. Մտածել-մտածիր, գնալ-գնա՛ ձևերի նմանությամբ կազմիր խնդրել, կատել, մնալ, լողալ բառերի համապատասխան ձևերը:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Հայրիկիդ երբևէ օգնե՞լ ես նրա համար ծանր պահերին: Պատմիր:

2. Նամակով հայրիկից կամ մայրիկից ներողություն՝ն խնդրիր քո գործած որևէ սխալ արարքի համար:

Աիրելի՛ ինչուհի

«Մոր նամակում» ի պարասխանն արքայահայրությունն ինչ պարմայրեց: Իեպոս բառարանում գրաւ բացայրութիւնը՝ «որպէս պարասխան»:

Պարզվում է, որ նման բազմաթիւ արքայահայրութիւններ կան: Այսպէս, ի նշան հարգանքի՝ «որպէս հարգանքի նշան», ի յոր բոլորի՝ «որպէսպի բոլորն իմանան», ի վիճակի վիճել՝ «ուժ, հնարավորութիւն ունենալ»:

Իեպոսփրփիր է, չէ՞ բառարանում մի բառ եւս փնտրում, բայց րեւ, թե փանիան եւ սովորում:

Ինչուիկ

ՏՂԱՅԻՍ

Դու չես սովորում գերազանց, տղան,
Գովասանագրեր դու տուն չես բերում,
Եվ ծնողական ձեր ժողովներում
Բարի նախանձով չեն նայում վրաս:

Նեղում ես տատիդ, հոգու հետ խաղում,
Ուշքդ օրերով գնդակին տալիս.
Եվ հարևանի կինը սրտնեղում,
Աղմուկիդ համար գանգատ է գալիս:

Տեսնում եմ անշուշտ... Բայց երբ խնամքով
Ծածկում ես թախտին ննջած տատիկին,
Երբ վշտիս պահին դու աչքի տակով
Հետևում ես իմ խոսուն հայացքին,-

Երբ տան մրգերից բաժին ես տանում
Մեր դոնապանի փոքրիկ տղային,
Բակում կռվելիս պաշտպան ես կանգնում
Ուժեղի ձեռքից տուժած սկարին,-

Տեսնում եմ, տղան, տեսնում եմ խորքից,
Որ այդ խորհուրդի քո կեղևի տակ
Կան հանքեր հարուստ ուռակու երակ,
Բխում է խորքում մի զուլալ հոգի...

Գուցե չեն փայլի դիրքով ու ձիրքով,
Աստղ չեն դառնա ոչ մի երկնքում,
Բայց բացվիր, զտվիր ու փայլիր հոգով,
Մարդուն ջերմացրու՝ լույսով քո մաքուր:

Մարդ եղիր, որդիս, մարդ մնա կյանքում...

Իմաստասիրություն

Գիտելիքները մարդուն կշիռ են տալիս, իսկ արարքները՝ փայլ:

Բառերի գանձատուփ

1. Աջ սյունակից գտիր ձախ սյունակում գրված բառերի հոմանիշները:

զտվել

բխել

ննջել

նեղել

փայլել

հորդել, ցայտել

նիրհել, քնել

շողալ, ցոլալ

մաքրվել, պարզվել

անհանգստացնել, տանջել

2. Բանաստեղծության նախափերջին քառատողում գտիր վճիտ և անհարթ բառերի հոմանիշները:

3. Տկար բառի մեկական հոմանիշ և հականիշ գրիր:

4. Զրնգալ, կարկաչել, շողշողալ, փայլփլել բառերի արմատներով և խոսուն բառի ածանցով բառեր կազմիր:

5. Ինչպես կբացատրես հոգու հետ խաղալ արտահայտությունը:

Քարե, գիրունիկ
ես գիրեմ, որ երակները
մարդու մարմնի այն
անոթներն են, որոնք արշուներ
հասցնում են սրտին: Ոսկի՞ն
էլ երակ ունի:

Ինչուի՞ զան,
անկեղծ սասած՝ ես էլ
չգիրեի, բայց հարցրի
մեր հարեանին, որն
աշխարհում է ոսկու
հանձում: Նա սասաց, որ
հանձում ոսկու երակ են

կոչում՝ հիմնական փարազերքի
մեզ եղած այն փարակ շերքը, որից ոսկի
են սրանում: Իսակայար, չէ՞, որ դա խիար
թանկարժեք շերք է:

Բանաստեղծության մեջ գտիր գաղտագողի, պաշտպանել
բառերի իմաստն արտահայտող բառակապակցությունները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Որդու ո՞ր լավ արարքներն են ուրախացնում մորը:
2. Հատկանիշ ցույց տվող ի՞նչ բաներ կօգտագործես տղային նկարագրելու համար:
3. Մարդու ո՞ր հատկանիշներն են ամենից բարձր գնահատում:
4. Ո՞րն է բանաստեղծության հիմնական միտքը: Մայրն ի՞նչ խորհուրդ է տալիս որդուն:
5. Ծարունակի՞ր շարքը՝ գովասանագիր - գովասանագրեր, ձեռագիր -, օրագիր -, հեռագիր -, պատվոգիր -

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. «Ինչպիսի՞ն կուզեմ լինել» վերնագրով շարադրություն գրիր:
2. Պատմի՞ր քո ճանաչած բարի ու ազնիվ մարդկանցից մեկի մասին:

Սողոմոն Մկրտչյան

ԹԱԳԱՎՈՐՆ ՈՒ ՀՈՂԱԳՈՐԾԸ

Գարնանային արևոտ մի օր, երբ թագավորն իր շքախմբով որսի էր գնում, տեսավ, որ զառամյալ մի ծերունի ընկուզենի է տնկում առվի ափին: Նրա կնճռապատ ճակատը ողողված էր քրտիկների կաթիլներով, որոնք գոհարների պես շողշողում էին արևի տակ:

Թագավորը սանձահարեց իր նժույգը, ողջունեց ծերունուն ու ասաց.

- Բարի հայրիկ, ի՞նչն է քեզ ստիպում այդպես չարչարվել ու քրտիկք թափել: Չէ՞ որ ընկուզենին շատ ուշ է պտուղներ տալիս, և դու դժվար թե նրա պտուղները վայելես:

- Տե՛ր արքա,- ասաց ծերունին,- եթե քո թագավոր հայրը քեզ

ժառանգություն չթողներ իր գահը՝ ոսկով ու ակնեղենով, դու ինչպես կարող էիր մի ամբողջ երկիր կառավարել: Հայրենի ծառն ու այգին էլ հողագործի գանձերն են: Մեր պապերը ծառեր են տնկել, որոնց պտուղը մենք վայելում ենք, մենք էլ նույնը պիտի անենք մեր գավակների ու թոռների համար:

**գառամյալ
կեցցե՛, կեցցե՛ս
գեղջուկ
շնորհակալություն
ընկուզենի**

- Կեցցես, իմաստուն՝ ծերուկ,- ասաց թագավորը և դառնալով վեզիրին՝ հրամայեց, որ գեղջուկին տասը ոսկի պարգևի:

Ծերունին ոսկիները վերցրեց, շնորհակալություն հայտնեց թագավորին և ապա դառնալով դեպի նոր տնկած ծառը՝ մրմնջաց.

- Գոհ եմ քեզից, իմ փոքրիկ ընկուզենի, թող քո պտուղն անսպառլինի, կյանքդ՝ երկար:

- Ինձ օրհնելու փոխարեն ծառի՛ն ես օրհնում, ծերու՛կ,- ասաց թագավորը:

- Ախր սա ինձ բարիք տվեց ոչ թե հինգ կամ տասը տարի հետո, այլ ի՛նչ հիմա,- պատասխանեց ծերունին:

Առած-ասացվածքներ

Աշխատանքը առաքինությունների աղբյուր է:

Քրտիկըն աշխատանքի արցունքն է:

Իմաստասիրություն

Ով շատ է աշխատում, երջանկությունը նրան է բաժին ընկնում:

Բառերի գանձատուփ

1. Օրհնել նշանակում է «աղոթքով մեկին բարին ցանկանալ՝ մաղթել» և «մեկի անունը շնորհակալությամբ հիշել, նրան գովել»: Բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել այս պատմության մեջ:

2. Գրի՛ր ողջունել, պարգևել, չարչարվել բառերի հոմանիշները:

3. Գրի՛ր դժվար, գոհ, ուշ, երկար բառերի հականիշները:

4. Նքախումբ, զառամյալ, սանձահարել, անսպառ բառերը դի՛ր համապատասխան իմաստների կողքին.

- անվերջ, չվերջացող, չսպառվող,
- սանձը քաշել, իրեն ենթարկել, զսպել,
- շատ ծերացած, ծեր,
- թագավորին կամ բարձր պաշտոնյային ուղեկցող զինված մարդկանց խումբ:

5. Ակնետդեմ նշանակում է «թանկարժեք քարեր և նրանցից պատրաստված զարդեր»: Ինչպե՞ս կբացատրես ոսկեդեմ, արծաթեդեմ բառերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Թագավորն ինչու՞ գովեց ծերունուն և տասը ոսկի տվեց նրան:

2. Ծերունին ինչն էր համարում ամենակարևոր գանձը, ինչին էր տեղ տվել իր սրտում:

3. Ի՞նչ ես կարծում, ծերունին միայն թագավորի տված ոսկու՞ համար շնորհակալություն հայտնեց ծառին:

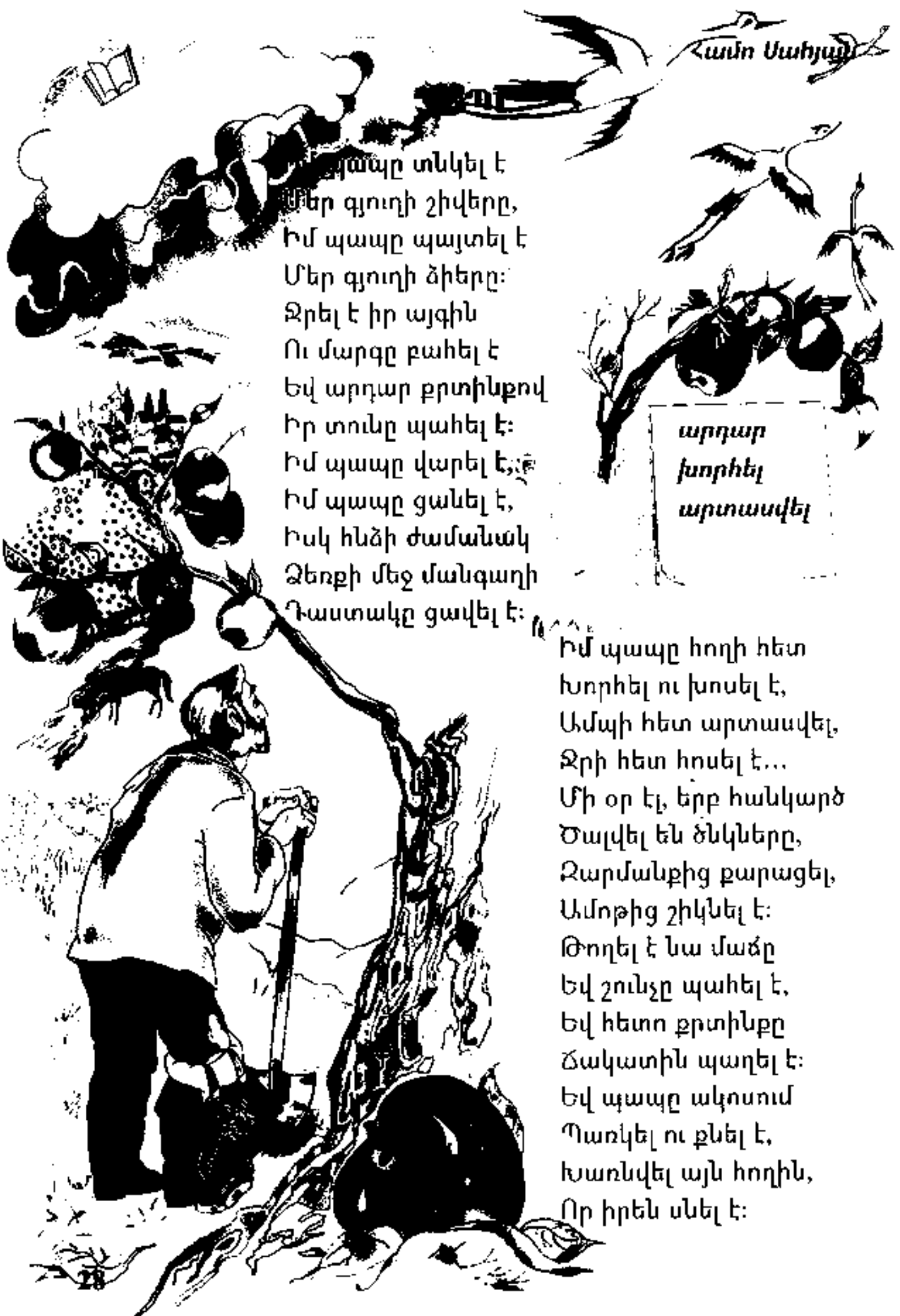
4. Թագավորը ծերունուն քաջալերեց կեցցե՛ս բառով: Խրախուսանքի ուրիշ ի՞նչ բառեր ու արտահայտություններ գիտես:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ընկուզենու և ընկուզի մասին տեղեկություններ հավաքիր և հաղորդիր ընկերներիդ:

2. «Բարի գործի պտուղները» վերնագրով շարադրություն՝ն գրիր:

Կապար տնկել է
Մեր գյուղի շիվերը,
Իմ պապը պայտել է
Մեր գյուղի ձիերը:
Ջրել է իր այգին
Ու մարգը բախել է
Եվ արդար քրտիկքով
Իր տունը պահել է:
Իմ պապը վարել է,
Իմ պապը ցանել է,
Իսկ հնձի ժամանակ
Ձեռքի մեջ մանգաղի
Դաստակը ցավել է:

արդար
խորհել
արտասվել

Իմ պապը հողի հետ
խորհել ու խոսել է,
Ամպի հետ արտասվել,
Ջրի հետ հոսել է...
Մի օր էլ, երբ հանկարծ
Ծալվել են ծնկները,
Զարմանքից քարացել,
Ամոթից շիկնել է:
Թողել է նա մաճը
Եվ շունչը պահել է,
Եվ հետո քրտիկքը
Ճակատին պաղել է:
Եվ պապը ակոսում
Պառկել ու քնել է,
Խառնվել այն հողին,
Որ իրեն սնել է:

Բառերի գանձատուփ

1. «Ջարմանքից քարացել, ամոթից շիկնել է» արտահայտություններից եզրակացրո՞ւ, թե ի՞նչ են նշանակում քարանայլ և շիկնել բառերը: Դրանք գործածիր նախադասությունների մեջ:

2. Ի՞նչ կապ ես տեսնում պաղել և պաղպաղակ բառերի միջև:

3. ա) Կարդա՛ իմաստով մոտ այս բառերի շարքերը.

մտածել - մտորել, խորհել, մտմտալ, կշռադատել,
լալ - արտասվել, հեկեկալ, հեծկլտալ, ողբալ:

բ) Յուրաքանչյուր շարքից առանձնացրո՞ւ այն բառը, որ գործածվել է բանաստեղծության մեջ:

գ) Հոմանիշների յուրաքանչյուր շարքից մեկ բա՛ռ առանձնացրու և գործածիր առանձին նախադասությունների մեջ:

4. Պայտ նշանակում է «կենդանու սմբակի ձևով ու չափով պատրաստված տափակ երկաթ, որ մեխում են ձիու կամ էշի ոտքերին»: Այս բառից կազմվել է պայտել, որ նշանակում է «պայտ խփել»: Բացատրիր, թե ինչպե՞ս են կազմվել տոկել, բահել, ցավել, շիկնել բառերը:

5. Բանաստեղծը քրտինք-ը բնորոշել է արդար բառով՝ արդար քրտինք: Ինչպե՞ս կբնորոշես ձին, հողը:

Աիրելի՛ գիրունիկ,
բանաստեղծության մեզ
անծանոթ բառ կա՛ ման: Ահյն
ի՞նչ է նշանակում:

Ձե՛մ կարմանում, որ դու
այդ բառը չես լսել: Մածը
հողագործական մի հին
գործի՛քի՝ գուբանի կոթն
է, որը բռնած վար է արել
գյուղացին:

Այսօր գյուղաբնակավայրում
աշխատանքների ժամանակ արդիական
մեքենաներ և գործի՛քներ են կիրառվում, բայց
հնացած առարկաների անվանումները, ինչպես
լրեսնում են, կարող են գործածվել:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Նկարագիր պապին, ինչպիսին է նա քո երևակայության մեջ և նկարում:
2. Բնութագրիր պապին, ասածներդ հիմնավորիր բանաստեղծության համապատասխան տողերի միջոցով:
3. Փորձիր կռահել, թե պապն ամոթից ինչու է կարմրել:
4. Բացատրիր բանաստեղծության վերջին երեք տողը:
5. Պապիկդ ինչ բառերով է գովում քեզ կամ իր սերն արտահայտում: Ուրիշ ինչպիսի՞ յուրահատուկ բառեր և արտահայտություններ է գործածում քո պապիկը:
6. Գրիր հնձի, բրդից, գծով, սևից, լճի, սրտով, շնից բառերի ուղիղ (ինչ հարցին պատասխանող) ձևերը:
Նմուշ՝ ջրի - ջուր, գետով - գին:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Պատմիր քո պապի մասին:
 2. Դու ձեր ընտանիքի գործերին մասնակցում ես: Ի՞նչ ես կարողանում անել. պատմիր:
- Փորձիր բացատրել, թե իմաստային ինչ տարբերություն ունեն արտասվել և ողբալ հոմանիշները:

Իմաստունի խորհուրդները

Աիրիւր աշխարանգը. աչն բոլոր բարիքների մայրն է:
Աշխարտչիս միշտ համար եղիր, մի՛ նահանգիր
դժվարությունների պարճառով և գործդ կիսար մի՛ թող:

Գործդ հաճույքով կատարիր:

Միշտ բարի և լավ գործեր արա, և մարդիկ կսիրեն ու կգնահատեն
քեզ:

ՇՆԻԿԸ

Նա ծնվեց մի նեղ ու կեղտոտ փողոցի անկյունում: Ընդամենը չորս տարեկան էր, երբ ծնողները լքեցին շնիկին, և նա այս մեծ ու փոքր աշխարհում մնաց միայնակ: Գնալով կյանքը դժվարանում էր: Ճոխ ուստորանների ու մսի խանութների աղբամանները շրջապատված էին տարեց շների ոհմակներով: Ամենահամարձակները հափշտակում էին եղած-չեղածը, իսկ փոքրերն ու թույլերը բավարարվում էին մնացորդներով:

Ամեն երեկո շնիկը թափառում էր հին ու մռայլ փողոցներում ու նրբանցքներում, մտնում այգիներն ու պարտեզները: Մարդիկ նայում էին ու լուռ անցնում: Ոչ մեկը չէր օգնում կամ ուտելու որևէ բան տալիս: Մութն ընկնելուն պես թափառական շնիկը մտնում էր իր սովարաթղթե տնակն ու քնում: Արևը ծագելուն պես ամեն ինչ սկսվում էր նորից:

Մի օր էլ շնիկն իր ծանոթ մայթեզրին տարօրինակ, բայց իր համար գեղեցիկ մի բան տեսավ: Հաստատ ուտելիք չէր: Փորձեց հարմարեցնել դնչիկին:

«Ի՞նչ տարօրինակ է. ամեն ինչ մեծ ու գեղեցիկ է երևում», - մտածեց շնիկը:

Տարօրինակ առարկան դնչիկին՝ շնիկը մտավ ծաղկավաճառի մոտ: Ծաղկավաճառը նայեց նրա ականջներին ու ժպտաց:

- Ի՞նչ գեղեցիկ է կյանքը, - ուրախացավ շնիկն ու գնաց մտավ խաղալիքների խանութը: Հետո գրոսնեց քաղաքի մեծ գրոսայգում: Ակնոցի հետևից երկու խոշոր աչքեր նայում էին լողավազանում չարչարվող ձկներին: Նրանք, պատեպատ զարկվելով, ուզում էին ազատվել քարե ավազանի ճանկերից:

Ուրախացած շնիկը քայլում էր, երբ փողոցի մի անկյունից սրինգի հնչյուններ լսեց: Շնիկը դանդաղ մոտեցավ:

- Բարն, շնիկ,- ասաց երաժիշտը և ուրախ
 ավելացրեց,- ուրեմն դու ես գտել իմ ակնոցը:
 Առավոտյան ես այն կորցրի. գրպանիցս էր
 ընկել: Կվերադարձնես. առանց ակնոցի ես
 շատ եմ դժվարանում:

հափշտակել
 նրբանցք
 տարօրինակ
 որևէ

- Ներեցե՛ք, բայց չեմ կարող, որովհետև ակնոցը կյանքս
 փոխեց: Առաջ ամեն ինչ մռայլ էր ու տխուր, մարդիկ ինձ չէին
 սիրում, իսկ հիմա ուրիշ է:

Երաժիշտը լսեց նրան, ապա ասաց.

- Լսիր, փոքրիկ, եթե դու մենակ ես աշխարհում և տխուր ես,
 արի ընկերանա՛նք: Ընկերությունը լավ բան է. ես հավատացած
 եմ, որ ընկերոջ հետ աշխարհը կսիրես առանց ակնոցի էլ:

Շնիկը մտածեց, հետո նայեց ծեր երաժիշտին.

- Դե ինչ, վերցրո՛ւ ակնոցդ,- ասաց ու դժվարությամբ բաժանվեց
 ակնոցից:

- Եկ, բարեկամս, գնանք:
 Տանը մեզ են սպասում:

Այդ օրվանից շնիկը տխուր
 չէր, ապրում էր երջանիկ,
 որովհետև էլ մենակ չէր,
 գտել էր իր մեծ բարեկամին
 ու ընկերոջը, որը սիրեց ու
 գուրգուրեց նրան:

Ֆրանսերենից փոխադրեց
 Հռիփսիմե Բշտիկյանը

Հանելուկ
 Շատ նման է նա գայլի,
 Բայց գայլի հետ չի քայլի,
 Հավատարիմ ու արի
 Բարեկամն է մեր բարի:

Բառերի գանձատուփ

1. Հափշտակել նշանակում է «ուժով, ճարպկությամբ խլել» և «գողանալ»: Բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել պատմվածքում:
2. Լքել նշանակում է «մեկին թողնել-հեռանալ, անօգնական թողնել» և «մի տեղից հեռանալ»: Բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել պատմվածքում:
3. Գրի՞ր չարչարվել, խոշոր, լուռ, համարձակ բառերի հոմանիշները:
4. Գրի՞ր փոքր, թույլ, տխուր, դանդաղ, ծանոթ բառերի հականիշները:
5. Պատեպատ նշանակում է «պատից պատ»: Մի բառով ինչպե՞ս կասես սարից սար, դռնից դուռ, տնից տուն:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Որտե՞ղ էր ծնվել և որտե՞ղ էր ապրում շնիկը:
2. Ինչպիսի՞ կյանքով էր ապրում շնիկը մենակ մնալուց հետո: Նկարագրի՛ր:
3. Ծնիկն արևայի՞ն ակնոց էր գտել, թե՞ օպտիկական:
4. Երաժիշտն ի՞նչ գործիք էր նվագում: Մի քանի ուրիշ գործիք էլ դո՞ւ թվարկիր:
5. Քո կարծիքով մարդիկ ինչու՞ սկսեցին ժպտալ շնիկին:
6. Քար (ի՞նչ) - քարե (ինչպիսի՞) զույգի նմանությամբ արծաթ, ոսկի, փայտ, կավ բառերից հատկանիշ ցույց տվող բառե՛ր կազմիր:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ծների կամ կատունների մասին զվարճալի որևէ պատմություն գիտե՞ս: Պատմի՛ր կամ ի՞նքդ հորիկիր:
2. Մարդու և կենդանու բարեկամության մասին ի՞նչ կարող ես պատմել:

ԾԱՌԻ ԽՆԴՐԱՆ-ՔԸ

Մի կտորատիր իմ ձյուղերը,
Որդիներն են նրանք իմ հեզ,
Ես այնպես եմ սիրում նրանց,
Ինչպես մայրդ սիրում է քեզ:

մղկտալ
տոթ
օրնիբուն

Տերև անգամ եթե պոկես,
Սիրոս ցավից կմղկտա,
Թե որ դու ինձ չպահպանես,
Պատրաստի ծառ քեզ ո՛վ կտա:

Թող որ բերեմ քեզ հով ու զով,
Կեղտ ու փոշուց մաքրեմ օղը,
Կանաչ-կանաչ իմ ձեռքերով
Ցրեմ ամռան կիզիչ տոթը:

Ծիտ ու ծիծառ առնեմ ուսիս,
Օրոր ասեմ ես օրնիբուն,
Եվ քո կյանքի ճանապարհին
Մնամ որպես գեղեցկություն:

Հանելուկ

Ձմռանը տաքացնում է,
Գարնանն ուրախացնում է,
Ամռանը զովացնում է,
Աշնանը՝ կշտացնում:

Քառերի գանձատուփ

1. Գրիր հեղ, կիզիչ, օրնիբուն, տոթ քառերի հոմանիշները:
2. Գրիր մարրեչ, ցրեչ, տառ, մնաղ քառերի հականիշները:
3. Տեղև անգամ եթե պոկես նախադասության մեջ անգամ քառը գործածվել է «մինչև անգամ» իմաստով: Մի հոմանիշ էլ դու՛ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ծառն իր ձյուղերը ու՛մ հետ է համեմատում:
2. Եթե՞ստ քանաստեղծական քառով հեղինակը ճի թռչունին է անվանում:
3. Համեմատիր կտորեղ և կտորատեղ քառերը: Ի՞նչ տարբերություն ես տեսնում: Դրանց նման քառերի 2 զույգ էլ ի՛նքդ գրիր:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գիտես ծառերի տված օգուտի մասին: Պատմի՛ր:
2. «Ծառի նամակը» վերնագրով շարադրանք գրիր:

Լեզվաբանի դասը

Գոյական. անձ և իր ցույց տվող գոյականներ

Առարկա ցույց տվող քառերը կոչվում են գոյականներ: Առարկա ասելով՝ հասկանում ենք մարդ, կենդանի, իր, երևույթ և այլն:

Գոյականները պատասխանում են ո՞վ, ի՞նչ հարցերին:

Ո՞վ հարցին պատասխանող գոյականները անձ են ցույց տալիս: Օրինակ՝ մարդ, բժիշկ, աղջիկ, լողորդ:

Ի՞նչ հարցին պատասխանող գոյականները իր են ցույց տալիս: Օրինակ՝ տուն, կաղնի, անձրև, լույս:

Կենդանի ցույց տվող գոյականները, օրինակ՝ շուն, վագր, աղավախ, նույնպես ի՞նչ հարցին են պատասխանում:

ՄԱՅՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ձյունապատ
ընդդեմ

Գիտեն, մանկիկ իմ սիրասուն,
Թե ինչու՛ եկք
Մենք մայր ասում
Հայաստանի՛ն՝
Մեր ոստանին,
Այգի դարձած
Քարաստանին:
Որովհետև մայր է հողի,
Լույսի, ջրի ու արևի,
Մայր է գինու և խաղողի,
Մայր՝ լեռնային վտակների,
Մայր՝ ձյունապատ գագաթների,
Մեր Հայաստան մայրը բարի
Արդեն քանի՛ հազար տարի
Զավակներ է ծնել արի
Եվ կանգնել է ընդդեմ չարի՝
Որդիներով իր քաջարի:
Եվ մենք հիմա, իմ սիրասուն,
Հայաստանին մայր եկք ասում.

Մայր՝ խնդալից քո մանկության,
Մայր՝ անսահման երջանկության,
Մայր՝ վարդագույն քաղաքների,
Մայր՝ երազի,
Լույսի անմար
Եվ գալիքի արևամայր:

Ասույթ

Երբ ասում եմ Հայաստան, ակամա ոտքի եմ կանգնում:

Ռաֆայել Իսրայելյան (Մարդարապատի հուշահամալիրի ճարտարապետը)

Քառերի գանձատուփ

1. Ծարձերից ընտրիր և կողք կողքի գրիր հոմանիշները:

գայիք անասունան սիրասուն անմար խնդալից
սիրելի մշտավառ ուրախ ապագա անվերջ

2. ա) Հետևյալ տողերում երկու զույգ հոմանիշ կա: Գտիր դրանք:

Զավակներ է ծնել արի

Եվ կանգնել է ընդդեմ չարի՝

Որդիներով իր քաջարի:

բ) Հոմանիշները գործածիր նախադասությունների մեջ:

3. ա) Հայաստան նշանակում է «հայերի երկիր»: Ինչպես կբացատրես բարաստան բառը:

բ) Բարաստան բառի ածանցով և ծառ, միրգ, այգի (ի-ն դառնում է ե) արմատներով բառեր կազմիր:

Արելի՛ Գիպունիկ

Նկատել էս արդյո՞ք, որ ուրան բառը,
որը նշանակում է «մայրաժաղա՞ք», այս
բանաստեղծության մեզ հետինակը գործածել է
«հայրենի երկիր՝ հայրենի՞ք» իմաստով:

Գիպունիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ըստ բանաստեղծության թվարկիր, թե Հայաստանն ինչերի «մայրն» է:

2. Հեղինակը հատկանիշ ցույց տվող ինչ բառով է բնութագրում քո մանկությունը: Դու ինչ բառեր կօգտագործես:

3. Գրիր 3 գոյական, որոնք երկրների անուններ են:

4. Մանկիկ, ուտան, մայր, մանկություն, զավակ, որդի, գագաթ բառերը գրիր համապատասխան սյունակներում:

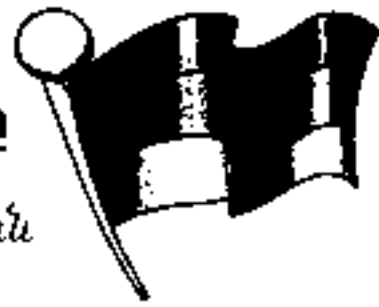
ո՞վ

ինչ

Իմաստունի օրատետրից

Հայաստանի Հանրապետության դրոշը

Հայասրանի հանրապետության պետական դրոշը կոչվում է եռագույն:

Կարմիրը խորհրդանշում է հայ ժողովրդի պայքարը հանուն անկախության, ապարության և զրիարոնեական հաւապի:

Կապույտը խորհրդանշում է հայերի՝ խաղաղ երկնքի քակ ապրելու կամքը:

Օիրանագույնը խորհրդանշում է հայ ժողովրդի արեղծագործ քաղանքը և աշխարասեր ոգին:

Եռագույնը բարչրապում է կառավարական շենքերի, պետական հիմնարկների, օդար երկրներում հայասրանի դեսպանարների շենքերի վրա, ինչպես նաև միզապաշին պաշտոնական հանդիպումների, մարզական մրցումների ժամանակ և այլն:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Հայաստանի խորհրդանիշներից մեկի մասին տեղեկություններ ներկայացրու ընկերներիդ:

2. «Մայր Հայաստանի իմ փոքրիկ անկյունը» վերնագրով շարադրություն գրիր:

Տատիկի խորհուրդները

Վրոգրիկա, հիշիր, որ քո սիրո ու հոգաքարության կարիքն ունենում է միայն մարդիկ:

Աիրիր քո հաչրենի երկիրը, բնակավայրը, սիրով ու ինամքով վերաքերվիր ամեն ծառ ու թփի, ամեն գետի ու աղբ յուրի:

Հոգաքար եղիր մարդկանց ու կենդանիների նկարմամբ, պահիր ու պահպանիր քո շեղուն ու հաւապը:

Դադարի պահ

Բառաշղթայի բառերը դասավորիր ըստ գույների և կարդա իմաստախոսությունը:

հողիինչպեսայնպեսանհկարառանցեհայրենիքիապրելել

Էլ ոչ մի սուր
 Չի մտնելու իմ նոր տունը,
 Չի ջնջելու իմ անունը,
 Ազգանունը,
 Իմ լեզուն ու այբուբենը,
 Ուրիշ խոսքով՝ այն ամենը,
 Ինչը ամուր սյունն է իմ տան
 Եվ միասին կոչվում է հայ
 Ու Հայաստան:
 Եվ ես հիմա իմ տան պատին
 Նոր-նոր քարեր պիտի դնեմ,
 Նոր-նոր դարեր պիտի դնեմ,
 Որ գնալով հզորանա,
 Ծլարձակի ու նորանա,
 Որ միշտ պահի իմ անունը,
 Ազգանունը,
 Իմ մայր լեզուն, այբուբենը,
 Ուրիշ խոսքով՝ այն ամենը,
 Ինչը կյանքն ու խորհուրդն է տան
 Եվ միասին կոչվում է հայ
 Ու Հայաստան:

Ասույթ

Սուրբ է հայրենիքը: Նա մեր հացն է, մայրական գիրկը, մեր մանկությունն է, մեր պապերի գերեզմանն է և մեր մանուկների զվարթ օրորոցը:

Ավետիք Իսահակյան

Բառերի գանձատուփ

1. Եթե անդույ նշանակում է «անդադար», ապա ֆնչ կնշանակի գործադույ բառը:
2. Հայաստանում ապրող հայը կոչվում է հայաստանցի: Ինչպես ենք կոչում ա) Ամերիկայում ապրող հային, բ) Լիբանանում ապրող հային, գ) Ֆրանսիայում ապրող հային:

Նմուշ՝ Պարսկաստանում (Իրան) ապրող հայ - պարսկահայ:

3. Հայկական այնպիսի անուններ գրիր, որոնցից ազգանուններ են կազմվել:

Նմուշ՝ Արարատ - Արարատյան:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Մեկնաբանիր բանաստեղծության վերջին տողերը:
2. Հայ նշանավոր հերոսների անուններ թվարկիր:
3. Քեզ համար Հայաստանը միայն Հայաստանի Հանրապետությունն է:
4. Բանաստեղծությունից դուրս գրիր 5 հասարակ գոյական (ինչ հարցին պատասխանող):

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. «Իմ երկիրը» վերնագրով շարադրություն գրիր:
2. Հայկական մի ավանդազրույց կամ հեքիաթ պատմիր:

Լեզվաբանի դասը

Գոյական. հատուկ և հասարակ

Գոյականները լինում են հատուկ և հասարակ:

Միատեսակ բոլոր առարկաներն ունեն մեկ ընդհանուր անուն, որը կոչվում է հասարակ անուն: Օրինակ՝ լիճ, քաղաք, տղա, կին և այլն:

Միատեսակ առարկաներից ամեն մեկին տրվող առանձին անունը կոչվում է հատուկ անուն:

Հատուկ անուններ են՝

- ա) մարդկանց անունները և ազգանունները, օրինակ՝ Հայկ, Անահիտ, Ղազարոս Աղայան,
 - բ) երկրների, քաղաքների, գյուղերի, լճերի, գետերի, լեռների, դաշտավայրերի անունները, օրինակ՝ Հայաստան, Երևան, Օշական, Սևան, Հրազդան, Արագած, Արարատյան դաշտ,
 - գ) կենդանիներին տրվող անունները, օրինակ՝ Բողար, Շեկո,
 - դ) թերթերի, ամսագրերի, ստեղծագործությունների անունները, օրինակ՝ «Շիժեռուակ» ամսագիր, «Ոսկե ձկնիկը» հեքիաթը:
- Հատուկ անունները գրվում են մեծատառով:

Իմաստունի օրատեսրից

Հայաստանի Հանրապետության գինանշանը

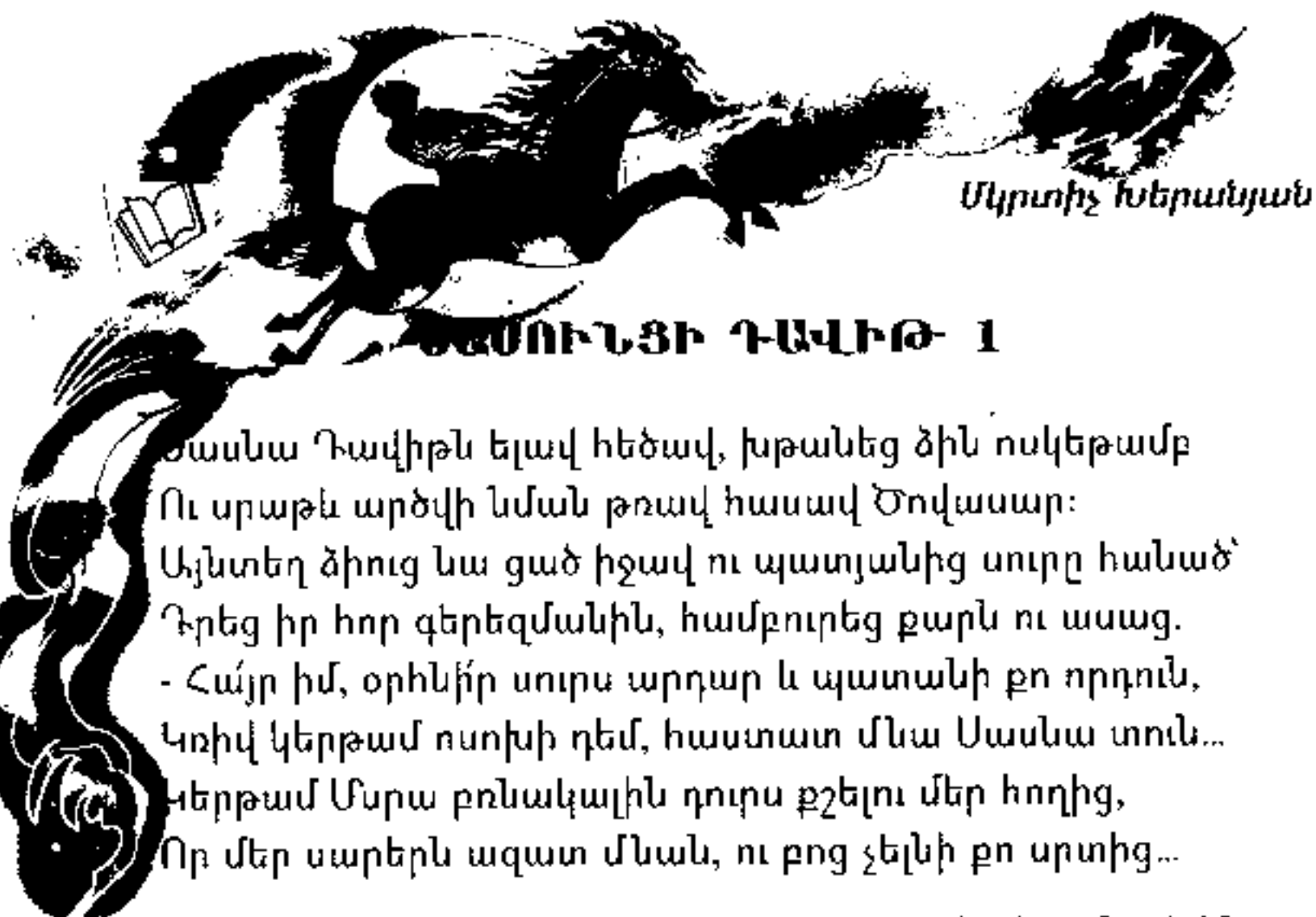

Իսախանյանը 1918թ. անկախությունը չեղձ բերեց և ունեցյալ իր պիւնանշանը:

Ջինանշանի կենտրոնում՝ վահանի վրա, պարկերված են Արարատը լեռը՝ Նոյի փայտանով, և պարմական իսախանյանի չորս թագավորությունների՝ Արարաշեչանների, Քաղարությունների, Արշակունիների, Ուրինյանների պիւնանշանները:

Վահանը պահում են արծիվն ու առյուծը, որոնք հին հայկական խորհրդանիշներ են:

Ջինանշանը պարկերվում է կառավարական շենքերի, պետական հիմնարկների ցուցանակների, մեդալադադրամների, կնիքների վրա և այլն:

ՄԱՍՆԱ ԴԱՎԻԹԻ ԴԱՎԻԹ 1

Մասնա Դավիթն ելավ հեծավ, խթանեց ձին ոսկեթամբ
Ու սրաթն արծվի նման թռավ հասավ Ծովասար:
Այնտեղ ձիուց նա ցած իջավ ու պատյանից սուրը հանած՝
Դրեց իր հոր գերեզմանին, համբուրեց քարն ու ասաց.
- Հայր իմ, օրհնիր սուրս արդար և պատանի քո որդուն,
Կռիվ կերթամ ոսոխի դեմ, հաստատ մնա Մասնա տուն...
Կերթամ Մարա բռնակալին դուրս քշելու մեր հողից,
Որ մեր սարերն ազատ մնան, ու բոց չելնի քո սրտից...

Կանչեց Դավիթն ու սլացավ, սուրաց ինչպես հողմ ուժգին,
Հասավ, կանգնեց իր նժույգով Սեղանսարի բարձունքին:
Նայեց նա ցած. դաշտում փռված Մարա գորթին թիվ չկար,

Ծածկվել էր դաշտն ընդարձակ՝ վրաններով անհամար:

- Հեյ-հեյ, լսե՛ք, վեր կացե՛ք, վեր,

Մարա զորքեր.

Ի՛նչ եք քնել խորունկ էդպես՝

Մեռելի պես:

Ելե՛ք, իսկույն զենք կապեցե՛ք,

Ձի թամբեցե՛ք, ելե՛ք հեծե՛ք,

Հետո չասե՛ք,

Թե Դավիթը սուրև անխնա

Քաշեց քևած զորքի վրա:

օրհնել
ալևոր
արյուն
մեղք
ընդարձակ
բարձունք

Գոռաց Դավիթն ամպի նման Սեղանսարի կատարից:

Եվ ահարկու Թուր Կայծակին դուրս քաշելով պատյանից:

Դաշտ սլացավ ու շանթի պես ձայթեց Մարա բանակում:

- Ի՛նչ եք եկել, բանակ զարկել Սասնա ազատ աշխարհում,-

Գոչեց Դավիթն ու աջ ու ձախ շանթահարեց իր սրով,

Դաշտը ներկեց հազարավոր զինվորների արյունով:

Այն ժամանակ Մարա զորքից, ձեղքելով ծովն արյունի,

Եկավ կանգնեց Դավթի առաջ մի ալեզարդ ծերունի:

- Դավիթ,- ասաց,- զսպիր մի պահ քո բարկությունն ահագին

Եվ լսիր ինձ, ականջ արա ալևորիս խոսքերին:

Ի՛նչ են արել քեզ ես մարդիկ, որ կոտորում ես էդպես,

Ամեն մեկը մի տան ճրագ, մի տան սյուն է հենց քեզ պես:

Թագավորն է քո թշնամին, կռիվդ նրա՛ հետ արա,

Նա է պոկել տևից-տեղից ու բերել է մեզ բռնի,

Տվել էստեղ սրի բերան... Ջինվորը ի՛նչ մեղք ունի...

- Ճիշտ ես ասում դու, ծերունի՛, հավան եմ քո խոսքերին,

Բայց թագավորն ու՛ր է, ասա՛, որ սև բերեմ իր օրին:

Ասացվածք

Թշնամությունից բարիք չի ծնվում:

Բառերի գանձատուփ

1. Գտիր ձի, ոսոխ, սուրալ, լսել բառերի հոմանիշները:
2. Շանթ նշանակում է «կայծակ», կարկտահարել նշանակում է «կարկուտով հարվածել՝ ծեծել», «կարկուտի նման հարվածել»: Ինչպես կբացատրես շանթահարել բառը:
3. Տան ձրագ նշանակում է «տան, ընտանիքի հույս, հենարան»: Գտիր այն հատվածը, որտեղ օգտագործվել է այս արտահայտությունը:

Իմաստունի օրատեսրից

Սասնա ծռեր

«Սասնա ծռեր» կամ «Սասունցի Ռավիթ» վիպերգը արեղծվել է շար էին ժամանակներում: Վիպերգը

մեզ է հասել շնորհիվ այն մարդկանց, որոնք մտապահել ու անգիր պահել են այդ ծավալուն արեղծագործությունը և փոխանցել ուրիշներին: Սոսանջին հարվածներ նույնիսկ երգել են:

Վիպերգի գլխավոր հերոսը Սասունցի Ռավիթն է: Վիպերգում պարմվում է ոչ միայն Ռավիթի, այլ նաև նրա պապի՝ Աննասարի, հոր՝ Մեծ Մհերի, որդու՝ Գրգր Մհերի կյանքի պարմությունը: Այդ պարմություններից յուրաքանչյուրը կոչվում է ճյուղ: Իսկական վիպերգն ունի չորս ճյուղ՝ «Աննասար և Քաղզասար», «Մեծ Մհեր», «Սասունցի Ռավիթ» և «Գրգր Մհեր»:

Սոսանջնահարուկ սիրով են նկարագրված Ռավիթի անբաժան «օգնականները»՝ չին՝ Քուրկիկ Չալապին և սուրը՝ Թուր կեծակին (կամ կայծակին):

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Գտիր և վերընթերցիր այն հատվածները, որտեղ երևում է, որ Ռավիթը՝
 - ա) հայրենասեր և ազատասեր է,

բ) կովի մեջ արդար է ու ազնիվ, անհավասար կռիվ չի սիրում, ուրիշի թուլությունից չի օգտվում,

գ) լսում ու հարգում է մեծերի խոսքը, նրանց խորհուրդը:

2. Ինչպես կբացատրես հետևյալ արտահայտությունները՝

ա) Մարա զորքին թիվ չկար, բ) արյան ծով:

3. Դոռաց Դավիթն ամպի նման նախադասության մեջ Դավթի գոռոցը համեմատվում է ամպի գոռոցի հետ: Այդպիսի ուրիշ օրինակներ էլ ինքդ գտիր:

4. Ինչպես ես հասկանում Դավթի խոսքը՝ ուղղված Մարա զորքին:

5. ա) Կարդացածդ հատվածից դու՛րս գրիր անձ ցույց տվող (ո՞վ հարցին պատասխանող) 4 հասարակ գոյական:

բ) Իր ցույց տվող (ինչ հարցին պատասխանող) 4 հասարակ գոյական էլ ինքդ գրիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. «Սասունցի Դավիթ» վիպերգից այլ հատվածներ կարդա և պատմիր:

2. Որևէ հեքիաթ կարդա, որտեղ քաջ հերոսը հաղթում է թշնամուն կամ չարին:

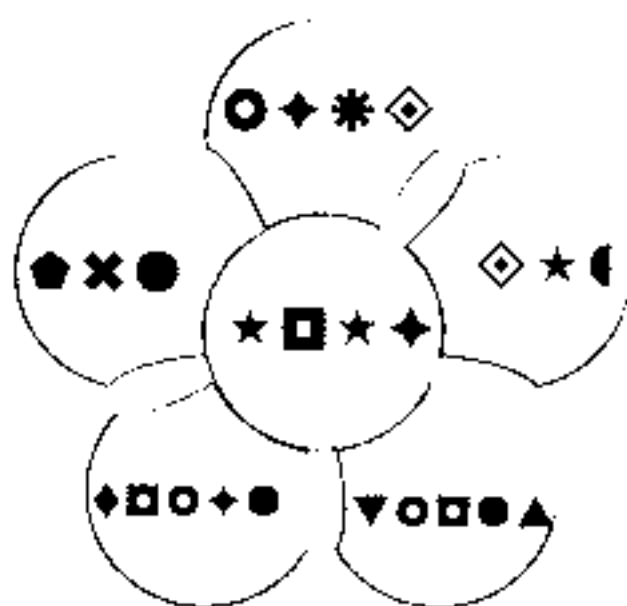
Խթանը կոշիկների կրունկներին ամրացվող մետաղյա հարմարանքն է, որով ձիավորները խփում են ձիու կողերին, որպեսզի նա տեղից շարժվի: Ուրեմն ինչ է նշանակում խթանել:

Դադարի պահ

Լուծիր գաղտնագիրը և կիմանաս, թե ո՞ր լեզուներով է թարգմանվել «Սասնա ծռեր» վիպերգը:

★ - ե	■ - ը	● - ս
○ - ա	× - ու	▼ - պ
◐ - հ	◆ - ն	◆ - ֆ
● - ռ	▲ - կ	
* - գ	◇ - լ	

ՍԱՍՈՒՆՅԻ ԴԱՎԻԹ 2

Ելավ Դավիթն ու ձին հեծավ, քշեց գևաց քամու նման
 Ու կանգ առավ թագավորի մեծ վրանի դեմ հանդիման:

- Մելիք,- գոռաց,- դու՛րս արի շուտ, կռիվ անենք, զարկենք իրար,
 Ի՛նչ ես ընկել վրանիդ մեջ՝ ծանր, ինչպես ջաղացքար:

Հենց որ Դավթի ձայնը լսեց,
 Սարսափն առավ դև Մելիքին.
 Ու կեղծավոր լեզվին դիմեց,
 Որ նենգաբար խաբի կրկին:

- Դավիթ,- ասաց,- արի՛, նստենք,
 Դեռ հաց ուտենք իմ վրանում,
 Հետո կելնենք, կռիվ կանենք,
 Եթե կռվել ես կամենում:

- Չեմ նստի ես քո սեղանին
 Քեզ հետ, Մելիք, հաց չեմ կիսի,
 Չես կարող ինձ խաբել կրկին
 Այդ խոսքերով քո աղվեսի:

հոգի
 խաբել
 համբուրել
 կեղծավոր

Մելիքը որ տեսավ՝ զուր է, էլ չի կարող խաբել Դավթին,
 Ճարը կտրած՝ հրամայեց դուրս քաշել իր հրեղեն ձին:

Դավիթն հեծավ ձին հրեղեն ու քաշելով Թուր Կայծակին,
 Եկավ թափով, որ մի զարկով առնի Մարա դևի հոգին:
 Փայլատակեց Թուր Կայծակին, իջավ թափով ու շեշտակի
 Կիսեց Մարա նենգ Մելիքին ...

Կանգնեց Դավիթն, ապա հպարտ դարձավ Մարա զինվորներին.

- Մեկ էլ չգա՛ք դուք մեզ վրա, ոտք չդնեք Սասնա հողին:
 Բայց թե որ սիրտ անեք կրկին սուր քաշելու դուք մեզ վրա,
 Սասնա ահեղ Թուր Կայծակին, ինչպես այսօր՝ կշողշողա,

Կելենն ձեր դեմ առյուծասիրտ հազար Միեր և Սանասար,
Հազար Դավիթ, Քեռի Թորոս կանեն հողին ձեզ հավասար:

Իմաստասիրություններ

Եթե ուժը միանա արդարության հետ, ինչը կարող է ուժեղ
լինել այդ միությունից:

Խաղաղությունը և ազատությունը բարիքներից մեծագույնն
են:

Գիրունիկ, սասի,
ինչքեմ, մի՞թե որևէ քեզ
հոգի են վաճառում, և հոգին
կարելի է առնել: «Սասունցի
Պավիթը» կարգալիս քեաս
առնի մարտ դևի հոգին
արքահայրությունը:

Գիրեւ, ինչուիկ,
մեր լեզվում շատ
արքահայրություններ կան,
որոնք ուղղակի իմաստով
չպարզ է հասկանալ: Պրանցից
ամեն մեկն էլ յուրահայրակ
իմաստն ունի, որը պարզ է
հասկանալ քվյալ հարվածից կամ
գրնետ բառարանում: Կարող ես հարցնել իմացողներին,
ինչպես որ էիմա արեցիր:
հոգին առնել արքահայրությունը նշանակում է
«ապանել»:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր փայլատակել, զարկել, առյուծասիրտ, գուր, դեմ հան-
դիման, անհամար բառերի հոմանիշները:

2. Նեկը նշանակում է «խարդախ, խորամանկ»: Օրինակ՝ նեկը
թշևամի «խարդախ, խորամանկ թշևամի»: Իսկ ինչ է նշանակում
նեկաբար (նեկաբար խաբել):

3. Բացատրիր նախադասությունները՝

ա) Սարսափն առավ դև Մելիքին:

բ) Հաղան եմ քո խոսքերին:

4. Էս, էդպես, ջաղացքար բառերը խոսակցական են: Գրիր
դրանց գրական ձևերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ու՛մ դեմ էր կռվի ելել Դավիթը և ինչու՞:
2. Ինչու՞ են հերոսին Սասունցի Դավիթ անվանում:
3. Դավիթը Մելիքին ո՞ր կենդանու հետ է համեմատում: Ինչու՞:
4. Համեմատիր Դավթին և Մելիքին:
5. Կարդացածդ հատվածում գտիր անձ և իր ցույց տվող գոյականներ և գրիր համապատասխան սյունակում:

անձ ցույց տվող		իր ցույց տվող	
հատուկ	հասարակ	հատուկ	հասարակ

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Նկարագրիր, թե ինչպե՞ս ես պատկերացնում Սասունցի Դավթին:
2. Գտիր «Սասունցի Դավթի» նկարագրողումներից և ներկայացրո՞ւ դասարանիդ ուշադրությանը: Նկարի մասին կարծիքդ շարադրիր գրավոր:

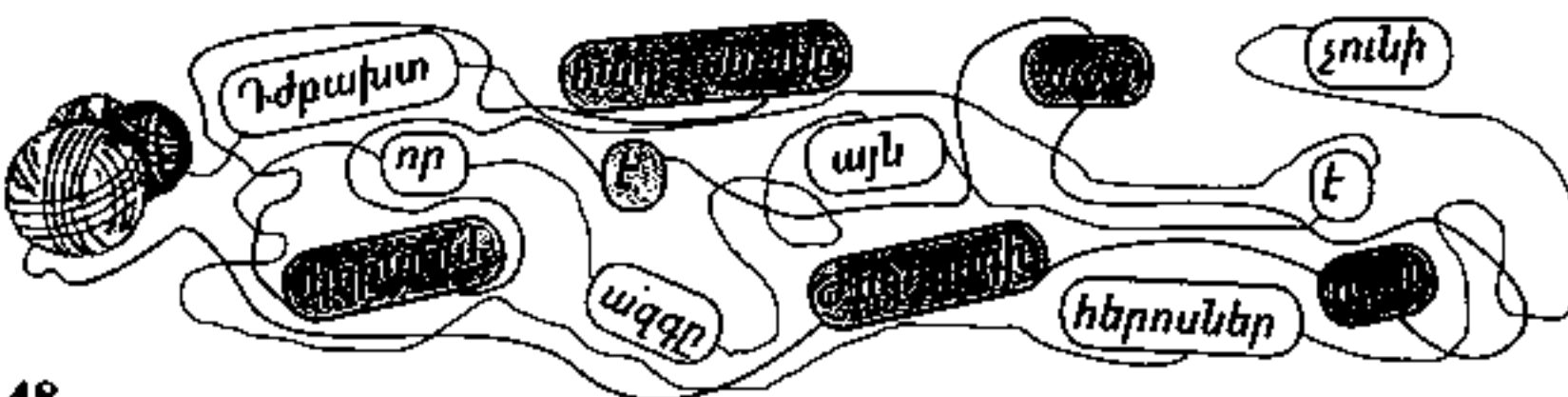
Փորձիր ինքնուրույն բացատրել, թե կապույտ գրվածներն ի՞նչ են նշանակում:

Բայց թե որ սիրտ անեք կրկին սուր քաշելու դուք մեզ վրա: Սասնա ահեղ թուր Կայծակին, ինչպես այսօր՝ կշողշողա, Կելնեն ձեր դեմ առյուծասիրտ հազար Մհեր և Սանասար, Հազար Դավիթ, Քեռի թորոս կանեն հողին ձեզ հախասար:

Դադարի պահ

Կծիկի թելին հետևելով՝ կարդա՛ իմաստախոսությունները:

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

Մատենադարան բառը կազմված է մատյան և դարան բաղադրիչներից: Մատյան հնում նշանակել է «գիրք», իսկ դարան նշանակում է «պահոց», «պահարան», այսինքն՝ Մատենադարանը գրապահոց է:

Հին ժամանակներում հայերը, ինչպես և այլ ժողովուրդներ, գրքերը գրում էին ձեռքով: Այդ պատճառով

էլ դրանք կոչվում են ձեռագիր մատյաններ: Դրանցից շատերը մագաղաթից են: Մագաղաթը հատուկ եղանակով պատրաստում էին հորթի, գառան կամ ուլի կաշվից: Մարդիկ կային,

որոնք տարբեր հեղինակների գրվածքներն արտագրում էին մագաղաթ թերթերի վրա: Նրանց գրիչներ էին անվանում: Իսկ մատյանները պատկերազարդող նկարիչներին ծաղկող էին անվանում: Հետո ուրիշ վարպետներ մագաղաթները միացնում

էին, կազմում ու գիրք դարձնում:

Հայերեն հազարավոր ձեռագիր մատյաններ այժմ պահվում են Երևանի Մաշտոցի անվան Մատենադարանում: Այդ պատճառով էլ այն հաճախ կոչում են ձեռագրատուն:

Ձեռագրերից շուրջ 14 հազարը հայերեն են, 2800-ը՝ օտար լեզուներով: Սրանց մեջ կան արաբերեն, պարսկերեն, թուրքերեն, հունարեն և այլ լեզուներով մատյաններ: Դրանք վերաբերում են

մատյան
Մատենադարան
ժողովուրդ
գրվածք
աշխարհագրություն
մաթեմատիկա
հայթանակ

գիտության ու մշակույթի տարբեր բնագավառների՝ պատմություն, գրականություն, քերականություն, աշխարհագրություն, փիլիսոփայություն, բժշկություն, իրավունք, մաթեմատիկա, տիեզերագիտություն և այլն:

Մատենադարանում պահվող ձեռագրերից յուրաքանչյուրը մարդկանց պես իր կենսագրությունն ունի: Պատմում են, որ գերի ընկած ձեռագրերի համար հայերը երբեմն գյուղեգյուղ, տնետուն ընկած փող են հավաքել, վճարել ու ձեռագիրն օտար ափերից տուն բերել: Հայ մարդիկ երբեմն իրենց կյանքի գնով են փրկել ձեռագրերը:

Բազում վտանգների միջով են անցել ձեռագրերը, մարդկանց նման գերի տարվել և հրից ու սրից փրկվելով՝ եկել, մեզ են հասել: Դրանք հայ ժողովրդի տառապանքների ու հաղթանակների, նրա ազատասեր ու ստեղծագործ ոգու վկաներն են:

Հանելուկ

Հրաշք դաշտ է, ցանված դաշտ է,
Երեկ, այսօր, դարեր առաջ,
Բայց ամեն օր մեզ է տալիս
Բարիքները իր ամբարած:

Իմաստասիրություն

Այն տունը, որտեղ գրքեր
չկան, նման է հոգուց զրկված
մարմնի:

Աիրեյի՛ ինչուսի

Պու երևի նկատեցիր, որ մեզ ծանոթ մարդան բանն աչաքեղ գործածվել է ուրիշ իմաստով: Այո՛, հենում էր նշանակում էր «գիրք»: Աիրեյի ուղ աչք բառով սկսեցին անվանել մափուր թերթեր ունեցող այն գիրքը, որի մեզ ցանապան բաներ են գրում: Աչաքեղից էլ բոլորիս փազ ծանոթ դպրոցական մարչանը կամ դասամարչանը:

Վիրեմնիկ

Քառերի գանձատուփ

1. Ի՞նչ է նշանակում կյանքի գնով բառակապակցությունը:
2. Փող են հավաքել, վճարել ու ձեռագիրն օտար ասիերից տուն բերել նախադասության մեջ ի՞նչ նշանակությամբ է գործածվել տուն բառը:
3. Տեքստից դու՛րս գրիր գիտություն անվանող բառերը: Նրանց մեծ մասն ի՞նչ ընդհանուր բաղադրիչ ունի:
4. Հորթ, գառ, ուլ, ո՞րն է սրանց ընդհանուր իմաստը:
5. Խնդրելի բառին տեքստի ո՞ր բառն է կազմությամբ նման: Նույն ածանցով բառեր ասա:
6. Տեքստի նախավերջին հատվածում գտի՛ր այն բառերը, որոնք կազմվել են արմատի կրկնությամբ: Նման 1-2 բառ էլ ի՞նքդ ասա:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հնում մարդիկ ինչի՞ վրա էին գրում:
2. Ինչի՞ց էին պատրաստում մագաղաթը:
3. Մարդիկ առաջ ինչպե՞ս էին անվանում գրքերը:
4. Մատենադարանն ինչու՞ են անվանում նաև ձեռագրատուն:
5. Ինչպիսի՞ «կենսագրություն» ունեն Մատենադարանում պահվող ձեռագրերը: Պատմի՛ր այդ մասին:
6. Տեքստում ի՞նչ հատուկ գույականներ կան:
7. Ծարունակի՛ր ըստ նմուշի:

Մարդիկ - մարդկանց, տղամարդիկ -, կին -, ոգի - ոգու, որդի -, այգի -

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Մատենադարանի մասին տեղեկություններ հավաքիր և մի փոքրիկ զեկուցում պատրաստիր:
2. Պատմի՛ր քո դպրոցի գրադարանի մասին: Ի՞նչ գրքեր ես սիրում կարդալ:

Արեգի' Գիրունիկ

Մաքենադարանի մասին փոփոխիկ պեկուցում պիտի պարտաարեմ: Ուզում եմ այն հեղափոփրակուն դարչնել: Ինչ կարող ես օգնել: Նախապես հայտնում եմ շնորհակալություն:

Ինչուիկ

Արեգի' բարեկամ

Քեզ եմ ուղարկում երևանի Մաքենադարանի «ամենա-ամենաներից» մի փանի րեղեկություն: Մաքենադարանում պահվող ամենահին շեռագիր մարջանը վեժամ'որ Ամեդարանը գրվել է VII դարում:

Մաքենադարանի ամենամեծ շեռագիր մարջանը կշռում է 27.5 կգ և ունի շուրջ 600 թերթ, որոնցից յուրաքանչյուրը պարտաարեմ է մեկ հորթի կաշվից:

Ամենափոքր շեռագիրը լույկու քուսի չափ է, կշռում է ընդամենը 19 գրամ: Նրա թերթերը պարտաարեմ են նորածին մեկ ույի կաշվից:

Ամենաշար շեռագիր Մաքենադարանին նվիրել է Խարություն Խաչարյանը (Աշու չորփից). շուրջ 400 մարջան:

Շղմեպուցիչ է, չէ՞:

Ինչուիկ գան, վարահ եմ, որ մնացածը դու ինձի հազոդությունը կանես:

Գիրունիկ

Դադարի պահ

Մատենադարանի մուտքի առջև կանգնեցված են հայ նշանավոր գործիչների արձաններ: Ըստ գույների կարգավերանց անունները և որոշիք, թե ովքե՛ր են:

Մխիթար

Գրչ

Յրիկ

Մովսես

Անանիոս Խորենացի Ժամկազի

մաթեմատիկոս

առակազիր պատմիչ

Բաճառակ

ԽԱՉՔԱՐ

Տատասկների, քարերի մեջ
 Քամիների, արևի մեջ,
 Ձյունների մեջ, շոգ ու տոթի,
 Այսպես խոնարհ, այսպես ըմբոստ,
 Այսպես փխրուն, այսպես շիտակ,
 Այսպես խրթին ու այսպես պարզ
 Կանգնել է նա երկնքի տակ ...
 Կանգնել է նա արևի դեմ,
 Որպես թախիծ ու խղճի սյուն,
 Կանգնել է նա դարերի դեմ,
 Որպես խաչված գեղեցկություն ...

խոնարհ
 խրթին
 խիղճ
 ըմբոստ

Իմաստարարություն

Հայրենիքի հողն ու ջուրն անուշ են:

Աիրելի՛ Գիրեմնիկ

Որոշել եմ բացարթական բառարան սրահել ու աշն-
 րեղ գրել ինչ անծանոթ բառերի բացարթությունը:
 Այս փոփոխ բանասարտեղծությունից դուրս գրեցի
 չորս բառ՝ «անհնապանդ, ապարամբ»,

«քարդ, հասկանալու համար դժվարին»,

«ուղիղ, ճիշդ, ճշմարիտ, արդարամիտ»,

«պնիվ», «փշուր խոլաբույս»: շավ եմ

անում, չէ՛: Գրիր, քո կարծիքն ինչ համար կարևոր է:

Ինչուի

Աիրելի՛ Ինչուի

Օգրակար գործ ես սկսել: Երկու բան ավելացնեմ միայն.

բառը հանափ հե՛նց «փուղ» նշանակությամբ էլ գործածում եմ,
 չնայած ունենեմ նաև բառակապակցությունը:

Իսկ բառը կարող է դրվել շարք բառերի հետք, օրինակ՝

գրքում, սուր, ... և այլն:

Գիրեմնիկ

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր բամփ, թախիժ, խոնարհ և դեմ բառերի հոմանիշները:
2. Բանաստեղծության միևնույն տողի մեջ հոմանիշ բառերի մի զույգ գտիր:
3. Բանաստեղծության միևնույն տողի մեջ հականիշ բառերի մի զույգ գտիր:
4. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր հատկանիշ ցույց տվող այն բառերը, որոնցով կարելի է բնութագրել նաև մարդկանց:
5. Երկուական բա՛ռ կազմիր՝ քար արմատը գործածելով բառասկզբում և բառավերջում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. ա) Հստ բանաստեղծության ինչպիսի՞ն է խաչքարը:
բ) խաչքարը բնութագրող երկու բառ էլ դու՛ ավելացրու:
2. Դու՛րս գրիր բնության երևույթներ և վիճակներ ցույց տվող բառերը: Քո կարծիքով դրանք ինչու՞ են գործածվել:
3. Բանաստեղծությունն ինչպիսի տրամադրություն է առաջացնում ուրա՛խ, թախժո՛տ, թե՛ ըմբոստ:
4. Խիղճ - խղճի, երկինք - երկնքի ձևերի նմանությամբ գրիր երկիր, ձեռագիր, միտք, սիրտ բառերի զույգերը:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. խաչքարերի մասին հետաքրքրական տեղեկություններ հավաքիր և ներկայացրու՝ գրավոր:
2. Նկարագրիր քո տեսած խաչքարերից մեկը:

Դադարի պահ

Կարդա՛ և որոշի՛ր, թե յուրաքանչ յուր շարքում ո՞ր բառն է ավելորդ և ինչու՛:

խաչքար

խաչաքանդակ

խաչաքանակ

ախտաբույժ

Իմաստունի օրատետրից

Խաչքար

Խաչքարը հաշկական մշակույթի յարօրինակ գանձերից է: Առաջին խաչքարերը երևալէն են մեզանից շուրջ հազար երկու հարյուր տարի առաջ:

Խաչքարեր կարելի է տեսնել հին բնակավայրերում, գերեզմանուցներում, աղբյուրների և կամուրջների մոտ, վանքերում, եկեղեցիների տարածքում: Ռբանձ կանգնեցվել են տարբեր իրադարձությունների կապակցությամբ՝ շինարարության ավարտի, հաղթանակի, մահվան: Մեր օրերում խաչքարը նաև հուշաղբյուր է, պարգևակոթող:

Խաչքարի վրա խաչն է՝ մեր երկրի խորհրդանշաններով՝ խաղողի փունկ և ողկույշ, նուռ, արև և աչին: Ռբանձ կարծես սատելնագործված լինեն. աչնփա՛ն նրբահյուս են և անթերի:

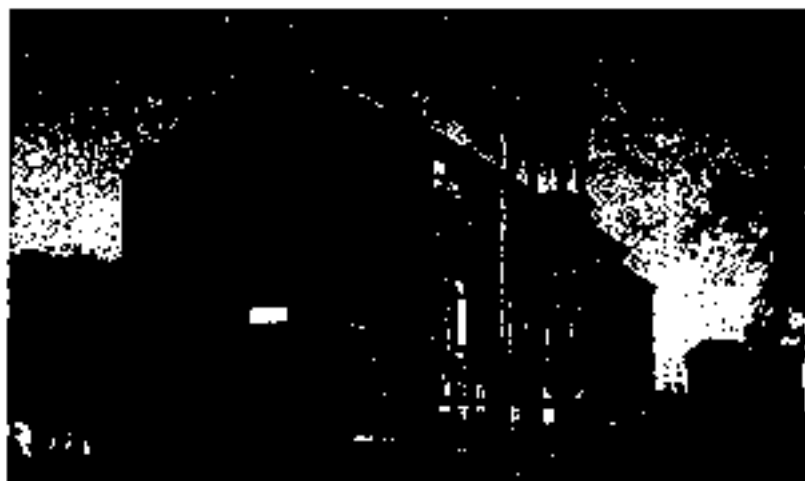

Վարդգես Պետրոսյան

ՕՇԱԿԱՆՅԱՆ ՀՅՈՒՐԸՆԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ 1

Լեհաստանից մի լրագրող էր եկել: Միասին Օշական էինք գնացել՝ Մաշտոցի շիրիմը տեսնելու: Երբ դուրս եկանք եկեղեցուց, իմ լեհ հյուրն ասաց.

- Քաղցած եմ:
- Գյուղում ռեստորան չկա, քսան-քսանհինգ ռոպե պիտի համբերես, կհասնենք Երևան:
- Ուզում եմ այստեղ մի բիչ թափառենք փողոցներում, գերեզմանատուն գնանք, խաղողի այգիներ:

- Ուրեմն պիտի սոված մնաս:
- Չեմ կարող. եթե մայրս Վարշավայում իմանա, որ ես ժամը երեքին դեռ բան չեմ կերել, վաղը Երևան կգա: Մտի՛ր որևէ տուն,

գոնե հաց ու պանիր առ, քայլելով կուտենք:

Եվ հանկարծ... Ես հացի հոտ առա: Գյուղում նոր թխած հացի հոտը հրավիրատունս է:

Ահա երեսունհինգ-քառասուն տարեկան մի կին կարմրատակած կախվել էր թոնրի վրա: Կողքին նստած էր տասներկու տարեկան մի աղջիկ:

- Բարև, քույրիկ,- ասացի:

- Բարև, ախպեր ջան,- կինը նայեց ինձ հազար տարվա ծաւորի պես:

Ես բացատրեցի, թե ինչու՛ եմ եկել, ասացի, որ հետս հյուր կա օտար երկրից, մի խոսքով՝ խնդրեցի մի քանի հաց ու, եթե կա, մի կտոր պանիր: Հետո էլ չամաչեցի ու ավելացրի.

- Ինչ որ պետք է, կտանք, քույրիկ ջան:

Կինն ինձ ոչինչ չպատասխանեց, այլ դարձավ աղջկան.

- Հասմիկ, տատիկին կանչի, մի թռի՛, շու՛տ...

Աղջիկը թռավ, իսկ մեկ-երկու րոպե անց երևաց տատիկը՝ բարի դեմքով մի պառավ:

- Ներս կանչիր հյուրիդ, ախպեր ջան,- ասաց կինը՝ թոնրի մոտից վեր կենալով:

**որևէ
հանկարծ
խնդրել
երեսունհինգ
տասներկու**

Հանելուկ

Ափ անեմ,
Ծափ անեմ,
Տաք քարին
Շրմփ անեմ:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր հոտ, խնդրել, հանկարծ բառերի հոմանիշները:
2. Գրիր գալ, վաղը, քաղցած, վերջ, բարի, տալ բառերի հակահիշները:
3. Բացատրիր հազար տարվա ծաւոր թառակապակցությունը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեղինակը լեռի հյուրին ինչու՞ էր Օջական տարել:
2. Տեքստում տարվա ո՞ր եղանակն է նկարագրվում:
3. Գյուղի փողոցներն ինչու՞ էին համարյա դատարկ:
4. Տեքստում հայկական ի՞նչ դիմելաձևեր են գործածվել: Մեկ-երկուսն էլ դու՛ ավելացրու:
5. Եթե արտասահմանից հյուր ունենաք, նրան ու՞ր կտանեք:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Քո բնակավայրի մարդիկ հյուրասեր են: Պատմիր:
2. Մի հեքիաթ պատմիր, որտեղ բարի պառավ լինի:

Լեզվաբանի դասը

Գոյականի թիվը

Գոյականները լինում են եզակի և հոգնակի:

Եզակի գոյականները ցույց են տալիս մեկ առարկա: Օրինակ՝ երգ, ձուկ, ծաղիկ, երեխա:

Հոգնակի գոյականները ցույց են տալիս մեկից ավելի միատեսակ առարկաներ: Օրինակ՝ երգեր, ձկներ, ծաղիկներ, երեխաներ:

Հոգնակի թիվը կազմվում է -եր և -ներ վերջավորություններով:

Միավանկ գոյականների հոգնակի թիվը կազմվում է -եր վերջավորությամբ: Օրինակ՝ վարդ - վարդեր, ծառ - ծառեր, ձի - ձիեր, տուն - տներ, գիրք - գրքեր:

Բացառություն են մարդ և կին գոյականները՝ մարդ - մարդիկ, կին - կանայք:

Չուկ, մուկ, բեռ, լեռ, դուռ, գառ, եգ, թոռ, ծոռ, ծուկ, նուռ, ոռա միավանկ բառերի հոգնակին կազմվում է -ներ վերջավորությամբ՝ ձկներ, մկներ, բեռներ, լեռներ, դռներ, գառներ, եգներ, թոռներ, ծոռներ, ծնկներ, նռներ, ոռաներ:

Բազմավանկ գոյականների հոգնակի թիվը կազմվում է -ներ վերջավորությամբ: Օրինակ՝ փաթիլ-փաթիլներ, աստղիկ-աստղիկներ, թռչուն-թռչուններ:

ՕՇԱԿԱՆՅԱՆ ՀՅՈՒՐԸՆԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ 2

Ես ձայն տվեցի լեռի հյուրիս՝ Վոյտեկին. մտածեցի, որ նրա համար հետաքրքիր կլինի: Իրոք, հետաքրքրեց: Երեխայի պես, բերանը բաց, նա նայում էր կարմրած թունրին, հետո՝ կարմրող տատիկին, հետո՝ լավաշներին, որ ծովափին մերկացած մարդկանց պես կարծես արևի լոգանք էին ընդունում:

Տանտիրուհին քիչ անց դուրս եկավ կողքի սենյակից:

- Ներս մտեք, ախպեր ջան,- ասաց նա ինձ,- հայերեն գիտի հյուրը...

- Չէ,- ասացի ես,- իրենց երկրում հայերեն չեն անցնում:

- Յան,- զարմացավ կինը:

Ներս մտանք: Գյուղական համեստ մի տուն էր: Սեղանին թթու էր դրած, հաց, պանիր, կարագ, մածուն, մուրաբա, լոբի: Վոյտեկը զարմացած նայում էր ինձ:

- Ուտենք, - ասացի:

Զգիտեմ, ամեն ինչ համոզվ էր, թե՛ մենք էինք շատ քաղցած: Ինքնամոռացության մեջ ուտում էինք, երբ քակից տղամարդու ձայն լսեցի, ու ձայնն անմիջապես ներս մտավ: Բառասունին մոտ տղամարդ էր:

- Բարով եք եկել,- ասաց նա՝ ձեռքը մեկնելով,- միսը տվի, հիմի կրակին կդնեն:

Մի խոսքով՝ քիչ անց մեր կողքին թշշում էր մաճառը, իսկ սեղանին էլ տեղ ու դադար չկար: Վոյտեկն ուտում էր, խմում

և մեկ-մեկ զննող հայացքով նայում ինձ, հետո՝ տանտիրոջը:

**Կարագ
Լախօրոք
Թշալ
Օգանավակայան
Խաբեյ**

Երևան հասանք, երբ արդեն գիշեր էր: Ամբողջ ճանապարհին Վոյտեկը պնդում էր, որ տանտերերն ինձ ճանաչում էին, որ ես նրանց հետ Լախօրոք պայմանավորվել էի: Ես սկզբում ուշադրություն չէի դարձնում, բայց ևս ևույնը պընդեց ևսև հաջորդ

առավոտ: Նույնիսկ օգանավակայանում, երբ ես ճանապարհում էի նրան, ասաց.

- Լավ խաբեցիր, հա՛, Օշականում...

Առած-ասացվածքներ

Աղ ու հաց, սիրտը բաց:

Հյուրը տանտիրոջ վարդն է:

Քառերի գանձատուփ

1. Գրիր գիշեր, հաջորդ և հետաքրքիր քառերի հակահիշները:
2. Հետևյալ անուններից -ացի, -եցի, -ցի վերջածանցներով քառեր կազմիր.
Օշական, Էջմիածին, Գորիս, Լուռի, Դավառ, Տավուշ, Դյումրի, Զերմուկ, Կապան, Մեղրի, Վանաձոր, Վան:
3. Դու գործածու՞մ ես ախպեր, հա՛, յա՛, հիմի քառերը: Եթե այո, ապա էրբ և որտե՞ղ:
4. Ի՞նչ են նշանակում վեր կենալ, ծայն տալ, բերանը բաց:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բնութագրիր հեղինակին, լրագրողին և նրանց հյուրընկալող հայ գյուղացիներին:
2. Տանտերերն ի՞նչ հյուրասիրեցին անակնկալ հյուրերին:
3. Կարդացածիդ մեջ քեզ ի՞նչը դուր եկավ, իսկ ի՞նչը դուր չեկավ: Ինչու՞:
4. Զո կարծիքով փոքրիկ աղջիկը հյուրերի հետ սեղան ևստե՞ց:
5. Զո կարծիքով այս պատմությունն իրական է, թե՞ հեղինակը հորինել է:

Պատմությունների և գրույցների գամբյուղ

1. Դուք անակնկալ հյուր (կամ հյուրեր) ունեցել եք: Համառոտ գրիր այդ մասին:
2. Ո՞ր ընկերոջդ կամ ընկերուհուդ տանը հյուրընկալվելիս ես քեզ շատ լավ զգացել: Պատմիր այդ մասին:

Իմաստունի օրատետրից

Մածուն

Մածունի հայրենիքը համարվում է հայկական շտանաշխարհը:

Մածունի գյուղը հայարամյակներ առաջ պարսիստացի է արվել, երբ կաթը վերամշակվել է «թթու կաթի» մածունի: Այսօր էլ մածունն արանապու կամ մերեղու եղանակը նույնն է մնացել:

Եռացրած (30-35 սաքիծան) կաթի մեզ փչ փանակությամբ թթված մածունն խառնելով՝ մակարդում են կաթը: Խաբկապես 5-6 օրական մածունը հրաշալի դեղամիզոց է աղեսրամ ոփառյին հիվանդությունների, թունամորումների, աչքամոծիների, խոցերի և ուռուցիների դեմ: Այն պարկերափոր անվանում են «ապրիսծառյին կերակուր»:

Տատիկի խորհուրդները

Վրոժրիկա, հյուրընկալությունը մեր ժողովրդի գեղեցիկ հայրկանիչներից մեկն է:

Պու՛ էլ աշխատիր պահել հյուրասիրության հայկական ավանդույթները:

Բայց արքով ու ժպիտով ընդունիր քո քունն եկող հյուրին, զերս՝ ու հոգաբարձ տղիք նրա նկատմամբ: Անկեղծ արքով նրա հեպ կիսիր այն, ինչ ունես: Իհի՛ր, կարևորը ոչ թե սեղանի լիությունն է, այլ քանկիրոզ արարապությունը:

ԱՐԱԳԱԾԻ ԱՂԲՅՈՒՐՆԵՐԸ

Որտեղից են աշխարհ գալիս
 Աղբյուրները զրնգալից,
 Գառների պես ժիր ու կայտառ
 Ցատկոտում են ժաշտերն ի վար,
 Խոսք են բացում խոտերի հետ,
 Ցողում ճամփան խայտաբղետ,
 Ծիլ ու ծաղկին՝ տապից այրվող,
 Նվիրում են կենարար ցող:
 Կարկաչում ու գալարվում են,
 Լանջերն ի վար գլորվում են,
 Ծարավները մարում մարդկանց,
 Ծիծաղում են ձայնով մանկան
 Աղբյուր կոչվող զանգակները՝
 Արագածի գավակները:

աշխարհ
 աղբյուր

Հանելուկներ

Գիշեր-ցերեկ
 Անվերջ հոսում,
 Գիտի երգել,
 Բայց չի խոսում:

Ծոգից թև առավ,
 Երկինք բարձրացավ,
 Դարձավ ձյուն, անձրև,
 Կրկին հետ դարձավ:
 Ցրտին ձերմակած
 Վերմակ է բացում,
 Ծոգին ծարաված
 Ծուրթեր է թացում:

Առածներ

Որ աղբյուրից մարդ ջուր խմի,
 այն աղբյուրին քար չի գցի:

Աղբյուրը որ կեղտոտես, ջուր
 որտեղից պիտի խմես:

Օրհնանք

Ջրի նման երկար կյանք ունենաս:

Արեւի Ահրեւմնիկ

Քանաստեղծութեան մեզ ինչ հետաքրքրեց կենսարար
 ցող բառակապակցութիւնը: Քառարանը բացեցի և իմացա-
 որ կենսարար նշանակում է «կյանք, կենդանութիւն փոխող»:
 Այստեղ հենց այդպէս է, ցողը կյանք է փայլա կիպիչ արեւից
 այրվող ծիլ ու ծաղկին: Ահրեւ, թե ի՞նչ լավ է: այսօր նոր
 բառ ստորեցի:

Ինչուի

Բառերի գանձատուի

1. Բանաստեղծութեան մեկ տողի մեջ հոմանիշ բառեր կան:
 Գտիր դրանք:

2. Հոմանիշ բառերը դեմ դիմաց գրիր:

զարկակ	գոյնզգոյն
խայտարդետ	շոգ
տապ	առույգ
կայտառ	թռչկոտել
ցատկոտել	որդի

3. Կարդա՛ բանաստեղծութիւնը և որոշիր, թե ի՞նչ են նշանակում
 աշխարհի գալ և խոսք բացել բառակապակցութիւնները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծութեան մեջ աղբյուրներն ինչերի՞ հետ են
 համեմատվում:

2. Իրենց ճանապարհին աղբյուրներն ի՞նչ հակդիպումներ են
 ունենում:

3. Աղբյուրներն ինչպէս են ծիծաղում:

4. Բանաստեղծութեան մեջ գտի՛ր հոգևակի գոյականները և
 լրացրո՛ւ աղյուսակը:

-եր վերջավորութեամբ բառեր

-ներ վերջավորութեամբ բառեր

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Արագածի մասին ինչ կարող ես պատմել:
2. Հրաշք աղբյուրի մասին մի հեքիաթ հորինիր:

Իմաստունի օրատետրից

Արագած

Արագածը հայաստանի հանրապետության ամենաբարձր լեռն է (4095մ), հայկական լեռնաշխարհում չորրորդը: շեռք մեծ փարածք է պատկերվում:

Արագածից են սկիզբ առնում Արագած, Սևբերդ, մանթաշ, Գեղարուր, Ծաղկաձովիք և այլ գեղակներ: Կան 100-ից ավելի լճեր: Ռանչից ամենախոշորը քարի լիճն է, որը գրավում է լեռան հարավային լանդին, 3200մ բարձրության վրա: Ջուրը պարզ է, մաքուր, սնվում է շնհալքի զրտից, ինչպես նաև արորգեղնյա աղբյուրներից:

Արագածը հարուստ է պարմական հուշարչաններով: հարավային լանդին է գրավում Սևբերդ ամրոցը: Ինագուշն բնակավայրերից է Բյուրականը, որտեղ գրավում է Բյուրականի աշխարհահռչակ սարդաղիբարանը:

Դադարի պահ

Ըստ գույների բառակապակցություններ կազմիր ծիլ ու ծաղիկ կապակցության օրինակով:

ծառ ու

թուփ

հաց ու

ծաղիկ

պանիր

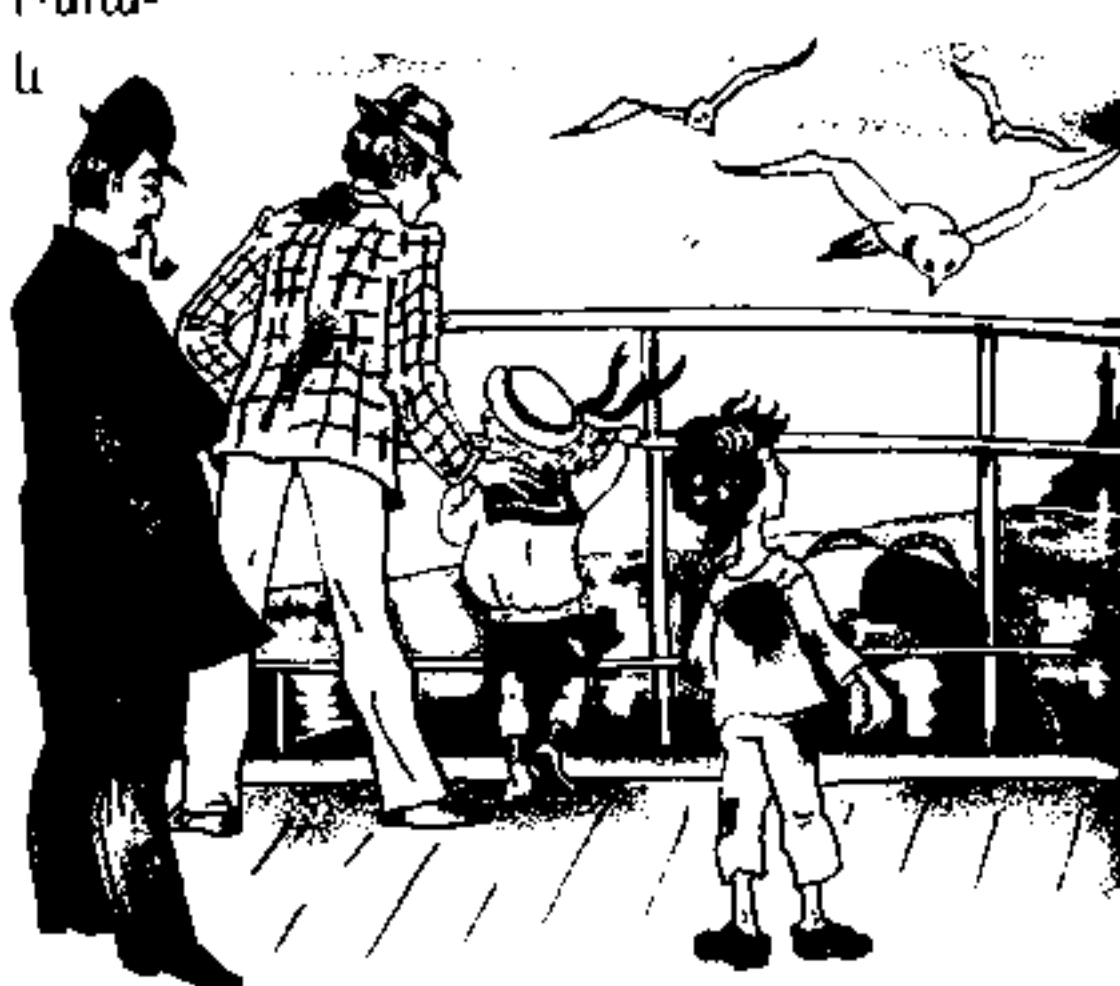

ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐԸ 1

Մի անգամ Իսպանիայից դեպի Իտալիա ճանապարհվեց ֆրանսիական մի շոգենավ, որի վրա կային ֆրանսիացիներ, իտալացիներ, իսպանացիներ: Ուղևորների ամբոխի մեջ կարելի էր նկատել միայնակ, վատ հագնված տասնամեկամյա մի տղայի, որը վայրի գազանիկի նման մի կողմ էր քաշվել և մռայլ նայում էր շուրջօլորը: Զարմանալի չէր, որ նա այդպես մռայլ էր նայում:

Երկու տարի առաջ նրա հայրն ու մայրը՝ ծայրաստիճան աղքատ գյուղացիներ, նրան հանձնել էին թափառաշրջիկ կրկեսի տիրոջը: Տերը, ծեծելով ու կիսաքաղց պահելով տղային, սկզբում սովորեցրեց զանազան աճապարարություններ, իսկ հետո տարավ Ֆրանսիա և Իսպանիա՝ շարունակելով ծեծել և երբեք կուշտ չկերակրելով նրան: Երբ տեսավ, որ այլևս հնարավոր չէ դիմանալ քաղցին ու ծեծին, քաղաք հասնելուն պես տղան ողորմելի վիճակում փախավ իրեն ճնշողից և ներկայացավ իտալական դեսպանին՝ օգնություն խնդրելու:

Տղայի պատմությունից ու տեսքից ազդված՝ դեսպանը երեխային նստեցրեց Իտալիա մեկնող շոգենավ և ձեռքը տվեց մի նամակ՝ ուղղված ոստիկանության պետին: Սա երեխային պետք է հանձներ ծնողներին: Սոսկալի նիհար այդ խեղճ տղան ցնցոտիների մեջ էր: Նրան մահճակալ հատկացրին ընդհանուր նավա-

սեւյակում: Ուղևորները նայում էին նրան մեծ հետաքրքրությամբ, ոմանք փորձում էին հարցուփորձ անել, բայց նա չէր պատասխանում և կարծես արհամարհում ու ատում էր բոլորին. գրկանքներն ու ծեծն էին նրան այդպես ընկճված ու թախծոտ դարձրել: Չնայած դրան՝ ուղևորներից երեքին հաջողվեց հարկադրել, որ նա խոսի. տղան կցկտուր պատմեց իր պատմությունը:

*ուղևոր
հարցուփորձ
թախծոտ
կցկտուր*

Թեպետ և այդ երեք ճանապարհորդներն իտալացիներ չէին, բայց հասկացան նրան և մասամբ խղճահարությունից, մասամբ էլ նրանից, որ գինին նրանց տրամադրությունը բարձրացրել էր, տղային մի քանի մետաղադրամ տվեցին: Նրանք կատակում ու հրահրում էին տղային, որ էլի բաներ պատմի: Եվ քանի որ այդ ժամանակ նրանց էին մոտեցել ուրիշ ուղևորներ ևս, իրենց առատաձեռն ցույց տալու համար նրանք գրնգոցով կորից սեղանին էին նետում դրամներ՝ ասելով. «Ահա՛, վերցրո՛ւ»: Տղան վերցնում ու գրպանն էր դնում դրամները՝ կիսաձայն շնորհակալություն ասելով: Նա շարունակում էր զուսպ մնալ, և միայն աչքերն էին պայծառացել ջերմ ժպիտից: Ապա նա բարձրացավ իր մահճակալին, վարագույրը քաշեց ու լռեց. միտք էր անում, թե ի՞նչ պետք է անի այդ դրամը:

Իմաստասիրություն

Օտար երկիրը հայրենիք չի դառնա:

Բառերի գանձատուփ

1. Յնցոտի, ընկճվել, ազդվել, ածպարարություն բառերը բաց թողնված ո՞ր տեղերում պիտի գրվեն:

ա) Երբ մեկը որևէ դեպքից կամ պատմությունից հուզվում է, ասում են է:

բ) Տեսել ես, թե մարդիկ ինչպես են ձեռքերի արագ շարժումներով գանազան ծարպիկ և անհավատալի հևարքներ ցույց տալիս: Դա է:

գ) Մաշված, պատառոտված հագուստը են անվանում:

դ) Երբ որևէ մեկը հոգսերից խեղճացած կամ հուսահատված է, ասում են՝ է:

2. Ընտրիր և դեմ դիմաց գրիր հոմանիշ բառերը:

կրակիել	տխուր
կանխապիտել	խոշոր, հսկայական
բախճուտ	խոժոռ
մեծ	գրգռել, դրդել
մտայլ	ստիպել, պարտադրել

3. Ընտրե՛ք նախածանցով բառեր կազմիր:

Նմուշ՝ ընտանաց:

4. Ծարունակիր՝ բառերն ընտրելով տեքստում կապույտ գրվածներից: Ուշադրություն՝ դարձրու դրանց արտասանությանը և գրությանը:

Նմուշ՝ արտասանություն - ընտրականություն, ծանապարհակել (ը-ից հետո) : է գրվում, որը թույլ է արտասանվում):

ա) արտասանություն, բ) ընտրականություն, գ) բարձրացնել

5. Կրկեսի տիրոջը բնութագրելու համար գրիր հատկանիշ ցույց տվող երկու բառ և գործողություն ցույց տվող երկու բառ:

Նմուշ՝ (ինչպիսի՞ն) մտայլ, որը (ի՞նչ էր անում)

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞րն էր տղայի հայրենիքը: Ինչի՞ց իմացար:
2. Ի՞նչ ազգերի ներկայացուցիչներ էին շոգենավի ուղևորները:
3. Նավի վրա տղան ինչու՞ էր մռայլ:
4. Տղան ո՞ր երկրներում էր եղել:
5. Ծոզենավ նստելու համար ո՞վ օգնեց տղային:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Երբևէ ձամփորդել ես, պատմիր:
2. Մի պատմություն՝ն հորինիր «Երբ ես նավապետ էի» կամ «Կախարդական գորգի վրա» վերնագրով:

Գոյականի ձևային փոփոխությունները

Գոյականները նախադասության մեջ տարբեր ձևափոխությունների են ենթարկվում: Այսպես:

Հայաստանը հայերի հայրենիքն է:

Հայաստանի մայրաքաղաքը Երևանն է:

Հայաստանին է կապված իմ սիրտը:

Հայաստանից աշխարհի տարբեր երկրներ հանքային ջուր է արտահանվում:

Հայաստանով է անցել նշանավոր ճանապարհորդի ճամփան:

Հայաստանում ապրում են հայեր, եզդիներ, ռուսներ, ասորիներ, հույներ:

Այդ ձևերից յուրաքանչյուրը տարբեր դեր ունի նախադասության մեջ և տարբեր հարցերի է պատասխանում:

Էդմոնդո դե Ամիչիս

ՓՈՔՐԻԿ ՀԱՅՐԵՆԱՍԵՐԸ 2

Ամբողջ երկու տարի նա կուշտ հաց չէր կերել, իսկ այժմ շոգենավի վրա կարող էր կշտացնող մի կերակուր ուտել: Հետո, երբ հայրենիքում ափ իջներ, կազատվեր ցնցոտիներից ու նոր հագուստ կգներ: Եվ վերջապես, երբ այդքան փող տաներ տուն, հայրն ու մայրը թերևս այնքան խիստ չէին դիմավորի նրան, որքան եթե նա դատարկ գրպանով հայտնվեր: Ստացած փողը նրա համար մի ամբողջ կարողություն էր: Մինչ նա խորհում էր այդ մասին ու մի քիչ մխիթարված զգում իր դառն ճակատագրի համար, այն երեք ուղևորները, նավասենյակի ճաշասեղանի շուրջը նստած, շարունակում էին զրուցել: Նրանք գինի էին խմում ու խոսում իրենց ճամփորդություններից, այն երկրներից, որտեղ եղել էին և խոսքից խոսք անցնելով՝ հասան Իտալիային:

Մեկն սկսեց գանգատվել նրա հյուրանոցներից, մյուսը՝ երկաթգծից, իսկ հետո բոլորը միասին տաքացան ու սկսեցին հայիոյել մնացած ամեն ինչը: Մեկն ասաց, թե գերադասում է ճամփորդել ուրիշ երկրներում, մյուսը հայտարարեց, թե իտալիայում հանդիպել է միայն խաբեբաների ու ավազակների, երրորդն ավելացրեց, թե իտալացի ծառայողներն անգրագետ են:

- Անկիրթ ժողովուրդ է,- հաստատեց առաջինը:

- Կեղտոտ,- ավելացրեց երկրորդը:

- Գո...,- բացականչեց երրորդը: Նա

ուզում էր ասել «գողեր են», բայց չհասցրեց խոսքն ավարտել. մետաղադրամների կարկուտ թափվեց զրուցակիցների գլուխներին և ուսերին: Զրնգոցով սեղանին դիպչելով՝ դրամները ցած գլորվեցին: Երեքը զայրացած վեր թռան տեղներից, նայեցին վերև և մի բուռ դրամ ուղիղ երեսներին ստացան:

- Ետ վերցրեք ձեր փողերը,- արհամարհանքով ասաց տղան՝ ցած կախվելով վարագույրի հետևից,- ես ողորմություն չեմ վերցնում նրանցից, ովքեր վատարանում են իմ հայրենիքը:

**իջևել
ճամփորդություն
խաբեբա
արհամարհանք**

Իմաստրախոսություն

Նետերը խոցում են մարմինը, իսկ չար խոսքերը՝ հոգին:

Բառերի գանձատուփ

1. Կարողությունն նշանակում է «որևէ բան անելու ուժ, հնարավորություն» և «հարստություն»: Բառը պատմվածքի մեջ հրիմաստով է գործածվել (Ստացած փողը նրա համար մի անբողջ կարողություն էր):

2. Ընտրիր և դեմ դիմաց գրիր հոմանիշ բառերը:

գանգատվել	չարախոսել, բամբասել, անարգել
դիպչել	վերջացնել
վատաբանել	կպչել, զարկվել
զայրանալ	բարկանալ, ջղայնանալ
ավայրտել	դժգոհել, բողոքել

3. Փորձիր բացատրել մետաղադրամների կարկուտ և ... գրականով արտահայտությունները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ինչպե՞ս կգնահատես տղայի արարքը: Իսկ դու՞ ինչպես կվարվեիր, եթե նրա տեղում լինեիր:

2. Տեքստից դու՞րս գրիր իտալացի տղային բնութագրող 4-5 բառ կամ արտահայտություն:

3. Տղային ինչպե՞ս ես պատկերացնում. նկարագրիր:

4. Ի՞նչ ես կարծում, հեղինակն ինչպե՞ս է վերաբերվում տղային և նրա արարքին:

5. Տեքստը բաժանիր մասերի և դրանք վերնագրիր:

6. Գրի՛ր գիծ, գլուխ, երկիր, մտքովորդ գոյականների՝ ինչի՞ հարցին պատասխանող ձևերը:

Նմուշ՝ ձեռագիր - (ինչի՞) ձեռագիր:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Ընկերներիդ հետ քննարկիր դեսպանի և երեք ճանապարհորդների արարքները: Լսիր ընկերներիդ և հայտնի՛ր քո կարծիքը:

2. Պատմության համար ուրիշ ավարտ մտածիր:

ԱՆՍ, ԻՆՉ ԼԱՎ ԵՆ ՍԱՐԻ ՎՐԱ...

Ա՛խ, ինչ լավ են սարի վրա
Անցնում օրերն անո՛ւշ, անո՛ւշ,
Անրջային, թեթևասահ,
Ամպ ու հովերն անո՛ւշ, անո՛ւշ:

Ահա բացվեց թարմ առավոտը,
Վարդ է թափվում սարին-բարին,
Ծաղ են շողում ծաղիկ ու խոտ,
Ծնչում բուրմունք եղեմային:

Ա՛խ, ինչ հեշտ են սարի վրա
Սահում ժամերն անո՛ւշ, անո՛ւշ,
Ծվին փչեց հովիվն ահա -
Աղջիկն ու սերն անո՛ւշ, անո՛ւշ:

թեթևասահ
ամպ
վարդ

Վանելուկներ
Ամեն առավոտ
Գոհար շուրթերով
Տալիս է ծաղկանց
Համբույրը իր գով:

Յնցուղի պես
Փեշը բաց անում,
Զոր ու հանդեր է
Հեովից թաց անում:

Գիրունիկ զան,
բանասարկեղծութ յան մեզ
երկու անհասկանալի բառ
կա՝ անըզային և եղեմակա՛ն:
Պրանժ ականգիս մեղեդու
անան են հնչում:

Ինչուիկ զան, աշդ
բառերը սովորաբար
բանասարկեղծութ յաններում
են հանդիպում: Անուրգ
նշանակում է «հասձեղի
երապ»: Ինչպես յամբ կարող
ենժ եպրակայնե՛ղ՝ անըզային,
աշխնժն՝ երապային:

Եղեմ՝ բառը գրախար-ի համանիշն է: Պարզ է, չէ՛-
որ եղեմակա՛ն նշանակում է «գրախարային»:

Քառերի գանձատուփ

1. ա) Համեմատիր հոտ և բույրմուկք քառերը: Իմաստային ինչ տարբերություն կա նրանց միջև:

բ) Հոտ և բույր կամ բույրմուկք քառերով երկուական բառակապակցություն կազմիր:

2. Ի՞նչը կարող է թարմ լինել:

3. Ի՞նչը կամ ո՞վ կարող է սափել:

4. Քո քառերով բացատրիր, թե ինչ է շաղը:

5. Ելի փշեղ, դաշնամուր նվագել և թմբուկ զարկել: Բառակապակցություններով մեկական նախադասություն կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Քո կարծիքով տարվա ո՞ր եղանակն է նկարագրված բանաստեղծության մեջ:

2. Այս բանաստեղծությունը երգվում է (երաժշտության հեղինակը ևս Հովհ. Թումանյանն է): Ո՞ր քառերն են մեղեդային դարձնում բանաստեղծությունը: Սովորիր երգել այս երգը:

3. Ուրիշ բանաստեղծություն՝ն գտիր, որի հիման վրա երգ է գրվել: Եթե կարող ես, երգիր:

4. Ի՞նչ գույներ ես տեսնում, երբ արտասանում (կամ երգում) ես այս բանաստեղծությունը:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Սարի վրա երբևէ եղել ես: Պատմիր այդ մասին:

2. Հովհաննես Թումանյանի մասին ինչ գիտես: Պատմիր:

Դադարի պահ

Կարդա՛ միևնույն գույնն ունեցող քառերը՝ նրանց միջև ... դնելով:

Ճանաչողությունը թողնի իր ծիծաղ

Ավետիք Իսահակյան

ԱՋԳԱՅԻՆ ԵՐԳԸ 1

Աշևան մի պայծառ առավուտ էր. Արարատյան դաշտի հրաշագեղ աշունը: Փայլում էին խաղողի ոսկեղեն ողկույզները, նուռն ու խնձորներն ասես հրեղեն գնդակներ լինեին: Հուռթի այգիներից լիության անուշ բուրմունքն էր խնկում: Վերևում՝ բաց կապույտում, հավքերի շղթան էր ձգվում, ներքևում ցողապատ արահետներով հայ գեղջուկի սայլերն ու ձիերն էին անցնում՝ բարձած աշևան հազար ու մեկ բերքերով:

Երկու ընկերով գնում էինք հինավուրց Արմավիրի բլրի տակով: Մեր գլխի վրա ծփում էր սոսիների խորհրդավոր սոսափը: Երկուսս էլ լուռ էինք, տարված մեր մտքերով:

Քայլում էինք դեպի մի գյուղ՝ Երասխի ձախ ափին:

Սքանչելի է Արարատյան դաշտը:

Մասիսն ուղղակի դիմացներս էր. այնպես պարզ ու վճիտ էր, որ նրա ոտքերից մինչև գագաթը մեկ-մեկ կարելի էր դիտել: Մի հսկա սպիտակաբաշ առյուծի է նման նա՝ նստած հետևի ոտքերի վրա, ալևոր գլուխը անհունի մեջ, հանգիստ և անվրդով:

Աշևան քաղցր ու մեղմ արևը Մասիսի վերից վար և Արարատյան երկրի վրա իր ծիրանին էր փռել: Երեկոյան կողմ մտանք գյուղ:

Հաջորդ օրը՝ մեկնելուց առաջ, գնացինք գյուղական գաղտնի դպրոցը: Ուսուցչի հետ արդեն երեկոյան ծանոթացել էինք. նա նույն գյուղից մի կրակուտ երիտասարդ էր:

Ցարական կառավարությունը փակել էր հայկական դպրոց-

հուռթի
գեղջուկ
բարձել
հինավուրց
գաղտնի

ները: Հայ ժողովուրդը գրկվել էր ազգային կրթություն ստանալու հնարավորություններից: Հայ հայրենասեր անհատները մտածում էին որքան հնարավոր է հակազդել պետական քաղաքականությա-
նը: Հայկական գավառներում սկսեցին հա-
մեստ միջոցներով գործել գաղտնի դպրոց-
ներ:

**տարրական
խորհրդավոր
ուղղակի
քաղցր
անվրդով**

Նախկին դպրոցների ուսուցիչներից ոմանք մնացին իրենց գյուղերում՝ նվիրվելով մանուկ սերնդի ազգային կրթությանը: Նրանք սովորեցնում էին գրել-կարդալ և թվաքանություն: Հե-
տագայում այդ տարրական դպրոցների թիվը մեծացավ:

Այդպիսի դպրոցներից մեկն էր, որ մենք այցելեցինք:

Արաքսի ափին՝ հաստաբուն ընկուզենու տակ, հասարակ
նստարանների վրա խումբ-խումբ տեղավորվել էին բավական
մեծ թվով մանուկներ և պատանիներ:

Առույթ

*Իր մայրենի լեզուն վատ իմացողը կես մարդ է, չիմացողը՝ թշվառ,
ծառից ընկած մի տերև, որ տարվում է ամեն մի պատահական
քամուց:*

Ստեփան Զորյան (հայ գրող)

Բառերի գանձատուփ

1. Բացատրիր ոսկեղեն ողկույզներ ու կուսն և խնձորի հրեղեն գեղակներ կապակցությունների մեջ գործածված ոսկեղեն և հրեղեն բառերը: Այդ բառերով մեկական բառակապակցություն կազմիր:

2. Հոտքի այգիներից փության անուշ բուրմունքն էր խնկում նախադասության մեջ մի բառ հոմանիշ է պտղաբեր, բերքառատ, փարթամ, բարեբեր բառերին: Ո՞րն է այն:

3. Գեղջուկ բառը նշանակում է «գյուղացի»: Մի բառով ինչպե՞ս կասես գյուղացի կին:

4. Կ՛ծիտ բառի երկու հոմանիշ ասա: Դրանցից յուրաքանչ յուրով մեկական նախադասություն կազմիր:

Արեւի՛ գիտե՛սիկ

Աշխատե՛ք արեւը Արարարին: Երկրի վրա ի՞նչ ծիրանին էր մտել նախադասության մեզ ինչ պարմայնում է ծիրանի բառը: Ծիրանի հետ կապ կա՞:

Արեւի՛ ինչու՛ի

Ծիրանի հետ անմիջական կապ, այո՛, կա:

Ծիրանի բառը նշանակում է «կարմիր», «ծիրանագույն», այսինքն՝ ծիրանի գույն: Ծիրանի է կոչվում նաև

անթև շփեղ թիկնոցը՝ վերնապոսերը,

որ կաշիքերը, թագավորները հագնում էին հանդիսավոր արարողությունների ժամանակ: Ինչու՞ է այդպես կոչվում:

Որովհետև այն ծիրանագույն էր լինում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Պատմվածքում նկարագրված ժամանակաշրջանում Հայաստանն անկախ էր: Ո՞ր նախադասության միջոցով կարող ես հիմնավորել կարծիքդ:
2. Պատմվածքում Մասիսն ինչպիսի՞ն է:
3. Գաղտնի գործող հայկական դպրոցներում ովքեր էին ուսուցիչ դառնում: Նրանց մասին հատկանիշ արտահայտող 1-2 բա՛ռ ասա:
4. Քո բառերով արտահայտի՛ր «Էերևում՝ բաց կապույտում, հավերի շղթան էր ձգվում նախադասության միտքը»:
5. ա) Ի՞նչ հարցերի են պատասխանում ընկուզենի, ընկուզենու, ընկուզենուց ձևերը:
բ) Գրի՛ր ոսկի և ոսկի գոյականների՝ նույն հարցերին պատասխանող ձևերը:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Կրկին կարդա՛ Արարատյան դաշտի նկարագրությունը: Պատմի՛ր քո բառերով լրացնելով տարբեր տեղեկություններով:
2. Մասիսի կամ ուրիշ լեռան մասին մի ավանդություն՝ն պատմի՛ր:

Ածական. համեմատության աստիճանները

Առարկայի հատկանիշ ցույց տվող բառերը կոչվում են ածականներ:

Ածականները պատասխանում են ինչպիսի՞ հարցին: Օրինակ՝ բաղցր (խաղող), փայլուն (աստղ), մեծ (գյուղ), դաշտային (ծաղիկ), հայկական (երգ) և այլն:

Որոշ ածականների ցույց տված հատկանիշը տարբեր առարկաների մեջ տարբեր չափով է լինում: Օրինակ՝ երկնքում մի աստղը կարող է ավելի փայլուն լինել, քան մյուսը: Կարելի է տեսնել նաև երկնքի ամենափայլուն աստղը:

Հատկանիշի տարբեր չափը ցույց ենք տալիս ածականի համեմատության աստիճանների միջոցով. մեծ - ավելի մեծ - ամենամեծ, բաղցր - ավելի բաղցր - ամենաբաղցր:

Ավետիք Իսահակյան

ԱՋԳԱՅԻՆ ԵՐԳԸ 2

Օրը կիրակի էր: Գյուղը հանգստանում էր դաշտային աշխատանքներից, և այդ պատճառով դպրոցը լիքն էր աշակերտներով, ինչպես բացատրեց մեզ ուսուցիչը: Դպրոցը միայն մի ուսուցիչ ուներ, բայց ուսուցչի եռանդը հասնում էր ամեն տեղ: Մի խումբ «այբ ու բեն» էր սովորում, մյուս խմբում «Մայրենի լեզու» էին կարդում, երրորդ խմբում հայոց պատմությունից էին դաս պատասխանում, մի ուրիշ խմբում «Դավիթ Բեկ» էին կարդում:

Երբ դասը վերջացավ, ու աշակերտները պիտի ցրվեին, ընկերս, որ երգ շատ էր սիրում, խնդրեց ուսուցչին, որ աշակերտները մի երգ երգեն: Ուսուցիչը պատասխանեց, թե ինքը, դժբախտաբար, «բաղաձայն» է և դրա համար էլ երգ չի սովորեցրել, սակայն ավելացրեց, որ աշակերտների մեջ երգողներ կան:

- Լավ կլինի բոլորը գոնե մի ընդհանուր ազգային երգ գիտե-
նան. օրինակ՝ «Մայր Արաքսի»-ն, որ շատ տեղին է, հենց նրա
ափին ենք,- ասաց ընկերս:

Ուսուցիչը մի պահ մտածելուց հետո դարձավ աշակերտներին.

- Հապա՛, սիրելիներս, ամենքդ շարվեցե՛ք այստեղ:

Հետո դառնալով մեզ՝ ավելացրեց.

- Ինչպե՛ս չէ, գիտեն և լավը գիտեն:

Ու ձեռքի քանոնը վեր բարձրացնելով՝ գոչեց.

- Բոլորդ միասին ինձ հետ երգեցե՛ք՝ «Այբ-բեն-գիմ»: Չէ՛ որ
բոլորիդ անգիր սովորեցրել եմ, և միասին ձայնով ասել ենք: Դե՛հ,
այսպես:

Եվ քանոնի հավասար բախումներին ներդաշնակ՝ բոլորը,
հետևելով ուսուցչին, սկսեցին միասին բարձր և երգեցիկ ձայնով
հեգել.

Այբ, բեն, գիմ,

Դա, եչ, գա,

Է, ըթ, թո...

Այսպես մինչև վերջ: Քառասուն-հիսուն կրծքից բխած այս
հուժկու, բազմահնչյուն և միահամուռ ձայնը, որ ինքնին հայոց
լեզուն է, Երասխի շառաչի հետ փռվելով Արարատյան աշխարհի
վրա, թվում էր, թե սլանում է ազատ Մասիսն ի վեր:

Ամենքի երեսին պայծառ ժպիտ կար. ուսուցիչը շատ ոգևոր-
ված էր:

- Ահա՛ ձեզ մի ընդհանուր ազգային երգ, որ ամեն հայ
անպատճառ պետք է գիտենա: Ահա չորս-հինգ տարի է՝ ես այդ

երգն եմ սովորեցրել, ուրիշ երգ չեմ ճանաչում...,- բոցավառ շրթունքներով շնչասպառ ասաց ուսուցիչը և սրբեց քրտնած ճակատը:

- Շատ ճիշտ եք ասում և կեցցեք, իսկապես որ անևման էր,- ոչ նվազ ոգևորությամբ պատասխանեցինք մենք:

Ապա մեր շնորհակալությունը հայտնելով՝ ամուր սեղմեցինք հնարամիտ ուսուցչի ձեռքը և ուրախ ու թեթև շարունակեցինք մեր ուղին:

Մի պահ գտնվում էինք այդ տարօրինակ երգի ազդեցության տակ: Ընկերս խզեց լուրջությունը.

- Համաձայն չեմ, որ քանի հայն ապրում է, հայոց «այբ-բեն»-ը չի մեռնի:

- Այո՛,- ասացի,- բայց ես հակառակին ավելի համաձայն եմ. քանի հայոց «այբ-բեն»-ը ապրում է, հայը չի մեռնի...

**Երրորդ
կուրծք
հուժկու
անպատճառ**

Ասույթ

Իմ կյանքի ամենամեծ երջանկությունը եղել է հայոց լեզվին տիրապետելը:

Վիկտոր Համբարձումյան
(հայ աշխարհահռչակ աստղագետ)

Բառերի գանձատուփ

1. Յու՛յց տուր գյուղական, ազգային բառերի արմատները և ածանցները: Յուրաքանչյուր ածանցով երեքական բան կազմիր:
2. Գրի՛ր ուրիշ, վերջանալ, խնդրել, գոչել և հուժկու բառերի հոմանիշները:
3. Գրի՛ր միասին, դժբախտաբար, ճիշտ, ուրախ և թեթև բառերի հականիշները:
4. Ուսուցիչը պատասխանեց. թե ինքը, դժբախտաբար «բաղաձայն» է նախադասության մեջ ինչ է նշանակում չակերտներում գրված բառը:

Իմաստունի օրատետրից

Հայաստանի Հանրապետության օրհներգը

Օրհներգը հանդիսավոր երգ է, որը հնչեցնում են քաղաքներ արարողությունների ժամանակ: Քոյոր պետություններն ունեն պետական օրհներգ: Օրհներգը, ինչպես դրոշը և սիմանշանը, պետության պաշտոնական խորհրդանիշն է:

Իսայասրանի Իանրապետության օրհներգի բառերը գրել է բանաստեղծ միփայել Նալբանդյանը, երաժշտական մշակումը կատարել է երգահան Քարսել կանաչյանը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ազգային ինչ երգ երգեցին երեխաները:
2. Հեղինակը երեխաների երգածն ինչու՞ է «տարօրինակ երգ» անվանում:
3. Քո բառերով նկարագրիր գյուղական դպրոցը; երիտասարդ ուսուցչին և երեխաներին:
4. Ո՞րն է պատմվածքի հիմնական միտքը:
5. Քո կարծիքով իր պատմության ընթացքում հայ ժողովուրդն ինչի՞ շնորհիվ է հաղթանակներ տարել: Կարծիքդ հիմնավորիր:
6. ա) Գրի՛ր լավ, ուրախ, պայծառ, թեթև ածականների համեմատության աստիճանները:
բ) Ընտրի՛ր ածականներից մեկը և նրա բոլոր ձևերով բառակապակցություններ կազմիր:

Պատմությունների և զրույցների գամբյուղ

1. Գրավոր նկարագրիր քո ուսուցչին:
2. Ներկայացրու՞ քո սիրած բանաստեղծությունը կամ երգը, հեղինակի և ստեղծագործության մասին տեղեկություններ հաղորդիր ընկերներիդ:

ԲԱԲԵԼՈՒՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿԸ

(ըստ Աստվածաշնչի)

Վաղուց, շատ վաղուց աշխարհում մեկ լեզու կար: Մի օր մարդիկ հավաքվեցին ու որոշեցին. «Մեզ համար մի քաղաք

կառուցենք ու մի աշտարակ, որի գագաթը մինչև երկինք հասնի: Այդպես անուն կհանենք ու աշխարհով մեկ չենք ցրվի»: Եվ նրանք սկսեցին շինարարությունը: Բայց այդ քանն Աստծուն դուր չեկավ: Նա վերևից նայեց մարդկանց ու տեսավ, որ նրանք գոռոզ էին և ուզում էին միայն փառք, համբավ ու անուն վաստակել: Նա հասկացավ, որ այդ մարդիկ ավելի լավը չէին, քան նրանք, որ ապրում էին մեծ ջրհեղեղից առաջ:

Հետո Աստված նայեց քաղաքին ու աշտարակին, որ կառուցում էին մարդիկ, և մտածեց. «Ահա նրանք մի ժողովուրդ են ու մի լեզվով են խոսում և կարող են անել այն, ինչ որոշել են: Այնպես

խառնեմ նրանց լեզուն, որ ոչ մեկը չհասկանա իր ընկերոջ ասածը...»:

**աշխարհ
ջրհեղեղ**

Եվ Աստված այնպես արեց, որ մարդիկ սկսեցին խոսել տարբեր լեզուներով: Նրանք այլևս իրար լեզու չհասկացան և չկարողացան շարունակել քաղաքի և աշտարակի կառուցումը: Այդպես մարդիկ թողեցին հեռացան այդտեղից ու տարածվեցին աշխարհով մեկ: Իսկ այդ վայրը կոչվեց Բաբելոն, որ նշանակում է «խառնակություն»:

Հանելուկ

Ի՞նչն է քո մասին
Լավ ու վատ ասում,
Թե՛ օգուտ տալիս
Եվ թե՛ վնասում:

Իմաստախոսություն

Դեպի Աստված տանող ճանապարհն անվերջ է, հաղթահարելը՝ անհնար:

Բառերի գանձատուփ

1. Տեքստի ո՞ր բառի իմաստն է սա՝ «չրջանաձև կամ քառակողմ (երբեմն էլ բազմակողմ) բարձր ու նեղ շինություն»:
2. Տեքստի սկզբնամասում գտիր հուշակ բառի հոմանիշը: Երկու բառն էլ գործածիր նախադասությունների մեջ:
3. Ուրիշ բառով ինչպե՞ս կասես գոռոզ: Երկու բառն էլ գործածիր նախադասությունների մեջ:
4. Ջրհեղեղ բառի առաջին արմատով բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Աստված ինչո՞ւ խառնեց մարդկանց լեզուն:
2. Մարդկային ինչպիսի՞ հատկանիշներ են գոռոզությունը, փառասիրությունը:
3. Մարդկային դրական հատկանիշներ թվարկիր: Ընտրիր

քո կարծիքով ամենակարևորները: Հաշվի առ նաև ընկերներիդ կարծիքը:

4. Քո կարծիքով Աստված ինչպիսին է ուզում տեսնել քեզ և բոլոր մարդկանց:

5. ա) Լեզու, լեզվի, լեզվից, լեզվով շարքի նմանությամբ գրիր կատու, ձու բառերի շարքերը:

բ) Այդ շարքերից մեկական բառ գործածիր նախադասությունների մեջ:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Կարդա՛ «Մանուկների Աստվածաշունչը», այնտեղից հետաքրքիր որևէ բան պատմիր:

2. Ինչո՞վ է հայտնի քո բնակավայրը (հուշարձաններ, մարդիկ և այլն): Պատմիր:

Տեքստի մեջ գտիր բառերի այն կապակցությունները, որոնք նշանակում են «հոշակվել» և «լավ համբավ՝ անուն ձեռք բերել»:

Արեայի՛ Գիպունիկ

Ես գիպեմ, որ լեպունների անունները վերգանում են երկն-ով՝ հաշերեն, ոռուերեն, ֆրանսերեն և այլն:

Ճիշտ է արդյո՞վ չինարեն բառը, թե՞ գրվում սխալ է գրվել:
Նախապես շնորհակալ եմ:

Ինչուիկ

Քարեկամս, շատ լավ է, որ ուղարկիր ես: Այո՛, ճիշտ էս նկատել, լեպունների անունները կապվում են՝ երկն-ով: Քայքայ ստեմ, որ չինարեն բառում սխալ չկա:

Իրզիր և ուրիշներին էլ հիշեցրու, որ չինարեն և հունարեն բառերը կապվում են -արեն ածանցով:

Գիպունիկ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵՂՈՒ

Իմ պատուհանից ցնծությունն ասես
 Գարնան քնքշանքով մեղմ թափանցեց
 Առաջին անգամ մանկիկն իմ խնդուն
 Դպրոցից եկել, ա՛ տառն է սերտում:
 Ա՛ տառն է գրում մանրիկ մատներով,
 Տառեր է շարում խնամքով, սիրով:
 Մաշտոցն է այդպես մանկան պես մի օր,
 Հրձվել իր գյուտով՝ հրա՛շք լուսավոր:
 Քանի սերունդներ ա՛ տառով զնգուն
 Զգացել են այս հրձվանքը մաքուր:
 Այն վեհ է, ինչպես ժպիտը մանկան,
 Մոր գգվանքի պես միշտ նվիրական,
 Նման ծլվուն ծիծառի կանչին,
 Հայրենի հողի կենարար շնչին:
 Ամեն օջախի կրակն է անշեջ
 Ամեն հարկի տակ, ամեն սրտի մեջ,
 Մեր ժողովրդի ոգին հրկիզուն
 Եվ երկու բառով՝ մայրենի լեզու:

հրձվանք
ոգի

Առած-ասացվածքներ

Խոսք կա՝ սարի գյուխը կհանի, խոսք կա՝ սարից ներքև կբերի:

Հայկական

Մարդու լեզուն իր նավի դեկն է:

Եգիպտական

Խոսքը գործիք է, որով բացում են սիրտը:

Զինական

Իմ լեզվով խոսող օտարականն ավելի թանկ է, քան իր լեզուն չիմացող ազգակիցը:

Քրդական

Երկար լեզուն կկարճացնի կյանքը:

Պարսկական

Բառերի գանձատուփ

1. Բաց թողնված տեղում ձեր բառը պետք է լինի. ընտրի՞ր տրվածներից՝ գգվանք, նվիրական, ոգի:

ա) Ոգևորությունը, եռանդը, հոգու ուժը այլ կերպ կոչում են

բ) Փաղաքշանքը, սիրով ու քնքշությամբ գրկելը, շոյելը անվանում են

գ) Թանկ, սրտին մոտ ու շատ սիրելի ամեն բան է:

2. Բանաստեղծության մեջ գտի՞ր ցնծություն բառի հոմանիշը: Մեկ հոմանիշ էլ դու՛ ավելացրու:

3. Բանաստեղծության ձր բառերը կդնես կրակ, մայրենի, գգվանք բառերի կողքին:

4. Բացատրի՞ր մանկիկ բառի կազմությունը: Նմանատիպ մի բանի բան ասա, մեկն էլ գտի՞ր բանաստեղծության մեջ:

5. Համեմատի՞ր անշեջ և հրշեջ բառերը: Ինքնուրույն բացատրի՞ր անշեջ բառը:

Էս գիտեմ, որ մեր լեզուն
անվանում են հայերեն կամ
հայոց լեզու, ուսանելի լեզուն՝
ռուսերեն կամ ռուսաց լեզու:

Իսկ կարելի՞ է ասել հայերեն
լեզու կարծում եմ, որ աս սխալ
է: Բացասորի՞ր, ինչո՞ւմ եմ, թե
ինչո՞ւ:

Երբ ասում ենք
պարսկերեն, հաս-
կանում ենք պարսիկ-
ների լեզուն, լեհերեն
լեհերի լեզուն և այլն:
Նշանակում էր լեզու-ն «լեզու» է
նշանակում: Ուստի ավելորդ և
նաև սխալ է երևն-ով կապված
բառի կազմին լեզու բառը դնելը:
Կամ պիտի ասել հայոց լեզու կամ
հայերեն:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության մեջ ինչի՞ հետ է համեմատվում մայրենի լեզուն:

2. Հայերենի մասին ուրիշ ի՞նչ բանաստեղծություններ գիտես:
3. Հայերենը մեր մայրենի լեզուն է. մեզ համար ի՞նչ են ոուսերենը, պարսկերենը և գերմաներենը:
4. Անգիր ասա հայերենի այբուբենը:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Որևէ հայի գիտե՞ս, որ հայերեն չի խոսում: Ինչո՞ւ է այդպես: Ի՞նչ կարծիք ունես այդ մասին:
2. Բանաստեղծություններում ծիծեռնակը երբեմն անվանվում է : Նկարագրիր այդ թռչունը:

Բանաստեղծության վերջին քառատողի մեջ այնպիսի բան մատնանշիր, որը կարող ենք բանաստեղծական համարել:

Իմաստունի օրատեսրից

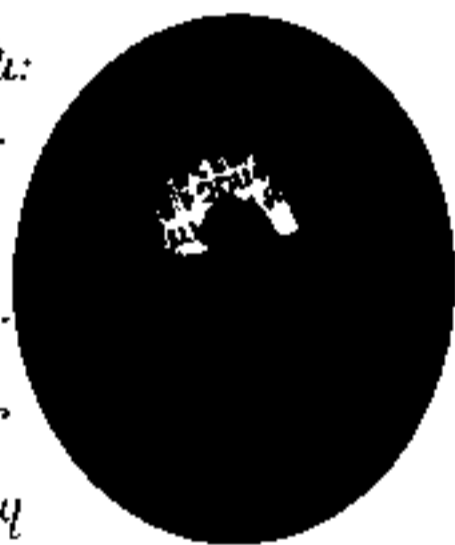
Մայրենի լեզու

Նիմեն ժողովուրդ ունի իր լեզուն:

Ուսանե՞րք խոսում են ոուսերեն, ֆրանսիացիները՝ ֆրանսերեն, հույները՝ հունարեն, արաբական երկրներում՝ արաբերեն և այլն: Կան լեզուներ, որոնք մի փանի ժողովուրդների մայրենի լեզուներն են: Օրինակ՝ անգլերեն խոսում են մեծ Բրիտանիայում, նիդերլանդացի միացյալ Նահանգներում, Նիդերլանդացի և Կանադայում, գերմաներեն՝ Գերմանիայում, Նիդերլանդացի, նաև Եվեյցարիայում:

Իայերի լեզուն հայերենն է: Այն մեր մայրենի լեզուն է: Մայրենի է կոչվում, որովհետև մեզանից յուրափանցյալը հայերեն առաջին բաներն իր մարից է լսում ու սովորում:

Մայրենի լեզվի շնորհիվ հայ ժողովուրդն իր գոյությունը պահել է մինչև այսօր:

ՄԵՍՐՈՂՅԱՆ ՏԱՌԵՐ

Անմար լույսեր եք, մեսրոպյան տառեր,
Որքան հույզեր եք իմ սրտում վառել...
Բացվել են ձեզնով աչքերը մտքիս,
Վեհ երազներով լցվել է հոգիս:

Ձեզնով եմ զգում հմայքը խոսքի,
Բացում գիտության դռները ոսկի:
Կարդում հայրենի մեղմանուշ երգեր,
Հրաշքներով լի հեքիաթներ, գրքեր:

Անշեջ կրակ եք, մեսրոպյան տառեր,
Որքան լույսեր եք իմ ճամփին վառել:

Հանելուկ

Մեծ գորավար Մաշտոցի,
Զինվորներն են քաջարի:
Ի՞նչ է անունն այդ հայտնի
Խաղաղասեր բանակի:

Ասույթներ

Հայոց գրերը նույնքան են նպաստել հայ ժողովրդի պահպանմանը, որքան և հայ ռազմիկները:

Մեսրոպը իր կատարած գործով ամենամեծն է մեր պատմական հերոսների մեջ:

Բառերի գանձատուփ

1. «Ես» նշանակում է «հիանալի, սքանչելի» և «բարձր դիրք ունեցող»: Բառը ո՞ր իմաստով է գործածվել բանաստեղծության մեջ:
2. Բանաստեղծության մեջ գտի՞ր բառի հոմանիշը:

1, եո (հայ նշանավոր պատմաբան)

3. Առաջին քառատողում գտիր զգացմունք, ապրում նշանակող բառը: Այդ արմատով մեկ բառ էլ ինքդ ասա:

4. Մեղմանուշ բառի բաղադրիչներից յուրաքանչ յուրով երկուական բան կազմիր:

Աիրելի՛ գիրեմներկ

Չեմ հասկանում, թե միգրի աչքերը որո՞նք են, և քառերն ինչպե՞ս կարող են բացել դրանք: Օգնիր, եթե կարող ես:

Իմ լավ ընկերուհի՛: Այս բառերը ուղիղ սովորական իմաստով չպիրի հասկանա: Մեկի

աչքերը բացել կապակցությունը նշանակում է «մեկին մի բան

հասկանալի դարձնել, ճանաչել քալ»: Իհարկե,

միգրի աչքեր չունի, բայց բանասարտեղծները երբեմն այսպիսի ոչ սովորական կապակցություններ են արտածում, որպեսզի իրենց ասելիքը ավելի փեսանելի՝ պարկերախոր դարձնեն:

Իսկ միգրի աչքերը բացել արտահայտությունը նշանակում է «մեկի միգրի հարաբայնել, նրան խելով դարձնել»:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեղինակն ինչու՞ է տառերը մեսրոպյան անվանել: Ո՞ր տառերի մասին է խոսքը:

2. Հեղինակն ինչի՞ հետ է համեմատում հայոց գրերը: Դու՞ ինչի հետ կհամեմատես:

3. Նորից կարդա երկրորդ քառատողը և ասա՛, թե տառերով ուրիշ ի՞նչ կարելի է անել:

4. ա) Հմայք – հմայել գույգի նմանությամբ շարունակիր՝ խոսք -, վազք -, ծայք -

բ) Գրածդ գույգերից մեկի բառերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

5. Խոսք, երգ, տառ բառերի հետ հատկանիշ ցույց տվող երկուական բան գործածիր:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Հայերեն ի՞ր տառի ձևն է քեզ ամենից շատ դուր գալիս: Այդ տառն ունեցող բառեր գործածելով՝ մի պատմություն հորինիր:
2. Ի՞նչ ստեղծագործություններ ես սիրում կարդալ: Պատմիր դրանցից մեկի մասին:

Իմաստունի օրատետրից

Մեսրոպ Մաշտոցը և իայոց գրերը

Ծ-րդ դարի սկզբին՝ 405-406 թվականներին, Մեսրոպ Մաշտոցի արեղծած աշբուբենն ուներ 36 գրատ: Այն սկսվում է ա գրատով և ավարտվում զ-ով: Ամենի ուղ՝ 12-րդ դարում, ավելացան օ և Ֆ գրատերը:

Մաշտոցը հայաստանում բացեց ստուգին դպրոցները, և ինժև էլ հայերենի ստուգին գրատերը փակեց: Այդ պատճառով նրան անվանում են հայերենի ստուգին օստայից:

Իայոց աշբուբենին նվիրված կտրուկ է կանգնեցրված Օշականի ճանապարհին:

Իայոց գրատերը փանդակվեց են խաչքարերի քլեպով և քլեղադրվեց Օշական գյուղում, որտեղ բաղված է Մեսրոպ Մաշտոցը:

Իայկական 38 գրատերի փանդակներ են քլեղադրվեց Արագածոտնի մարզում՝ Արագածի սրբոտրին:

Դադարի պահ

Չինվորներին ճիշտ դասավորելով՝ կարդալ մաշտոցյան բանակի անունը:

Նախադասություն. նախադասության անդամներ

Խոսելիս մենք նախադասություններ ենք կազմում: Նախադասությունը ցույց է տալիս առարկան և նրա կատարած գործողությունը: Օրինակ՝ Թռչունները ծլվում են: Ծառերը ծաղկել են:

Այն բառը, որը նախադասության մեջ ցույց է տալիս գործողություն կատարող առարկան, կոչվում է ենթակա: Օրինակ՝ թռչունները, ծառերը:

Այն բառը, որը ցույց է տալիս ենթակայի կատարած գործողությունը, կոչվում է ստորոգյալ: Օրինակ՝ ծլվում են, ծաղկել են:

Ենթական և ստորոգյալը նախադասության գլխավոր անդամներն են:

Միայն ենթակայով և ստորոգյալով կազմված նախադասությունը կոչվում է պարզ համառոտ նախադասություն: Օրինակ՝ Տատիկը ժպտում է: Գետը կարկաչում է:

Նախադասության մեջ ենթակայից և ստորոգյալից բացի կարող են լինել նաև այլ բառեր: Օրինակ՝ Լեռնային գետը կարկաչում է: Լեռնային գետը կարկաչում է ձորում: Այդ բառերը լրացնում են ենթակային կամ ստորոգյային և կոչվում են երկրորդական անդամներ կամ լրացումներ:

Ենթակա, ստորոգյալ և լրացում (կամ լրացումներ) ունեցող նախադասությունը կոչվում է պարզ ընդարձակ նախադասություն: Օրինակ՝ Տատիկը մեղմ ժպտում է: Ոսկեշող արևը փայլում է երկնքում:

Իմաստունի խորհուրդները

շեպուն գիրելիքների բանասյի է: շեպվի միզոցով շաիր բան կարող եմ սովորել մեծերից ու գրգերից: Լինա թե ինչու որևէ լեպու լավ իմանալը շար կարևոր է, իսկ եթե մարդ մեկից ավելի լեպու գիրի, նա կարող է ավելի շար գիրելիքներ չեղձ բերել:

Խարկավոր է լավ սովորել, սիրել ու պահպանել մայրենի լեպուն: Ինարկե, օրար լեպուններ էլ պիրի սովորեմ, սակայն ամենից առազ և ամենից լավ մայրենի լեպուն պիրի իմանալ:

ՀԱՐՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Թերթեր՝ դարսած իրար վրա,
Մի վերնագիր ու մի անուն.
Համեստ ու լուռ դրված է նա,
Դրված է նա պահարանում:

Եթե բացես, եթե կարդաս,
Նա քեզ կտա թևեր անտես,
Կհասցնի բարձունք անհաս,
Նոր աշխարհներ կտանի քեզ:

Ուժ կտա քեզ, կամք անկուտրում,
Եվ միշտ կօգնի դժվար ժամին,
Կօգնի քեզ մարդ լինել կյանքում,
Ապրել հպարտ, ապրել ազնիվ...

Երանգ, երգեր, թույլքեր գարնան,
Հույս ու ընկեր, կյանք ու գալիք.
Հարստությունն այս անսահման
Մի պարզ բառով կոչվում է գիրք:

վերնագիր
բարձունք

Իմաստասիրտություններ

Լավ գիրքն առաջին անգամ
կարդալիս մենք ունենում ենք
նույն զգացումը, ինչ նոր բարեկամ
ձեռք բերելիս:

Կարդալը մարդու մտքի համար
նույնն է, ինչ ֆիզիկական վար-
ժությունը՝ մարմնի համար:

Հանելուկ

Մեզ տանում է տիեզերք,
Օվկիանոսներ ու ծովեր,
Մեր առջև նա է բացում
Հազար ու մի գաղտնիքներ:
Ասեք, ո՞վ է, դե ասեք,
Բարի կախարդն այդ գործը:

Քառերի գանձատուփ

1. Նոր աշխարհներ կտանի քեզ տողի մեջ քո կարծիքով աշխարհի բառն ի՞նչ իմաստով է գործածվել:
2. Գրիր համեստ, լուռ, օգնել, ազնիվ և հարստությունի բառերի հոմանիշները:
3. Բանաստեղծությունից դուրս գրիր այն բառերը, որոնց առաջին բաղադրիչը ան- մասնիկն է: Բացատրիր այդ բառերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության ո՞ր հատվածներում է նկարագրվում գրքի ուժը: Նորից կարդա՛ դրանք:
2. Ըստ բանաստեղծի՝ ինչպիսի՞ն է դառնում գրքեր կարդացած մարդը: Դու ի՞նչ կարծիք ունես:
3. Համաձայն ես, որ գիրքն այնպիսի հզոր ուժ ունի, ինչպիսին ներկայացված է բանաստեղծության մեջ:
4. ա) Տալ, տա, կտա շարքերի նմանությամբ գրիր կարդալ և օգնել բառերի ձևերը:
բ) Կազմածդ ձևերից երկուսը գործածիր պարզ համառոտ և պարզ ընդարձակ նախադասությունների մեջ:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գրքեր ունես: Դրանցից ո՞րն է քո ամենասիրած գիրքը: Ի՞նչ ես սովորել այդ գրքից:
2. Երբևէ գիրք նվիրել ես կամ նվեր ստացել ես: Պատմիր այդ մասին:

Հմայել, հրապուրել, կախարդել բառերին հոմանիշ է թուփել-ը: Հմայք, հրապուրանք բառերի հետ համեմատելով փորձիր բացատրել թուփ բառը:

ՆՇԱՆՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ

Գիտե՞ք արդյոք, որ մարդկային լեզուն փոխարինողներ

էլ ունի: Օրինակ՝ նշանների լեզուն: Մարդիկ հաճախ միմյանց ինչ-որ բան են ասում ձեռքի, գլխի տարբեր շարժումներով: Օրինակ՝ գլխի վերից վար շարժումը համաձայնության նշան է, ձեռքն ուսին թփթփացնելը՝ խրախուսանքի, գլխարկը վեր նետելը՝ ուրախության և այլն:

*միմյանց
անցորդ
ուղղություն
օգնական
մրցավար*

Փողոցներում ու ճանապարհներին կարող եք տեսնել տարբեր նշաններ, որոնք

վարորդների և անցորդների օգնականներն են:

Նրանք հուշում են, թե էրբ պետք է կանգ առնենք, էրբ շարժվենք առաջ, որ ուղղությամբ գնանք, ինչ կա մոտակայքում և այլն:

Դուք երևի սիրում եք նաև մարզական տարբեր խաղեր ու մրցումներ դիտել և նկատել եք, թե ինչպես է մրցավարը նշաններով կամ տարբեր գույների քարտերով «խոսում» մարզիկների հետ:

Լեզվի այս «օգնականները» շատ հաճախ նույնն են տարբեր երկրներում և հասկանալի են տարբեր լեզուներով խոսող մարդկանց:

Սակայն երբեմն միևնույն շարժումը կարող է նույնիսկ հակառակ նշանակությունն ունենալ տարբեր ազգերի մարդկանց համար: Օրինակ՝ եթե գլուխը աջից ձախ տանելով մենք՝ հայերս, և աշխարհի շատ ժողովուրդներ «ոչ» ենք հասկանում, ապա բուլղարացիների

համար դա «այո» է: Նույն ձևով էլ՝ գլուխը վերից վար շարժելով մենք «այո» ենք ասում, նրանք՝ «ոչ»:

Հանելուկներ

Ծովի վրա լույս են տալիս,
Մոլորվածին հույս են տալիս,
Կանչում, ձեռքով են անում
Ու նավը ասի են հանում:

Այն ինչ սարք է խաչմերուկում,
Որի վրա կարմիր, դեղին,
Մեկ էլ կանաչ լույս է լինում:

Բառերի գանձատուփ

1. Խրախուսանք բառի հոմանիշներն են քաջալերանք-ը, ոգևոլչում-ը: Գրիր խրախուսել բառի հոմանիշները:
2. Մոտակայք բառի երկու հոմանիշ գրիր. դրա համար առաջին բաղադրիչը փոխարինիր մերձ և շուրջ արմատներով:
3. Վարորդ և անցորդ բառերն ինչ ընդհանուր բաղադրիչ ունեն: Այդ վերջածանցով 3-4 բառ կազմիր:
4. Մարզիկ բառի արմատով 3 բառ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բառերով արտահայտիր նկարներում պատկերվածը:

2. Որտեղ ես տեսել այս նշանները: Դրանք ինչ են նշանակում:

3. Ի՞նչ են նշանակում ճանապարհներին և փողոցներում հանդիպող երթևեկության այս նշանները: Բացատրիր:

4. Բացատրիր, թե ինչ են նշանակում տրված կետադրական նշանները՝ [:], [^], [ˇ], [´]:

5. Մարզական տարբեր խաղերի ժամանակ կիրառվող պայմանական նշաններ ներկայացրու և բացատրիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նշանների լեզուն քեզ երբևէ օգնել է դժվար իրավիճակում:
Պատմիր:

2. «Հարցական նշանի ճամփորդությունը» վերնագրով մի հեքիաթ գրիր:

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐԻ ԼԵԶՈՒՆ

Մի՞թե կենդանիները լեզու ունեն:

Զարմանալի է, օրինակ, թե ինչպես են «խոսում» մրջյունները, որոնք կանոնավոր «հանրապետություն» ունեն, կազմակերպված «պատերազմ» են վարում, ունեն «հիվանդանոց», «վիրավորներ փոխադրող անձնակազմ»: Նույնպես և մեղուները, որոնք թագուհի, զինվորներ և բանվորներ ունեն, ժամացույցի պես հստակ աշխատում են:

Գիտնականները փորձեր են արել և պարզել, որ մեղուների «լեզուն» ո՛չ ձայնային է, ո՛չ էլ տեսողական (այսինքն՝ շարժումներով), այլ շոշափողական է:

Շաքարաջրով հրապուրելով մի մեղվի՝ հետազոտողը տեսնում է, որ սա շտապում է դեպի փեթակը՝ ընկերներին լուր տալու և նրանց դուրս կանչելու: Փեթակը մութ է, իսկ մեղուները մթության մեջ չեն տեսնում: Միևնույն ժամանակ այնտեղ տիրում է մեղուների միալար բզզոցը, հետևաբար մեղուն չէր կարող շարժումներով կամ ձայնով բացատրել իր մտքինը: Եվ ինչ է անում նա:

մրջյուն
թագուհի
միևնույն
բզզոց
քաղց

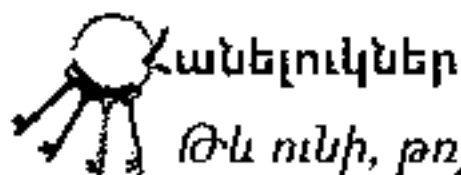
Փեթակ մտնելուց
 հետո լուր տանող
 մեղուն իր վայելած
 նյութից բաշխում է
 ընկերներին, որպեսզի
 նրանք էլ լցնեն բջիջների մեջ:

Հետո մի եզակի պար է սկսում շարունակ պտույտներ գործելով:
 Մյուս մեղուներն աշխատում են դիպչել լուր բերող մեղվին:
 Դիպչելուց հետո նրանք իսկույն թռչում են դեպի ավարը: Այս-
 ինքն՝ մեղվի պարը նշանակում է «ուտելու բան կա»:

Ուրիշ փորձեր էլ ցույց են տալիս, որ ընկեր մեղուները պարող մեղվի բերած նյութի հոտն են առնում և գնում այդ հոտի ուղղությամբ:

Այս ամենն իրոք հետաքրքիր է: Բայց հստակ է, որ խոսում են միայն մարդիկ, իսկ կենդանիները որոշակի ձայներ են հանում: Այդ ձայները, իհարկե, ինչ-որ բան նշանակում են՝ քաղց, ցավ, ուրախություն, վտանգ:

Կենդանիները մարդկային լեզվով խոսում են միայն հեքիաթներում, առակներում, մուլտֆիլմերում:

Հանելուկներ

Թև ունի, թռչուն չէ,
 Միջատ է, մրջյուն չէ:
 Աշխատում է օրնիբուն,
 Բերքը տալիս է մարդուն:

Մեղվից հետո երևի,
 Որպես ժիր ու ժրագան,
 Աշխատատեր ու համար՝
 Նա է հայտնի բուրբին:

Բառերի գանձատուփ

1. Ի՞նչ է կոչվում այն տեղը, որտեղ շատ մրջյուններ կան:
2. Մեղուները գետն են ծաղիկների հոտի ուղղությամբ նախադասության մեջ հոտ բառը ընդ հոմանիշով կփոխարինես: Բացատրիր հոմանիշների իմաստային տարբերությունը:
3. Իսկույն և ուրիշ բառերի 1-ական հոմանիշ գտիր:
4. Տեքստի մեջ գտիր այն նախադասությունները, որոնցում գործածված է հստակ բառը: Դրանք նու՛յն իմաստն են արտահայտում: Տեսակետդ հիմնավորիր:
5. Շաքարաջուր բառի նման ուրիշներն ասա, որոնք վերջանում են ջուր բաղադրիչով:
6. Բացատրիր ուղղություն բառի կազմությունը: 3 բա՛ռ հիշիր, որոնցում միևնույն բաղաձայնը կրկնակի է գրվում:

Աիրեյի՛ գիրունիկ

Նշութն ընթերցելիս ես
նկարեցի, որ մի փանի բառ
գրված է չակերպների մեջ:

Ինչո՞ւ:

Ինչուիկ

Իմ բարեկամ ինչուիկ

Պես ինարկե գիրես, որ

նախադասությունների մեջ

վերնագրերը գրվում են չակերպ-

ներում: Օրինակ՝ Պես կարդայե՞ղ ես

«Ճարտն ու մրգ յունը» առակը:

Արավոր խոսվում երբեմն չակերպ-

ների մեջ են գրվում նաև այն բառերը,

որոնք գործածվում են ոչ իրենց սովորական իմաստով: Օրինակ՝ պարծայի է պարկերայնեղ, որ մեղունների մեջ կարող է պարգամավոր լինեղ, կամ էլ մեղունները կարող են խոսեղ ու պարերայմեղ:

Մեկ անգամ էլ ուշադիր կարդա՛ քեզմարը և փորձիր ի՛նչք բացարեղ, թե բառերն ինչու են չակերպների մեջ առնվեղ:

Գիրունիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կարո՞ղ ես ասել, թե կենդանիներն ինչպե՞ս են իրար մի բան հաղորդում:
2. Ի՞նչ միջոցով էր մեղուն հաղորդում իր գտածի մասին:
3. Չայների միջոցով կենդանիներն ինչի՞ մասին են հասկացնում:
4. Կենդանիները որտե՞ղ են խոսում մարդկանց նման: Օրինակներ բեր:
5. ա) ժամացույց բառի նման են կազմված հեռուստացույց և կողմնացույց բառերը: Կազմիր այս բառերի հոգնակի թիվը:
բ) Այդ բառերից մեկը եզակի և հոգնակի թվով գործածիր նախադասությունների մեջ:
6. Մեղու – մեղվի. ի՞նչ է տեղի ունեցել: Երեք բառ էլ դու՛ գրիր:
7. Բայց և իսկ բառերով 1-ական նախադասություն՝ն կազմիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գիտես մեղրի օգտակար հատկությունների մասին:
2. Որևէ հեքիաթ կամ առակ հիշիր, որտեղ կենդանիները խոսում են մարդկային լեզվով: Պատմիր:

Իմաստունի խորհուրդները

Շափ խոսեղ մարդ սովորում է ամբողջ կյանքում: Որևէ լեզու, այդ թվում՝ մայրենի լեզուն սովորելու ընթացքը վերջ չունի և շարքում ու աշխարհում է պահանջում: Զուր մի՛ վարենիր թանկ ժամանակը՝ մտածելով, թե ինչ-որ բան հեղու կսովորես: Ինչպես ժողովուրդն է ասում, աշտովա գործը վաղվան չեն թողնի:

Արհիւր գիրքն ու ընթերցանությունը: Աշխարհիւր շարք և ուշադիր կարդալ:

ԲՋԵՋԻ ԴՊՐՈՅԸ

(փոփոխություններով)

Վարպետ բզեզն ամռան մի օր
Դարոց բացեց մեծ ծառի տակ
Ու հավաքեց թիթեռ, ճանճ, բոռ,
Մծեղ, մրջյուն, մլակ, մոծակ...

- Գիտե՞ք,- ասաց,- իմ փոքրիկներ,
Դուք պիտի շատ սովորեք,
Որ իմանաք՝ ինչ է ձեզ պետք,
Ինչ կա ձեր շուրջն ու կյանքում:

Պետք է, անշուշտ, սովորե՞ք շատ,
Միևչև դառնաք ինձ պես վարպետ:
Դե՛, նստեցե՞ք հիմա հանդարտ,
Ինչ որ կատեմ, կրկնե՞ք ինձ հետ:

Ա. անթառամ, Բ. բալենի
Գ. գնարբուկ Դ. դդում...
Էյ, դու, մորեխ, ինձ ականջ դիր,
Ինչ ես թաքուն կտրտում:

Ե. երիցուկ, Զ. զարդենի,
Է. էրեժնակ, Ը. ընկույզ...
Մի՛ աղմկեք, հանաք հո չի,
Թիթեռ՝ հանգիստ, մոծակ՝ սու՛ս:

Մի խառնվեք, չեմ սիրում ես
 Բզզոց, տզզոց ու աղմուկ:
 Թ. թրթնջուկ, Ժ. ժանտափուշ,
 Ի. իշառվույտ, Լ. լեզվուկ:

Խ. խնձորուկ, Ծ. ծիրանի,
 Կ. կռատուկ, Հ. հաղարջ...
 - Տես, վարժապետ, էս մլակին,
 Ինձ ասում է՝ սարի արջ:

- Մլակ, հանգիստ, էլ չտզզան,
 Լավ կանես՝ ինձ լսես լուռ:
 Զ. ձմերուկ, Դ. դանձլամեր,
 Ը. ճարճատուկ, Թ. մասուր:

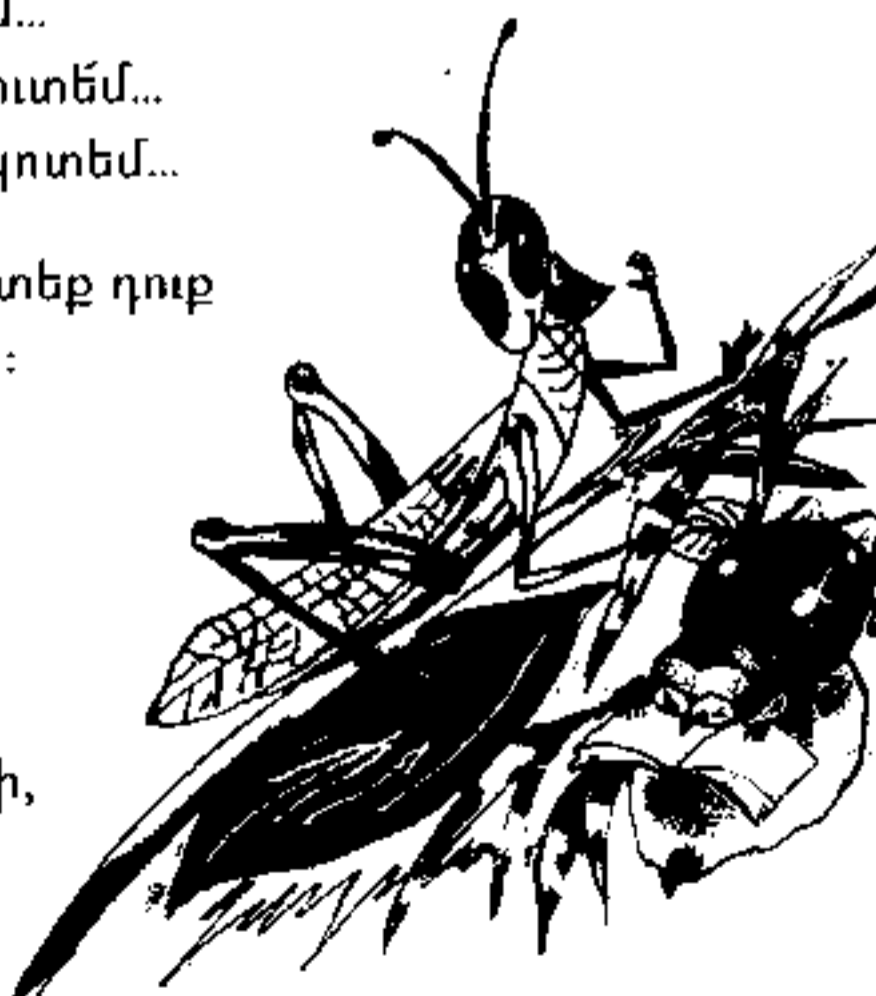
Ա՛յ դու, ծղրիդ, ո՞նց ես նստել,
 Գլուխդ՝ հետ, մեջքդ՝ դուրս:
 Ե. յասաման, Ն. նունուֆար,
 Ծ. շագանակ, Թ. ողնախոտ:

Ճանճ
 դդում
 շագանակ
 սերկևիլ

- Վայ, էս ինչեր կան դասերում,
 Ողնախոտ ես շատ եմ սիրում...
 - Իսկ ես կաղամբ կուտեմ, կուտեմ...
 - Իսկ ես՝ ծիրան... - Իսկ ես՝ կուտեմ...

- Ձեզ չեն հարցնում՝ ինչ կուտեք դուք
 Դեռ չգարթե՞նա՞ծ առավոտյան:
 Զ. չինարի, Դ. պատատուկ,
 Զ. ջրկուտեմ, Թ. ռեհան:

Ա. սերկևիլ, Վ. վարդենի,
 Տ. տերեփուկ, Յ. ցորեն...
 Ա՛հ, մարդ քարից պիտի լինի,
 Ձեր մեջ գլուխ կճաքի:

Փ. փրփրուկ, Ք. քարաստի,
 Օ. օֆ, պրծանք վերջապես...
 Դե՛, գնացե՛ք, վա՛ղը կգաք
 Անգիր արած ջրի պես:

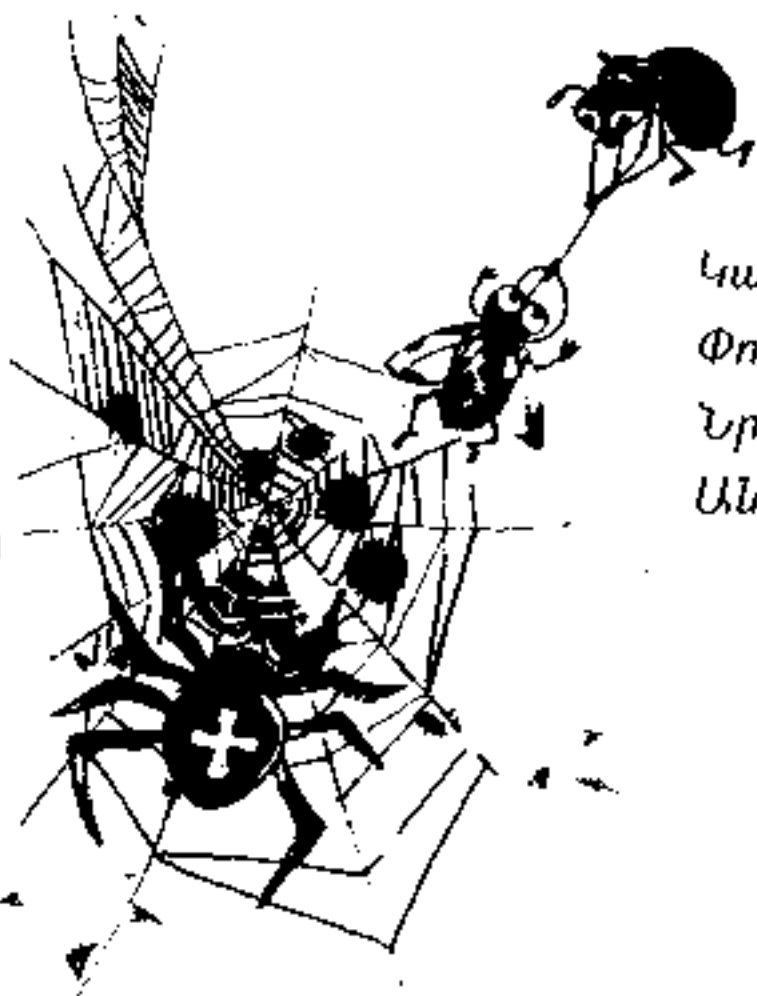
Ու հավաքած թիթեռ, ճանճ, բոռ,
 Ածեղ, մրջյուն, մլակ, մոծակ,
 Վարպետ բզեզն ամառն այսպես,
 Դաս էր տալիս մի ծառի տակ:

Հանելուկներ

Հողից վերև՝
 Փոքրիկ արև,
 Վրան՝ հազար
 Սերմ ու տերև:

Առաստաղից կախվում է ցած,
 Հյուսում է մի բարակ ցանց:
 Թաքնվում է, սպասում,
 Թիթեռ, ճանճեր է որսում:

Կապույտ երկինքը
 Փոքրիկ քույր ունի,
 Նրա աչիկը
 Անուշ քույր ունի:

Ամբողջ օրը ջրի վրա
 Իր ստվերն է որսում,
 Ինքը ծույլ է, բայց ժրաջան
 Մրջյունիկն է բամբասում:

Բառերի գանձատուփ

1. Գտիր թաքուն, հանդարտ և զարթնել բառերի հոմանիշները:
2. Քեզ ծանոթ են պրծնել և հանար խոսակցական բառերը: Կարո՞ղ ես ասել դրանց գրական հոմանիշները:
3. Ժողովրդի մեջ ու՛մ են վարպետ ասում:
4. Բանաստեղծության մեջ գտիր այն բառակապակցությունը, որը նշանակում է «վայրենի, կոպիտ, բռի»:
5. Դու՛րս գրիր այն բույսերի անունները, որոնք ուկ-ով են վերջանում:
6. Բանաստեղծության մեջ կարդացիր ոգևոթիտա բառը: Խոտով վերջացող ուրիշ բույսերի անուններ գրիր:
7. Բացատրիր ջրի պե՛տ սնո՞ցիք անել արտահայտությունը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ի՞նչ նկատեցիր, հեղինակն ինչպե՞ս էր դասավորել ծաղիկների, խոտաբույսերի, ծառերի ու պտուղների անունները:
2. Տարվա ո՞ր եղանակն էր, երբ բզեզը դպրոց բացեց: Ինչու՞ հենց այդ ժամանակ:
3. Ո՞ր կենդանիների, թռչունների կամ ձկների անուններով կսովորեցնեիր այբուբենը, եթե վարպետ բզեզի փոխարեն դու լինեիր անտառային դպրոցի ուսուցիչը:
4. Քեզ ծանոթ բույսերի, ծառերի ու պտուղների անունները գրի՛ր աղյուսակի մեջ:

Խոտաբույսեր, ծաղիկներ	Բանջարանոցային բույսեր	Ծառեր	Պտուղներ
սնձառամ	դդում	բալենի	հաղարջ

5. Ծարունակի՛ր շարքը: Դաստուն մտռում է: Իսկ ի՞նչ է անում՝
 - ա) մոծակը, բ) բզեզը, գ) ծղրիդը, դ) այծը, ե) գորտը, զ) խոզը, է) հավը:

6. Ծաղիկ բառով բառեր կազմիր.

ծաղիկ բաղադրիչը սկզբում	ծաղիկ բաղադրիչը վերջում
ծաղկազարդ	ձևծաղիկ

7. Մասնագիտություններ նշանակող 5-7 բառ գրիր: Նշիր, թե այդ մասնագետներից յուրաքանչյուրն ինչնով է զբաղվում:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Բանաստեղծության մեջ թվարկված ո՞ր բույսերն են բեզ ծանոթ: Դրանց մեջ կա՞ այնպիսին, որը բուժիչ հատկություններ ունի: Պատմիր այդ մասին:

2. Քեզ ծանոթ ծառերից կամ ծաղիկներից մեկի մասին տեղեկություններ հավաքիր և փոքրիկ նյութ պատրաստիր: Նկարագարո՞ւմ այն:

Բացականշական ինչ բառեր են հնչում դասի ժամանակ: Դրանք ի՞նչ տրամադրություն են արտահայտում:

Լեզվաբանի դասը

Կոչական

Այն բառը, որ ցույց է տալիս, թե ու՞մ կամ ինչի՞ն է ուղղվում խոսքը, կոչվում է կոչական: Օրինակ՝ Տղամանր, եկե՞ք բալլում ծառեր տնկելու ու խնամելու: Առվանց, այսօր ինչու՞ ես տխուր:

Բանավոր խոսքում այն անունը կամ բառը, որով դիմում ենք, արտասանվում է հատուկ շեշտով:

Գրավոր խոսքում կոչականի վրա դնում ենք շեշտի նշանը [']: Այսպես, Գոհանր, գիրքդ մեկ օրով ի՞նձ տուր, խնդրում եմ:

Նախադասություն կազմող բառերից կոչականն անջատվում է ստորակետով: Երբ այն մեջտեղում է, ապա ստորակետ դնում ենք կոչականի երկու կողմից: Օրինակ՝ Քեզ, Արամ, կարևոր գործ է վստահված:

ԹԱՓԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԸ 1

(Ժողովրդական հեքիաթ)

Մի ավանակ, որն արդեն ծերացել էր ու չէր կարողանում աշխատել առաջվա պես, լսեց, որ տերն ուզում է ազատվել իրենից: Սկզբում մի պահ քար կտրեց, հետո որոշեց հեռանալ տնից: Թողեց ամեն ինչ ու Բրեմեն քաղաքի ճամփան բռնեց՝ մտածելով քաղաքային երաժիշտ դառնալ:

Քայլում էր նա ճանապարհով, երբ տեսավ մի շուն: Ծունը պառկել էր ճանապարհի եզրին ու ծանր հևում էր:

- Ինչու՞ ես այդպես հևում,- հարցրեց ավանակը:

- Ես արդեն ծեր եմ, թույլ և չեմ կարողանում օգնել տիրոջս, երբ նա որսի է գնում,- պատասխանեց շունը:- Նա էլ պատրաստվում էր կյանքիս վերջ տալ: Երբ գլխի ընկա, փախա նրա մոտից, բայց հիմա ինչպե՞ս պիտի գլուխս պահեմ:

- Արի՛ ինձ հետ,- առաջարկեց ավանակը,- ես գնում եմ Բրեմեն: Որոշել եմ երաժիշտ դառնալ: Չէի՞ր ուզենա բախտդ փորձել:

Ծանր դուր եկավ այդ միտքը, և նրանք միասին ճամփա ընկան:

Բայց շատ չէին քայլել, երբ ճանապարհի եզրին ողբալի տեսքով նստած մի կատու տեսան:

- Ի՛նչ է պատահել քեզ, բարեկամ,- հարցրեց ավանակը,- ինչու՞ ես այդպես տխուր նստել:

**Ընդհակառակը
որբայի
փախչել
դարպաս
լվացք**

- Ինչպէս կարող եմ ուրախ լինել, երբ կյանքս վտանգի մեջ է,- պատասխանեց կատուն,- գնալով ծերանում եմ և մուկ բռնելու մեջ էլ այնքան ճարպիկ չեմ, ինչպէս առաջ: Դե, տիրուհիս էլ որոշեց ինձ վերացնել: Հագիվ կարողացա փախչել, բայց այժմ ի՛նչ պիտի անեմ:

- Լավ,- ասաց ավանակը,- արի՛ գնանք, երաժիշտ դառնանք: Դու գիշերները լավ ես երգում: Գուցէ Բրեմենում բախտդ բերի:

Կատուն սիրով համաձայնվեց և միացավ ավանակին ու շանը: Մեր երեք ճամփորդները շատ էին քայլել թե՛ քիչ, երբ մի ագարակի մոտով անցնելիս աքլորի գիլ կանչ լսեցին: Աքլորը թառել էր դարպասի վրա ու ծղրտում էր, ինչքան կոկորդում ուժ կար:

- Լավ է,- ասաց ավանակը,- ի՛նչ սքանչելի, ուժեղ ձայն ունես, բայց ասածդ ի՛նչ է:

- Որ հարցնում ես, կասեմ,- պատասխանեց աքլորը,- ես տիրուհուս ասում էի, որ այսօր իսկական լվացքի օր է, բայց նրա պետքն էլ չէ: Ընդհակառակը, որոշել է ինձ մորթել, գցել ապուրի մեջ՝ վաղը հյուրերի առաջը դնելու համար:

- Դու՛ էլ արի՛ մեզ հետ,- ասաց ավանակը, եթե կարողանաս լավ երգել, գուցէ այսքանով մի համերգ տանք:

Աքլորն էլ համաձայնվեց, ու նրանք չորսով շարունակեցին ճանապարհը:

Հանելուկներ

Սիրելին եմ ամեն տան,
Մանուկներին բարեկամ,
Մուշտակս տաք ու քնքուշ,
Ես՝ մկների աչքի փուշ:

Մորուք ունի՝ կարմիր բոց,
Գլխին ասես՝ ալ սղոց:
Զիլ կանչում է լուսաբացին,
Ոտքի հանում քնածներին:

Արեւի՛ գիրունիկ, ի՞նչ լափն է «Թափառական երաժիշկները» հեժիաֆը. եւս արեւի հերոսներին: Միայն չհասկացա, թե ամանակն ինչու՛ փար կարեայ, երբ լսեայ, որ Կերն ուզում է ապարկել իրենից: Ի՞նչ փարի մասին է խոսքը, և ինչու՞ կարեայ այդ փարը:

Ինչուիկ զան. ամանակը ոչ մի փար էլ չի կարում: Այս դեպքում փար և կարելը բառերն առանձին-առանձին չպետք է հասկանա: Ռբանե՛ք միասին մի բառակապակցությունն են, որը նշանակում է «պարմանե՛ցի փարանայ, անշարժանայ»:

Էթե հեժիաֆն ուղադիր եւս կարգացել, ապա նկարած կլինես, որ այնպեղ այդպիսի ուրիշ բառակապակցություններ էլ կան. դրանե՛ք կարմիր են գրված: Օրինակ՝ բախարը փորշել, որ նշանակում է «որևէ բան անել՝ հույս ունենալով հազոդության հասնել», բախար բերել՝ «հազոդություն ունենալ», գրուխը պահել՝ «ապրուարը հոգալ, մի կերպ ապրել»: Իւրաքրօք է, որ կա նաև գրուխ պահել, որ բոլորովին ուրիշ իմաստ ունի՝ «ծուրանալ»:

Վա՛յ, փղաներ, մեկ-մեկ եւս էլ եւ՛մ այդպիսի բառակապակցություններ գործածում: Օրինակ՝ Անցյալ օրը մայրիկիս խոսք արեցի, որ այլևս գրուխ չեւ՛ գրվի, այսինքն՝ չեւ՛ պարծենա:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Գտիր՝ ծեր, ծանր, թույլ, ուրախ, լավ, բարեկամ, հիմա բառերի հականիշները:

բ) Հականիշների մեկ զույգը գործածիր միևնույն նախադասության մեջ:

2. Հեքիաթի ազարակ բառը նշանակում է «հողամաս՝ բնակության և տնտեսության համար կառուցված շենքերով»: Հայաստանի Ազարակ բնակավայրի անունն առաջացել է այս բառից:

Նման երկու օրինակ էլ ի՛նքդ գտիր (երբ բառը բնակավայրի կամ մարդու անուն է դարձել):

3. Հեքիաթի այս հատվածում հոմանիշ երկու արտահայտություն կա, որոնք նշանակում են «ուղևորվել»: Գտիր դրանք:

4. Հեքիաթում կարմիր գրվածներից ընտրիր այն արտահայտությունները, որոնք նշանակում են՝

ա) սպանել, բ) հաջողություն ունենալ, հաջողության հասնել:

5. Ի՞նչ են նշանակում՝ ա) դուր գալ, բ) գլխի ընկնել, գ) ճամփա ընկնել, դ) քար կտրել դարձվածքները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթի հերոսներն ի՞նչ պարտականություններ ունեն իրենց տերերի տանը:

2. Տերերն ինչու՞ էին դժգոհ կենդանիներից:

3. Ինչպե՞ս ձևավորվեց թափառական երաժիշտների խումբը:

4. Քո կարծիքով կենդանիներից յուրաքանչյուրն ի՞նչ դեր պիտի ունենար երաժշտական խմբում:

5. ա) Փախչել - փախչում է - փախավ շարքի նմանությամբ գրիր կաշեի, թռչել քառերի շարքերը:

բ) Կազմածո ձևերը գործածիր նախադասությունների մեջ:

Հեքիաթների և գրույցների զամբյուղ

1. Հեքիաթի հերոս կենդանիների մասին ուրիշ ի՞նչ ստեղծագործություններ ես կարդացել: Դրանցից մեկը պատմիր:

2. Դու ինչպե՞ս կվարվեիր ձեր տանն ապրող ծերացած կենդանու հետ:

Դադարի պահ

Ըստ գույների որոշի՛ր, թե ստեղծագործություններից յուրաքանչյուրի հեղինակն ո՞վ է:

Հանս Բրիստիան
Անդերսեն

Քաջ. Լազար

Հովհաննես Թումանյան

Ձյունե թագուհին

Ղազարոս Աղայան

Ծառի Պերո

Անահիտ

Անագե գինավորիկը

Սուտլիկ որսկանը

Բառակապակցություն և դարձվածք

Երկու կամ ավելի բառերի կապակցությունը բառակապակցություն է: Օրինակ՝ չոր խոտ և չոր գլուխ, ջուր բերել և բախտը բերել: Այս կապակցություններն իրարից շատ տարբեր են: Այսպես, չոր խոտ և ջուր բերել կապակցությունների մեջ բառերը հասկանում ենք առանձին-առանձին: Սրանք ազատ կապակցություններ են, որովհետև սրանց մեջ բառերը կարելի է փոխել: Խոտը կարող է ոչ միայն չոր լինել, այլև կանաչ, թարմ, կարելի է ոչ միայն ջուր բերել, այլև գիրք, ուտելիք և այլն:

Իսկ ահա չոր գլուխ կապակցության բառերն առանձին չպետք է հասկանանք. դրանք միասին մեկ իմաստ են արտահայտում «կամակոր, համառ»: Այդպես էլ բախտը բերել՝ «հաջողություն ունենալ»: Այսպիսի բառակապակցությունները կոչվում են դարձվածքներ:

ԹՎԱՌԱԿԱՆ ԵՐԱԺԻՇՏՆԵՐԸ 2

(ժողովրդական հեքիաթ)

Առաջին օրը նրանք չկարողացան հասնել Բրեմեն, ու երբ մութն ընկավ, մտան անտառ՝ գիշերելու: Ավանակն ու շունը պառկեցին մի մեծ ծառի տակ, իսկ կատուն ու աքլորը տեղավորվեցին ծառի ճյուղերին: Աքլորը բարձրացավ ծառի կատարը՝ մտածելով՝ ինչքան բարձր, այնքան ապահով: Ու այնտեղից սովորության համաձայն մի հայացք գցեց շուրջբոլորը:

Հեռվում մի լույս նկատեց ու անմիջապես ձայն տվեց ներքևում գտնվողներին:

- Մոտերքում պետք է որ տուն լինի, որովհետև ես այստեղից լույս եմ տեսնում:

- Ինչ խոսք, ավելի հարմար կլիներ տանը գիշերել, քան մութ անտառում,- ուրախացավ ավանակը:

- Ինձ համար էլ լավ կլիներ,- ավելացրեց շունը,- մի կտոր ոսկոր կձարեի:

Բոլորը քայլեցին դեպի աբլորի տեսած լույսը: Իսկապես որ լույսը տարածվում էր տան ներսից, այդտեղ մի խումբ ավազակներ էին ապրում: Ավանակը, որը բոլորից բարձրահասակն էր, մոտեցավ պատուհանին ու ներս նայեց:

- Հը, ի՞նչ ես տեսնում, ավանակ,- հարցրեց աբլորը:

- Տեսնում եմ մի սեղան՝ համեղ ուտելիքով ու խմելիքով, իսկ սեղանի շուրջը ավազակներ են նստած,- պատասխանեց ավանակը:

- Դա հենց մեր տեղն է,- ասաց աբլորը:

- Վատ չէր լինի,- պատասխանեց ավանակը,- միայն թե կարողանանք ներս մտնել:

Չորսն էլ հավաքվեցին իրար գլխի, խորհրդակցեցին ու վերջապես ավազակներին դուրս անելու մի ծրագիր մշակեցին: Ավանակն առջևի ոտքերը դրեց պատուհանի գոգին, շունը բարձրացավ ավանակի վրա, կատուն նստեց շան ուտերին, իսկ աբլորը տեղավորվեց կատվի գլխին: Երբ աբլորը նշան արեց, որ տեղավորվել է, բոլորը միասին սկսեցին երգել: Ավանակը գռում էր, շունը՝ հաչում, կատուն՝ մլավում, իսկ աբլորը՝ ծղրտում: Հետո, ջարդելով պատուհանի ապակիները, բոլորը լցվեցին ներս ու սարսափելի իրարանցումով սկսեցին վազել սենյակով մեկ: Ավազակները, որ արդեն ահաբեկվել էին երգեցողությունից, հիմա մտածեցին, թե ինչ-որ զարհուրելի ուրվականներ են ներխուժել իրենց տուն, և սաստիկ վախեցած՝ փախան, ինչքան ոտքերում ուժ ունեին:

խորհրդակցել

գոգ

պառկել

համարձակ

Հենց որ սենյակը դատարկվեց, մեր չորս ճամփորդները նստեցին սեղանի շուրջը և մինչև վերջ կերան ավազակների թողածը: Հետո մարեցին լույսն ու տեղավորվեցին քնելու: Ավանակը պառկեց բակում, շունը՝ հետևի դռան մոտ՝ փոքրիկ փալասի վրա, կատուն՝ տաք բուխարու առջև, իսկ աքլորը թռավ նստեց կտուրի ծայրին: Քիչ անց բոլորը քնեցին, իսկ ավազակների քունը չէր տանում: Ծառ չէին շտապել փախչելու: Գուցե կարիք չկար այդքան վախենալու: Վերջապես նրանցից ամենահամարձակը որոշեց մոտենալ տանը և տեսնել, թե ինչ է կատարվում ներսում:

Տան լույսը չէր վառվում: Մեր հերոսը գնաց խոհանոց՝ լուցկի ձարելու, որ մոմ վառի: Քար լռություն էր տիրում: Մթության մեջ նկատեց փայլող գույգ կետեր (դրանք կատվի աչքերն էին) ու կարծելով, թե շիկացած ածխիկներ են, լուցկին մոտեցրեց, որ վառի: Կատուն մռռաց, թռավ ավազակի վրա ու մի լավ ճանկռեց: Ավազակը ահաբեկված դուրս թռավ, բայց այստեղ էլ հանդիպեց շանը, որը կծեց նրա ոտքը: Երբ փախչում էր բակի

միջով, ավանակը մի լավ աբացի տվեց: Իսկ
աբլորը, որ աղմուկից արթնացել էր, ինչքան
կոկորդում ուժ ուներ, կանչեց.

- Ծուղրուղու՛...

Այդ օրվանից ավազակները սիրտ
չարեցին վերադառնալ, իսկ երաժիշտները
գոհ ու երջանիկ ապրեցին այնտեղ, և նույնիսկ համարձակվում
եմ ասել՝ ապրում են մինչև օրս:

Առած-տաացվածքներ

Դյուղ կանգնի, գերան կկոտրի:

Հավատարիմ ընկերը գին չունի:

Բառերի գանձատուփ

1. Հեքիաթից բառագույգերով դու՛րս գրիր կենդանու անունը,
իսկ դիմացը՝ այն բառը, որը տվյալ կենդանուն բնորոշ ձայն հանելու
գործողությունն է ցույց տալիս:

Նմուշ՝ առյուծ – մռնչալ:

2. Գրիր կատար, համարձակ, արթնանալ, պատուհան, ջարդել,
քնել բառերի հոմանիշները:

3. ա) Հեքիաթում գտիր սարսափելի բառը. նրա հոմանիշը
հաջորդ նախադասության մեջ է:

բ) Գրիր այն բառերը, որոնցից սրանք առաջացել են:

Նմուշ՝ հարգելի – հարգել:

4. Վախենալ բառի երկու հոմանիշ գրիր:

5. Գրիր բարձր, ուրախանալ, գոհ, երջանիկ, բարձրանալ,
մոտենալ բառերի հականիշները:

6. Հեքիաթի այս հատվածի կարմիր գրվածներից ընտրիր այն
արտահայտությունները, որոնք նշանակում են՝

ա) կանչել, բ) հասկացնել, գ) նայել, դ) մի տեղ հավաքվել,
խմբվել, ե) համարձակվել, զ) մթնել, է) վոնդել:

հայացք

լուցկի

շուրջբոլորը

առկայծել

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթի այս հատվածը մասերի բաժանիր. ինչ վերնագրեր կտաս դրանց:

2. Քո կարծիքով չորս կենդանիներից ո՞րն ավելի կարևոր դեր ուներ: Ինչու՞:

3. Ի՞նչ են նշանակում հետևյալ կատակ-նկարները: Բառակապակցություններն ընտրիր տրվածներից՝ լեզուն կապ ընկնել, գրոխ հանել, ակամաջի հետև գցել, աչքից ընկնել, թև տալ, ակամաջին օղակել:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Եթե կարող ես, կարդա՛ թափառական երաժիշտների մասին պատմող հեքիաթի՝ Գրիմ եղբայրների մշակումը և համեմատի՛ր:

2. Դիտել ես «Բրեմսելյան երաժիշտներ» մուլտֆիլմը: Ի՞նչ նմանություններ և տարբերություններ կան հեքիաթի և մուլտֆիլմի միջև:

Ինչպե՞ս ես հասկանում Ջարլ լուսություն էր տիրում նախադասությունը:

Դադարի պահ

Հատ գույների միացրու՛ թերթիկների կտրված մասերը և բառեր կազմիր: Ի՞նչ են անվանում դրանք:

տա

ջու

վիդ

թակ

Դարձվածք

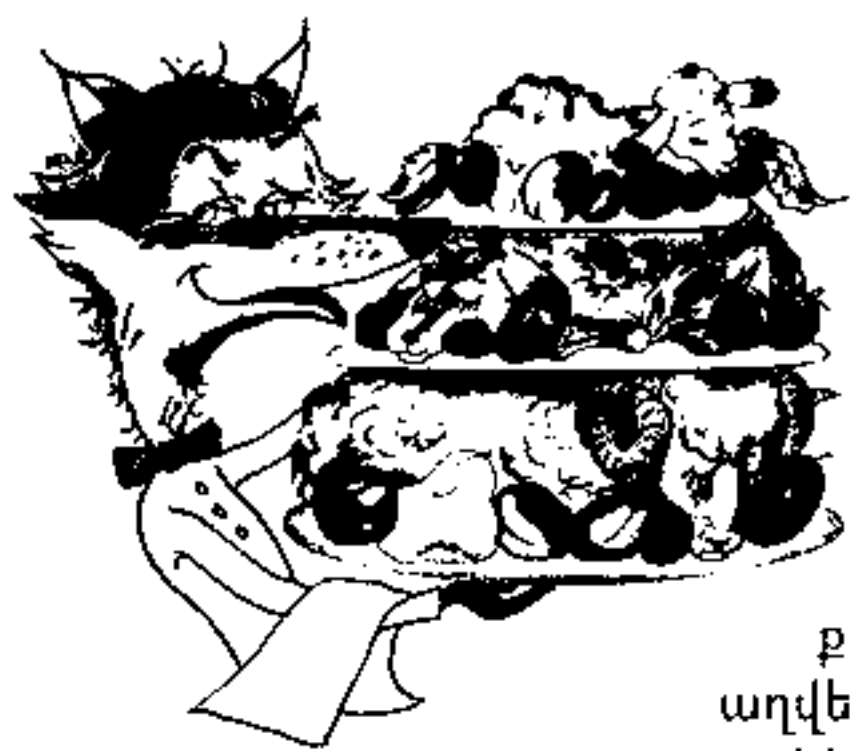
Դարձվածքները կայուն բառակապակցություններ են: Դրանք պատրաստի մտցվում են խոսքի մեջ, ոչ թե ստեղծվում են խոսելու պահին: Օրինակ՝ երբ մեկը խելոքանում է, մարդիկ ասում են՝ խելքը գլուխն է համաքել: Երբ շփոթվում է, «հանգստացիր, մի շփոթվիր» ասելու փոխարեն անմիջապես խորհուրդ են տալիս՝ քեզ մի կորցրու: Այդպես էլ՝ ձայնը գլուխը գցել «գոռոգոռալ, աղմկել», սիրտ սռնել «համարձակվել», գլխի ընկնել «հասկանալ, կռահել» և այլն:

Դարձվածքներն աշխույժ ու դիպուկ են դարձնում խոսքը:

Վարդան Այգեկցի

ԱՌՅՈՒԾԸ, ԳԱՅԼԸ ԵՎ ԱՂՎԵՍԸ

Առյուծը, գայլը և աղվեսը եղբայրացան ու որսի ելան: Գտան մի խոյ, մի մաքի և մի գառ: Ճաշի ժամին առյուծը գայլին ասաց.

- Մեր մեջ բաժանիր որսը:
Գայլն ասաց.

- Ո՛վ թագավոր, աստված արդեն բաժանել է. խոյը՝ քեզ, մաքին՝ ինձ, իսկ գառը՝ աղվեսին: Առյուծը զայրանալով աստակեց գայլի ծնոտին:

Գայլի աչքերը դուրս թռան. նա նստեց ու դառնաղի լաց եղավ: Առյուծն ասաց աղվեսին.

- Ոչխարները բաժանիր մեր մեջ:
Աղվեսն ասաց.

- Ո՛վ թագավոր, աստված արդեն բաժանել է. խոյը քեզ՝ ճաշին, մաքին քեզ՝ նախընթրիքին, գառը քեզ՝ ընթրիքին:
Եվ առյուծն ասաց.

- Խորամանկ աղվես, քեզ ղ՛վ սովորեցրեց
այդպես ճիշտ բաժանել:

Աղվեսը պատասխանեց.

- Ինձ սովորեցրին գայլի աչքերը, որ դուրս

առյուծ

ոչխար

ընթրիք

թռան:

Հանելուկ

Կենդանի է վայրի,
Քնքուշ ու թանկ մորթ ունի,
Ինքը՝ ագահ, խորամանկ,
Բոցնը հազար ծակ ունի:

Առած-ասացվածք

Անալի կերակուրին ճար կա,
անալի խելքին ճար չկա:

Բառերի գանձատուփ

1. Խոյը արու ոչխարն է: Ի՞նչ են ասում էգ ոչխարին և ոչխարի ծագին: Պատասխանը գտի՛ր առակում:

2. Նախընթրիք բառի նախածանցը ածանց, սենյակ, վերջին բառերին միացնելով՝ բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Աղվեսն ինչպես է կոչում առյուծին:
2. Առյուծն ի՞նչ բառով է բնութագրում աղվեսին:
3. Առյուծի արածն արդար էր:
4. ա) Ըստ նմուշի գրիր օգնել, հարգել, կարդալ, գնալ բառերի համապատասխան ձևերը:

Նմուշ՝ բաժանել-բաժանիք, խաղալ-խաղալ:

բ) Գրածներիցդ երկուսը գործածիր նախադասությունների մեջ:

գ) Ի՞նչ բառեր կավելացնես քո գրած նախադասություններին՝ խոսքդ ավելի բարեկիրթ դարձնելու համար:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Պատմիր, թե ի՞նչ ես սիրում ուտել նախաճաշին և ընթրիքին:
2. Պատմիր, թե հայերը ի՞նչ ծաշատեսակներ են պատրաստում տոնական օրերին:

Ռուբեն Մարուխյան

ՉՈՐՍ ԽՆՁՈՐ 1

Իմ այգում մի խնձորենի կա, որը երբեք չի ծաղկել: Նա մտածեց մի ամբողջ ձմեռ, մի ամբողջ ամառ, մի ամբողջ գարուն և վերջապես զարդարվեց ճերմակ-ճերմակ ծաղիկներով և ունեցավ չորս խնձոր:

Առաջին խնձորը բազմել էր ծառի ամենաբարձր ճյուղին: Նա ամենագեղեցիկն էր: Ամբողջ օրը արևի շողերը գուրգուրում էին նրան, թշիկները համբուրում, դրա համար էլ օր օրի կարմրում էր, պսպղում: Նա շատ հպարտանում էր իր գեղեցկությամբ, շարունակ շուռումուռ էր գալիս, որպեսզի լավ կարմրի: Նրա անունը Հուրի էր:

երբեք
զարդարել
որպեսզի
համարյա
գուգել

Երկրորդ և երրորդ խնձորները մի քիչ ավելի ներքևի ճյուղերին էին բազմել: Նրանք հարևաններ էին ու անընդհատ շխկշխկում էին, փսփսում:

Տերևները ծածկել էին նրանց, և Արևի շողերը համարյա երեսները չէին տեսնում: Ամբողջ օրը նրանք ծիծաղում էին, նմանակում, ծաղրում էին Հուրիին, որն արդեն ձանձրացել էր իր գեղեցկությունից: Այդ խնձորներից մեկի անունը Շեկլիկ էր, մյուսինը՝ Անուշիկ:

Չորրորդ խնձորը... Սիրտս շատ է ցավում այդ չորրորդ

խնձորի համար: Նա դժբախտ էր: Կախվել էր ծառի ամենացածր ճյուղից: Ո՛չ արևի երես էր տեսնում, ո՛չ էլ քամին էր խաղում նրա հետ: Նրա մեջ որդ կար: Խեղճը ճյուղի վրա դողդողում էր: Նրա անունը Ռսկեշողիկ էր...

առաջին
երկրորդ
երրորդ
չորրորդ

Ասույթ

Մի գովիր մարդու տեսքը, այլ գովիր մարդու խելքը, իմաստությունը, գործը:

Ֆրիկ (միջնադարյան հայ բանաստեղծ)

Ափրեչի՛ գիւրեւնիկ,
նկարեչի, որ երեւի
խնչորների անունները -իկ
կամ -իկ վերգածանցներով
են կապված: Մեանես ինչու
է աչդպես:

Ափրեչի՛ ինչուի, -իկ և
-իկ վերգածանցները նախա-
կան կամ փաղափշական
իմաստ են հաղորդում բառե-
րին: Օրինակ՝ չկնիկ, բոռնիկ,
հասարչիկ, թիպիկ:

Պու ինժո էլ համարյա ամեն օր շտամ են
անունների փաղափշական նման չևեր՝ Սրամիկ, շիլիթիկ
և այլն: Աչդպես էլ աչարեղ է՝ Անուշիկ, Ծեկիկ, Ռսկեշողիկ:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր ձերմակ, շող, պսպղալ, դժբախտ, բազմել և արև բառերի հոմանիշները:
2. Գրիր դժբախտ, բարձր, շատ և երբեք բառերի հականիշները:
3. Գտիր խնձորենի, գեղեցկություն, դժբախտ, Անուշիկ բառերի ածանցները և նրանցով մեկական բառ կազմիր:
4. Գտիր և դեմ դիմաց գրիր տրված բառերի հակառակ իմաստն արտահայտող զույգ բառերը:

համեստ

ազնիվ

հոգատար

բարի

աշխատասեր

գոռոզ, մեծամիտ

անուշադիր, անտարբեր

ծուլ, ալարկոտ

խարդախ, խաբերա

չար, վատ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Տարվա ձր եղանակի անունը չի հիշատակվում այս հատվածում:
2. Ո՞ր խնձորն էր ամենագեղեցիկը:
3. Չորրորդ խնձորն ինչու՞ էր դժբախտ:
4. Խնձորներից ձրի անունը հավանեցիր, ձրը կառաջարկեիր փոխել:
5. 26, 73, 84, 101, 4000 թվականները գրի՛ր բառերով:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրի՛ր գարնանային այգին:
2. Որևէ ծառի մասին կարդացածդ հեքիաթներից մեկը պատմի՛ր:

Լեզվաբանի դասը

Թվական

Մաթեմատիկայում թվերը գրվում են թվանշաններով, իսկ լեզվում բառերով, որոնք կոչվում են թվականներ:

Թվականները ցույց են տալիս առարկաների թիվ և թվային կարգ կամ հերթականություն: Օրինակ՝ երեք (գիրք), տասնմեկ (աշակերտ), չորրորդ (դասարան), երկրորդ (հարկ):

11-99 երկնիշ թվեր նշանակող թվականները գրվում են միասին՝ մեկ բառով: Օրինակ՝ տասնմեկ, երեսուներեք, քառասունութ, հիսունմեկ, վաթսուներու, յոթանասուներկու, ութսունվեց, ինսունինը:

Եռանիշ և քառանիշ թվեր նշանակող թվականների բաղադրիչները գրվում են առանձին: Օրինակ՝ հարյուր քսան, երկու հարյուր տասնմեկ, երկու հազար ինը:

Առարկաների թվային կարգ ցույց տվող թվականները կազմվում են՝

- -րորդ ածանցով երկու, երեք, չորս թվականներից՝ երկրորդ, երրորդ, չորրորդ,

- -երորդ ածանցով հինգ և նրանից բարձր թվականներից, օրինակ՝ հինգերորդ, տասներեքերորդ, հարյուրերորդ:

Մեկ թվականից կազմվում է առաջին:

ՀՈՐՄ ԽՆՁՈՐ 2

Մի գիշեր, բոլորովին աննկատ, աշունը մտավ իմ այգին ու հազար գույնով զուգեց բոլոր ծառերն ու թփերը: Այնքան գեղեցիկ էր, որ խենթանալ կարելի էր: Բոլոր գույները երգում էին աշնանը նվիրված մի չքնաղ երգ... Եվ ահա եկավ խնձորները քաղելու ժամանակը:

Հուրիին քաղելու համար սանդուղք բերեցի, զգուշությամբ պոկեցի, որ հանկարծ վայր չընկնի, դրեցի թզենու տերևի վրա, տեղավորեցի զամբյուղի մեջ: Ծեկլիկն ու Անուշիկը, առանց սպասելու, որ իրենց պոկեմ, ծիծաղելով իրենց գցեցին զամբյուղը:

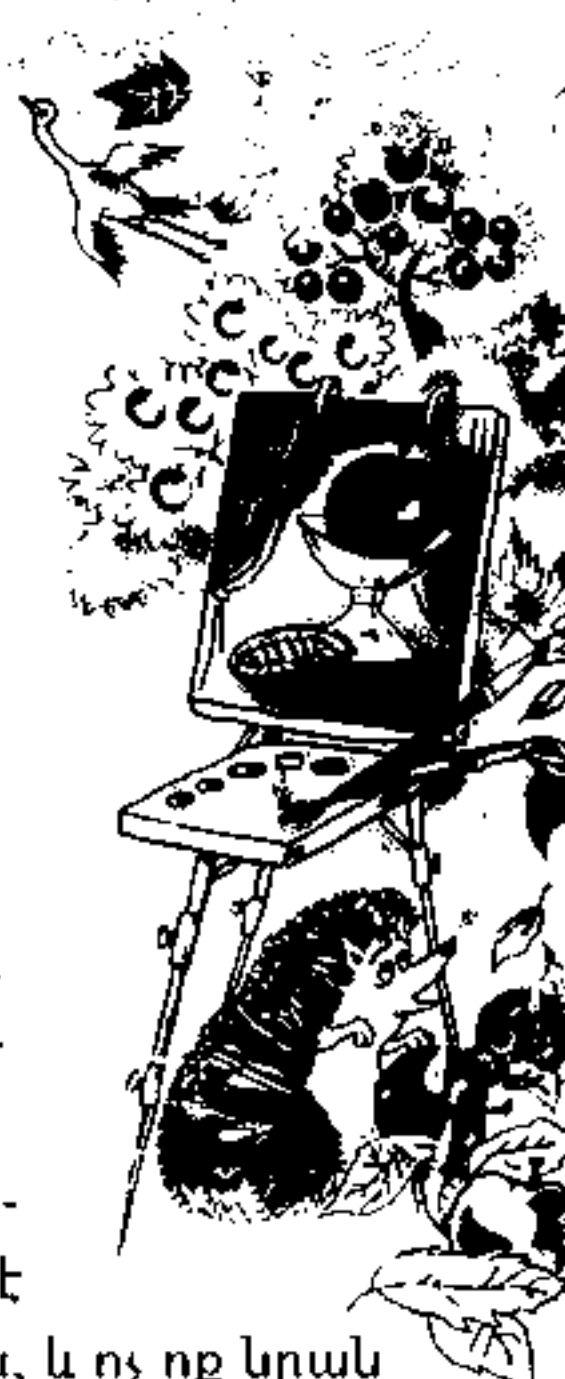
**սանդուղք
զգուշություն
վայր ընկնել
ոչ ոք
գցել
աղբանոց**

Ոսկեշողիկը... Որդը կերած, ձլորած խնձորն ու՛մ է պետք: Նա ընկավ գետնին, և ոչ ոք նրան չնկատեց: Ծիշտ է, որդը նրան կերել էր, բայց սև, հասած ու պսպղուն կորիզները մնացել էին նրա ծոցի մեջ...

Հուրիին ես նվիրեցի իմ բարեկամ նկարչին: Նա հիացավ Հուրիի գեղեցկությամբ: Տարավ իր արվեստանոցը, որը ներկերի բույրով էր լցված, դրեց բյուրեղապակյա մի սքանչելի սկահակի մեջ: Երեսուներեք անգամ նկարելուց հետո տեսավ, որ Հուրին փափկել է, կորցրել իր գեղեցկությունը: Նկարիչը նրան վերցրեց ու գցեց աղբանոցը:

Ծեկլիկից ու Անուշիկից հրուշակագործը կարկանդակ պատրաստեց: Ազնիվ խոսք, այնքան համեղ էր, այնքան համեղ, որ բոլորը սիրով հիշեցին նրանց անունները:

Այստեղ վերջանում է չորս խնձորի պատմությունը... Բայց ոչ,

ոչ, սպասեք: Քիչ մնաց մոռանալի:

Ոսկեշողիկի կորիզները մնացին հողի մեջ: Հողը նրանց գրկեց, տաքացրեց, սևեց իր սրտի մեջ պահած ամենահամեղ սնունդով: Քարեանը կորիզներից կանաչ ծիլեր դուրս եկան, որոնք պիտի դառնան չորս կոր խնձորենի... Ես նրանց շատ եմ սիրում, այդ չորս Ոսկեշողիկներին...

Ասացվածք

Ամեն գործի վերջն է գովելի:

Գիտե՞մ նիկ
զան, հե՛ծիաթում գրված էր,
որ հրուշակագործը ինչորով
կարկանդակ պարբասարեց:
Ես մի՛նչևս հիմա գիտեի, թե
դու խոհարարն է անում: Իսկ
հիմա նոր ու գեղեցիկ մի բան
հրուշակագործ: Կրայարբե՛ս:

Ինչու՞ի՛ զան, հարցի՞դ
պարբասարներ սկսե՞մ հրուշակից:
Երբեք ոչ չանակում է «զանազան
փաղցրավենիքի՛ խմորեղեն, կոնֆետ,
անուշեղեն»: Արդե՞ն հարակ է, որ
որոշակագործը հրուշակ,
աշխենֆե՛ փաղցրավենիք
պարբասարող մասնագետն է: Իսկ
խոհարարը ճաշեր և այլ ուրեյիֆներ
էփող-պարբասարողն է:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր ջրնաղ, գցել, տաքանաղ և մեկ բառերի հոմանիշները:
2. Արվեստանոցը նկարչի աշխատանոցն է, ստեղծագործելու տեղը. -անոց վերջածանցով 3-5 բառ գրիր:

3. Ակահակը ապակյա կամ մետաղյա մրգաման է: Իսկ ինչի մեջ են դնում ծաղիկները, ինչի մեջ են լցնում աղը, շաքարը:

4. Հրուշակագործ բառի օրինակով գործ բաղադրիչով վերջացող 2 բա՛ռ ասա:

5. Ան, բույր, ազնիվ և սիրտ արմատներով 1-ական բա՛ռ կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Խնձորներից յուրաքանչ յուրն ֆինչ բախտի արժանացավ:
2. Քո կարծիքով ո՞ր խնձորն է ավելի շատ օգուտ տվել մարդկանց:
3. Հեքիաթի համար նոր վերնագիր առաջարկիր:
4. Աշնան այգին ֆինչ գույներով էր ներկվել:
5. Բույրը անուշ հոտն է: Ինչի՞ բույրն ես սիրում:

Նկարիչը խնչորը դրեց
ակահակի մեզ և նկարեց:
Գիրեմ, որ այդպիսի նկարը
առանչին անուն ունի, բայց
չեմ հիշում:

Երբ այն դեմքի
նկար է, կոչվում է
դիմանկար, բնության
լեռարան՝ բնանկար, ծո-
փային կրտսարան՝ ծովա-
նկար: Իսկ երբ նկարիչն իր
պարկերն է սրելով, ինժ-
նանկար է: Այդ մեկը չգիրեմ:

Այդպիսի ուրիշ
բաներ էլ կան: Օրինակ՝
յուղանկար և գրանկար,
այսինքն՝ դրանով յուղա-
ներկով և գրաներկով են
սրելով: Բայց սա երևի
կապ չունի քո հարցի հետ:

Իհրեցի՛, իհրեցի՛:
Այն նկարը, որ մե-
նամ բնությունն է
պարկերում՝ ծաղկամա-
նի մեզ դրված ծաղիկներ,
պրուդներ՝ ակահակի մեզ
կամ սեղանին, կամ էլ
ապանված թռչուններ, կոչվում
է նախյուրմորդ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Պատմիր հեքիաթը՝ խնձորներից մեկի ճակատագրի մեջ փոփոխություն մտցնելով:
2. «Ծառատունկ» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն գրիր:

ՁԵՌՔԵՐԸ

Արշավիր Դարբնի

Մարդուն գեղեցիկ ձեռքեր են տրված՝
 Ցանելու՛ համար,
 Հնձելու՛ համար,
 Կախելու՛ համար,
 Ուրիշի վերքեր կապելու՛ համար,
 Մայիսյան վարդեր փնջելու՛ համար,
 Մանուկ ու մերիկ գրկելու՛ համար,
 Աղբյուր ու ճամփա բացելու՛ համար...
 Հարկ եղած դեպքում՝
 Անարգ թշնամուն խոցելու՛ համար:
 Մարդուն գեղեցիկ ձեռքեր են տրված՝
 Սվինամարտում հաղթելու՛ համար,
 Իր ծանր բեռը ուսելու՛ համար,
 Ուրիշի ձեռքը
 Բարեկամաբար սեղմելու՛ համար,
 Քնքուշ շոյակքով
 Ուրիշի ցավը մեղմելու՛ համար:

աղբյուր
 ճամփա
 հաղթել

Ասածներ

Ձեռքը ձեռք է լվանում, երկու ձեռքը՝ երես:
 Մի ձեռքը ծափ չի տա:

Իմաստախոսություն

Մարդու կյանքի ամենամեծ երջանկությունը ուրիշներին օգտակար լինելու մեջ է:

Արեւի՛ գիտունիկ, մանուկ
 ու մերիկ բառակապակցութիւնը
 պարմանալի թվաց ինչ: Ի՞նչ կարծիք
 ունես:

Ինչուի՛կ զան,
 սա ժողովրդական
 չե է: Որո՞շ բառերի
 այ-ը բարբառներում,

խոսակցական լեզվում
 փոխվում է ե-ի, օրինակ՝ սայլ -

սել (այսպէտից էլ՝ սելվոր), գայլ - գել (գիպե՛ս,
 կա գելխտող շուն): Այդպէս էլ մայր - մեր, որի
 փառափղական չին է մերիկ: Ժողովրդական երգերում,
 եթէ ուղադիր լինես, կհանդիպես այդ բառին: Կա սրա
 մեր ու մանուկ տարբերակը ևս, այսինքն՝ մայր ու մանուկ:
 Պարզ է, չէ՞:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր գեղեցիկ, մանուկ և ծամփա բառերի հոմանիշները:
2. Գրիր ծանր, քնքուշ և թշնամի բառերի հականիշները:
3. Անարգ բառը նշանակում է «ստոր, նվաստ»: Ուրիշ ինչպիսին է լինում թշնամին:
4. Բացատրիր մայիսյան և բարեկամաբար բառերի կազմութիւնը: Գտածդ վերջածանցներով ուրիշ բառեր կազմիր:
5. Ավիանամարտ բառի վերջին բաղադրիչով բառեր կազմիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծության շատ բառեր շեշտ են կրում, փորձիր կռահել, թե ինչու՛:
2. Ավելացրու՛, թե էլ ինչի համար են ձեռքերը:
3. Բանաստեղծությունը միայն ձեռքերի մասին է:
4. Ո՞րն է բանաստեղծության հիմնական միտքը:
5. Բանաստեղծությունից դու՛րս գրիր գործողություն ցույց տվող հինգ բառ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. «Ձեռքերը» վերնագրով շարադրություն՝ն գրիր:
2. Բարի հերոս ունեցող մի հեքիաթ պատմիր:

Քույրիկ, գիտե՞ս, թե մտքովս ի՞նչ անցավ: Ձեռքերի մատներն անուններ ունենա՞ն: Խաբանացուն մատնիկն ո՞ր մատին էր դրել հարցին, օրինակ, ինչպե՞ս պիտի պատասխանեմ:

Ինչպե՞րքի՞ր հարց քո՞ւյրիկ: Անշուշտ, մատներն անուններ ունեն: Օրինակ, ասում ենք.

«Խաբանացուն մատնիկն դնում է մատնեմատին» (այսինքն՝ մատնա՞նու մատին):

Առաջարկում եմ կարդալ ժողովրդական «Բութ մատն ասաց» արեղծագրությունը, որպեսզի այդ անունները հերթով ներկայացված են:

ԲՈՒԹ ՄԱՏՆ ԱՍԱՅ (ժողովրդական)

Բութ մատն ասաց. «Եկան, եկան»:
Յուցամատն ասաց. «Ուլքեր եկան»:
Միջևամատն ասաց. «Գայլերն եկան»:
Մատնեմատն ասաց. «Դե շու՛տ, դե շու՛տ, եկեք փախչենք»:
Ճկույթն ասաց. «Ճստլիկ եմ, պստլիկ եմ,
Ոտքեր չունեմ, թևեր չունեմ,
Ինչպե՞ս փախչեմ...»:

Բութ մատն ասաց. «Մենք չենք փախչի,
Գայլերի դեմ չենք նահանջի:
Ուս ուսի տանք,
Դառնանք բռունցք,
Զարդենք կրակն քիթ ու մուրթ»:

փախչել
ճկույթ
ուս ուսի
բռունցք
ջարդել

Մշակումը՝ Յուրի Սահակյանի

Առած-ասացվածքներ

Երկու մուկ կխեղդեն մեկ կատու:
Կաթիլ-կաթիլ՝ լիճ կլինի:
Ուս ուսի որ տանք, սարեր շուտ կտանք:

Բառերի գանձատուփ

1. Բացատրիր ցուցամատ, միջնամատ, մատնեմատ բառերը:
2. Մարդու մարմնի մասերի հնչ անուններ կան ոտանավորի մեջ:
3. Ուս ուսի տալ նշանակում է «իրար հեկարան լինել, օգնել, աջակցել», իսկ հնչ է նշանակում գլուխ գլխի տալ: Ճիշտ պատասխանն ընտրիր տրվածներից՝ ա) կռվել, բ) խորհրդակցել, գ) պատահաբար իրար զարկվել:
4. Ժողովրդական մուտք բառի փոխարեն գրական հայերենում հնչ են ասում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ցույց տուր մատներդ և ասա՛ նրանց անունները:
2. Ո՞րն է ոտանավորի հիմնական ասելիքը:
3. Հավատու՞մ ես, որ «Կյուղ կանգնի, գերան կկուտրի»:

Պատմությունների և հեքիաթների գամբյուղ

1. «Մատների բողոքը» վերնագրով հեքիաթ հորինիր:
2. Մի ուրախ պատմություն՝ն պատմիր:

Լեզվաբանի դասը

Բայ. բայի դեմքը և թիվը

Գործողություն ցույց տվող բառերը կոչվում են բայեր: Օրինակ՝ գրել, հարգել, ծիծաղել, կարդալ, ժպտալ:

Նախադասության մեջ բայերը տարբեր փոփոխությունների են ենթարկվում և նշանակում են՝

խոսող՝ առաջին դեմք. (ես) հարգում եմ, (մեկք) գրել եմք,
խոսակից՝ երկրորդ դեմք. (դու) հարգում ես, (դուք) գրել եք,
ո՛չ խոսող, ո՛չ խոսակից, այլ մեկ ուրիշը՝ երրորդ դեմք. (ուս) հարգում է, (նրանք) գրել են:

Գործողությունը կարող է կատարել մեկը՝ գրեցի, հնձել ես, ետում է (եզակի թիվ) կամ մեկից ավելի անձեր կամ առարկաներ՝ գրում եմք, կարդալու եք, գնացին (հոգնակի թիվ):

ՈՒՍ ՈՒՍԻ ՈՐ ՏԱՆՔ, ՍԱՐԵՐ ՇՈՒՌ ԿՏԱՆՔ

(հայկական ժողովրդական հեքիաթ)

Սողոմոն թագավորը մի փիղ ուներ: Էնքան հսկա էր, որ ամեն ինչ ոտնատակ էր տալիս: Բայց քանի որ թագավորի սիրելի փիղն էր, անպատիժ էր մնում: Մեծ վնաս էր հասցնում էս հսկան, մանավանդ մրջյուններին: Պառկում ու մի քանի մրջնապալատ միանգամից էր ավերում, ոտքը դնում ու մի պալատ մրջյուն էր ջնջում, կնճիթով քաշում ու մի պալատ էր երկինք փչում:

Ճարահատյալ մրջյունները գնացին Սողոմոն թագավորի մոտ:

- Իմաստուն թագավորն ապրած կե-
նա,- ասացին,- քո փիղը մեր տներն ավերում,
մեր ցեղը ջնջում է, արգելի՛ր:

- Ինչ,- գոռաց թագավորը,- մրջյուններն ո՞վ են,
որ նրանց համար իմ փղի առաջ արգելք դնեմ:

Երկրորդ, երրորդ անգամ գնացին գանգատի,
թագավորը դարձյալ չլսեց: Եվ թագավորից հույսները կտրած՝
մրջյունները որոշեցին մեծ ժողովի հավաքվել: Եկան աշխարհի
բոլոր մրջյունները՝ մեծ ու փոքր, առողջ ու տկար, թույլ ու ուժեղ,
անգետ ու գիտուն: Եկան, խելք խելքի տվեցին ու փղին հաղթելու
հնարը գտան: Մրջնավարի լուռ գործի կպան ու փղին վայել
գերեզման փորեցին: Ծանր փնչոց ու խուլ ոտնաձայներ եկան.
մրջյունները սսկվեցին: Դո՛փ, դո՛փ, դո՛փ. փիղը գալիս էր ավերելու:
Ու մեկ էլ՝ թը՛մփ... հսկան փոսն ընկավ, ոտքը տնկեց. մնաց ու
մնաց:

պառկել
միանգամից
արգելել
դարձյալ
հաղթել

Օրեր անցան, փիղը չկար: Թագավորը ծառաներին ուղարկեց
փնտրելու: Էստեղ փիղ, էնտեղ փիղ՝ փիղը չկար:

Մրջնաքների մոտից գարշահոտ էր գալիս: Գնացին տեսան, որ

փիղը սատկել է: Ծառաները Սողոմոն իմաստունին հայտնեցին.

- Մեր թագավորը թող շատ ապրի, մըրջյունները թակարդ են սարքել, փիղն ընկել է մեջը, սատկել:

Սողոմոն իմաստունը ողբաց իր փղի մահը, ափսոսաց, բայց և մտածեց իրենից հետո եկողների համար. «Թշնամիդ թեկուզ մըջյուն լինի, մի արհամարհիր»:

Մշակումը՝ Նելլի Հակոբյանի

Առածներ

Փոքրիկ մըջյունները կարող են մեծ ծառ տապալել:

Ճապոնական

«Իմն» ու «քոնը» տուն կքանդի:

Հայկական

Իմաստաստություն

Թույլ հակառակորդին՝ մի արհամարհիր, իսկ ուժեղից մի վախեցիր:

Քառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր իսկա, միանգամից, գանգատ, փնտրել և ավերել քառերի հոմանիշները:

2. Ընտրի՛ր և գույգերով գրի՛ր իմաստով մոտ քառերը.

պալատ

բույն

խրճիթ

հոր

որջ

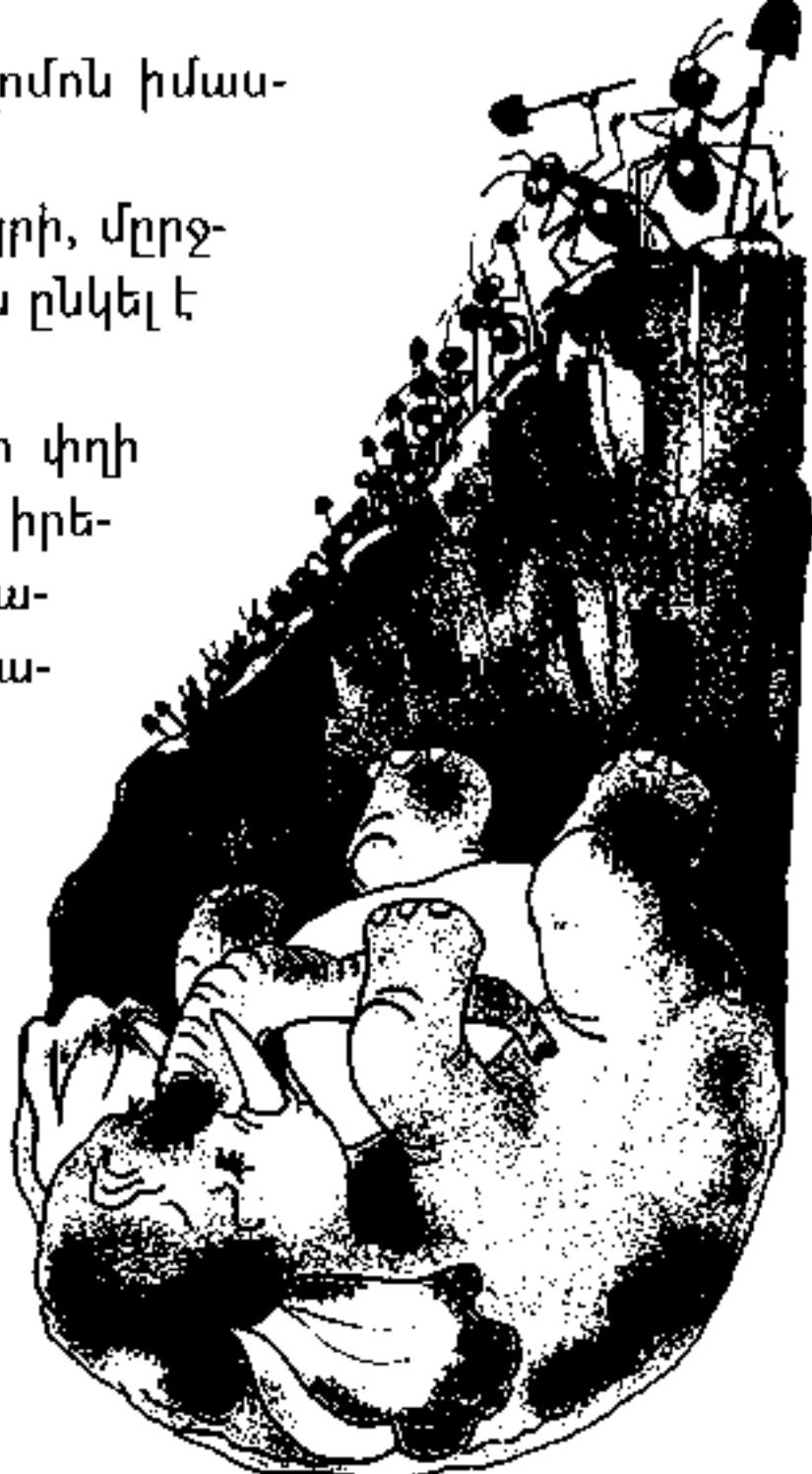
դղյակ

փոս

տնակ

3. Հեքիաթում միևնույն նախադասության մեջ հականիշների չորս գույգ կա: Գտի՛ր դրանք:

4. Գնացի՛ն տեսան փիղը սատկել է նախադասությունից եզրակացրո՛ւ, թե սատկել քառը ե՛րբ է գործածվում:

5. Մրջևաբների մոտից գարշահոտ էր գալիս նախադասությունից կռահիր, թե գարշահոտությունը վա՛տ, թե՛ լավ հոտն է:

6. Որո՞նք են ժողովրդական էս, էստեղ, էլտեղ, էկքան բառերի գրական ձևերը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞ր նախադասության մեջ է ամփոփված հեքիաթի հիմնական ասելիքը:

2. Մեր թագավորը թող շատ ապրի արտահայտության հոմանիշը գտի՛ր հեքիաթում:

3. Կազմիր ոտնաձայն, արոտավայր, մրջյուն, ավազան, փիղ գոյականների հոգնակի թիվը:

4. Գրի՛ր գևալ, ուղարկել բայերի ներկա, անցյալ և ապառնի ժամանակների մեկական ձև:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. «Մանուկների Աստվածաշնչում» կարդա՛ Սողոմոն իմաստունի մասին և պատմիր:

2. Հետևիր մրջյունների աշխատանքին և պատմիր:

Հեքիաթի վերնագրին հոմանիշ մեկ առած կամ ասացվածք ասա:

Լեզվաբանի դասը

Բայ. բայի ժամանակը

Նախադասության մեջ բայերը կարող են տարբեր փոփոխությունների ենթարկվել և նշանակել՝

• խոսելու պահին կատարվող գործողություն (ներկա ժամանակ), օրինակ՝ գրում եմ, ներկում են,

• խոսելու պահից առաջ կատարված գործողություն (անցյալ ժամանակ), օրինակ՝ գրում էի, կառուցել է, թռավ, ներկել են,

• խոսելու պահից հետո կատարվելիք գործողություն (ապառնի ժամանակ), օրինակ՝ գրելու եմ, կերգես, պիտի գևանք:

ՄԵԼԻ ԹՈՒՓՆ ՈՒ ԸՆԿՈՒՋԵՆԻՆ

Արևի շողով,
Անձրևի ցողով,
Երբ Մելիը ծաղկեց
Եվ հյուսթով լցվեց,

Սկսեց ինքը իր գուլքը երգել,
Իսկ Ընկուզենուն ծաղրել, ծակակել,
Բայց Ընկուզենին համեստ ու խոնարհ
Ասում էր նրան շատ համբերատար.

- Ով շատ դիմանա,

Թող ևս պարծենա...

Աշունը անցավ, եկավ ցուրտ ձմեռ,
Սառույցով ծածկեց դաշտ, հովիտ ու լեռ,
Մեր Մելիի թուփը սառեց, փայտացավ,
Իսկ Ընկուզենին դարեր դիմացավ:

ընկուզենի
խոնարհ
սառույց

Ասացվածքներ

Շատ պարծեցողը շատ ցած կրնկնի:

Նախ առուն թռի՛ր, հետո՛ քեզ գովի՛ր:

Բառերի գանձատուփ

1. Առակի նույն տողում հոմանիշ բառեր կան: Գտի՛ր դրանք:
2. Գրի՛ր արև, շող, լեռ, բայց, ու բառերի հոմանիշները:
3. Գուլքը երգել բառակապակցության փոխարեն նույն արմատներով մեկ բա՛ռ ասա: Այն ի՛նչ է նշանակում:
4. Պատասխանի՛ր հարցին՝ համապատասխան բառը ընտրելով տրվածներից՝ հոգատար, ազնիվ, բարի, համբերատար, համեստ:

Ինչպե՛ս ենք անվանում այն մարդուն, որը՝

 - ա) չի պարծենում, իրեն ուրիշներից բարձր չի դասում,
 - բ) մեղմ է, վատ բան չի կամենում ուրիշներին, մարդկանց լավն է ցանկանում, լավություն է անում նրանց,

- զ) հոգ է տանում ուրիշներին, օգնում է նրանց, ուշադիր է,
- դ) չի խաբում, խարդախություն չի անում, շիտակ է,
- ե) համբերությամբ կատարում է դժվար աշխատանքները, համակերպվող է, չի հրաժարվում իր պարտականություններից:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բո բառերով պատմիր առակի բովանդակությունը:
2. Մարդկանց բնութագրող ի՞նչ բառեր կան առակի մեջ: Դրանք ո՞ր հերոսին են վերաբերում:
3. Ինչպիսի՞ մարդկանց է խորհրդանշում Սեխը:
4. Ո՞րն է առակի հիմնական իմաստը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Բոյսերի մասին ի՞նչ առակ կամ հեքիաթ գիտես: Պատմիր:
2. Ընկուզենու մասին հետաքրքրական տեղեկություններ հավաքիր և ներկայացրու՝ ընկերներիդ:

Լեզվաբանի դասը

Օժանդակ բայ, դրական և ժխտական ձևեր

Բայերի տարբեր ձևերի կազմությանը մասնակցում են օժանդակ կամ օգնական բայերը: Օժանդակ բայերը գործածվում են եզակի և հոգնակի թվով, ունեն ներկա և անցյալ ժամանակներ.

եմ	ենք	էի	էինք
լսում ես	եք	լսում էիր	էիք
է	ենք	էիք	էին

Սրանք կոչվում են օժանդակ բայի դրական ձևեր:

Երբեմն հարկ է լինում ցույց տալ, որ գործողությունը չի կատարվել, չի կատարվում կամ չի կատարվելու: Այդ դեպքում օժանդակ բայի սկզբից ավելացնում ենք չ մասնիկը: Օրինակ՝ չեմ խոսում, չի խոսում, չէր նկարում: Սրանք օժանդակ բայի ժխտական ձևերն են:

Ժխտականը կազմելիս օժանդակ բայի գրությունը չի փոխվում չեմ, չես, չի (կամ չէ), չենք, չեք, չեն, չէի, չէիր, չէր, չէինք, չէիք, չէին: Միայն է-ն է դառնում է ի, ինչպես՝ խաղում է - չի խաղում: Կան դեպքեր, երբ է-ն անփոփոխ է մնում ինչպես՝ հոգևած է - հոգևած չէ:

ԴԵՂՁԵՆԻՆ

Այգում ընկուզենու կողքին աճել էր դեղձենին: Սա նախանձով նայում էր շռայլորեն ընկույզ բռնած հարևանի ձյուղերին:

«Ինչի՞ց է, որ նա այդքան պտղառատ է, իսկ ես՝ ոչ,- չէր դադարում դժգոհել անխոհեմ ծառը:- Մի՞թե սա արդարություն է: Թող ես էլ այդչափ դեղձեր ունենամ: Ընկուզենուց ինչո՞վ եմ պակաս»:

- Ուրիշի ունեցածին աչք մի՞ դիր,- մի անգամ ասաց ծեր սալորենին:- Ինչ է, չե՞ս նկատում, թե ինչքան ամուր բուն ու ձկուն ձյուղեր ունի ընկուզենին: Ավելի լավ կլինի, եթե մոթմոթալու և նախանձելու փոխարեն ջանաս համով-հոտով դեղձեր հասցնել:

Բայց սև նախանձից կուրացած դեղձենին չուզեց ականջ դնել սալորենու բարի խորհրդին, և նրա վրա ոչ մի խոսք չազդեց:

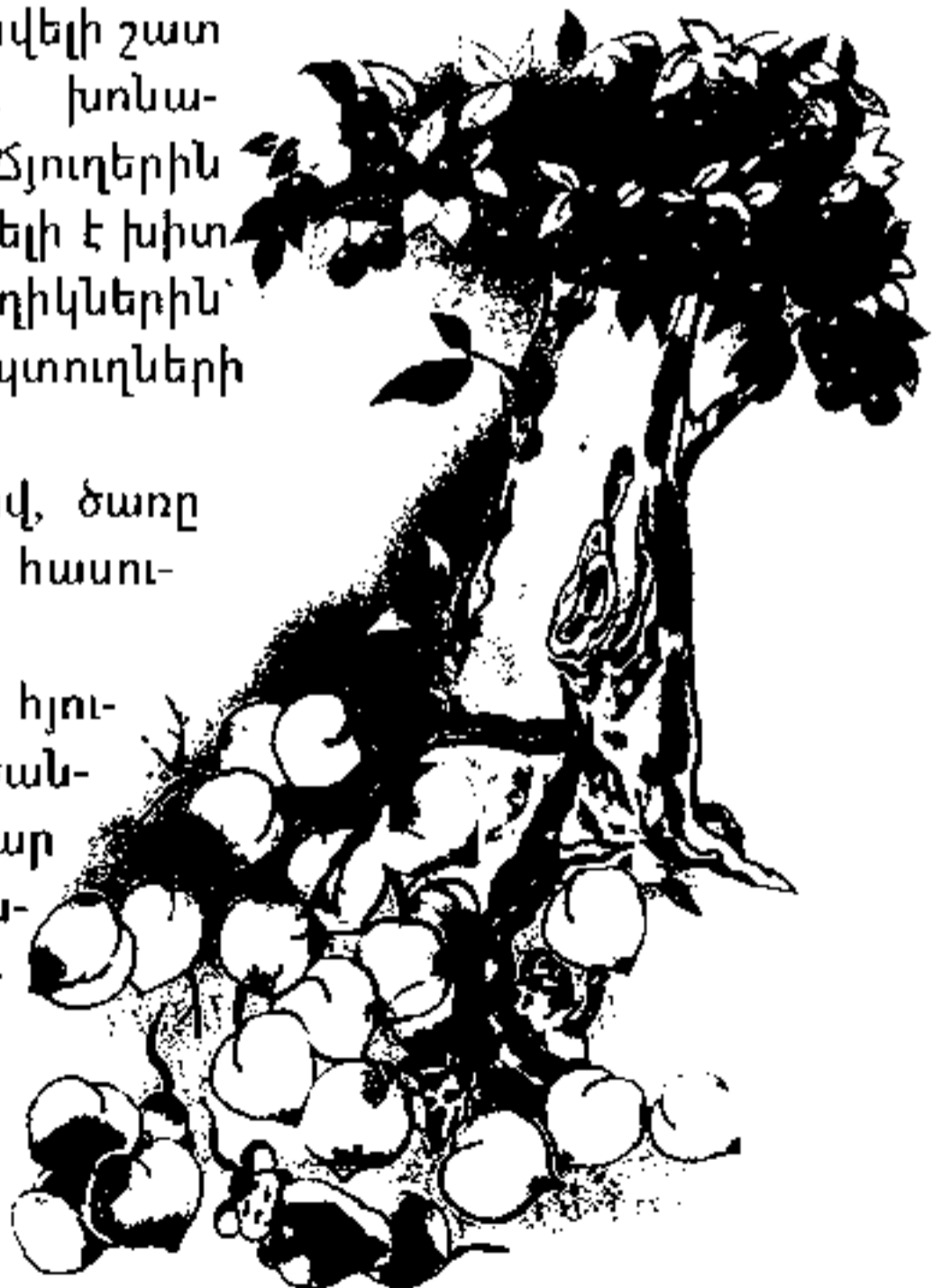
Դեղձենին արմատներին խիստ հրաման տվեց ավելի

խոր մխրձվել հողում ու ավելի շատ կենարար հյութեր ու խոնավություն քաղել նրանից: Ճյուղերին հրահանգեց որքան կարելի է խիտ պտղակալել, իսկ ծաղիկներին՝ առանց բացառության պտուղների վերածվել:

Երբ փթթումն անցավ, ծառը ամբողջովին ծածկվեց հասունացող պտուղներով:

Դեղձերն օրեցօր հյութով էին լցվում և ավելի ծանրանում: Աստիճանաբար ձյուղերը չէին կարողանում դիմանալ պտուղների ծանրությանը:

Ու մի օր էլ ծառը ծանրությունից սկսեց տնքալ, բունը ճռնչոցով

ճյուղ
դեղձ
մխրձեղ
փթթել

ճաք տվեց, իսկ հասուն դեղձերը թափվեցին գետ-
նին, որտեղ նեխեցին-կորան անվրդով ընկուզե-
նու ստվերի տակ:

Առած

Հարևանի հացը մեծ է երևում:

Բառերի գանձատուփ

1. Ինչպիսին են լինում նախանձը, խորհուրդը, հրամանը: Պա-
տասխանիր ըստ հեքիաթի:
2. Գրիր անխոհեմ, աստիճանաբար և ամբողջովին բառերի
հոմանիշները:
3. Յուրաքանչյուր բառակապակցության դիմաց գրիր համա-
պատասխան բառը:
Նմուշ՝ պար գալ – պարել:

ա) ճաք տալ, **բ)** հրաման տալ, **գ)** միտք անել, **դ)** խոսք ասել:

4. Դեմ դիմաց գրիր դարձվածքները և նրանց իմաստները:

աչք դնել	կռահել, հասկանալ
ականջ դնել	հավանել, ձեռք բերելու մտադրություն ունենալ
աչքի ընկնել	լսել
գլուխ պահել	ուշադրություն գրավել, նկատվել, երևալ
գլխի ընկնել	աշխատանքի մեջ եռանդ չցուցաբերել

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ըստ հեքիաթի շարունակիր դեպքերի նկարագրությունը:
 - ա)** Այգում ընկուզենու կողքին դեղձենի էր աճել:
 - բ)** Դեղձենին նախանձով էր լցված ընկուզենու նկատմամբ, որի ճյուղերին անթիվ ընկույզներ կային:
 - գ)**
2. Համառոտ նկարագրիր հեքիաթի ծառերը:
3. Ո՞րն է հեքիաթի հիմնական միտքը:

Հեքիաթների զամբյուղ

1. Որևէ հեքիաթ պատմիր նախանձ մարդու մասին:
2. Հեքիաթը վերապատմիր՝ նոր հերոսներ ավելացնելով:

Իմաստունի խորհուրդները

Քարեկամս, սովորիր գնահատել այն, ինչ ունես, շնորհակալ եղիր դրա համար: Ուրվի վերմակիդ չափով մեկնիր, հուշադ փռ ուժերի վրա՝ դիր: Երբեք ուրիշի ունեցածին աչք մի՛ դիր, մի՛ նախանշիր: Ուրիշին վաք բան մի՛ կամեցիր: Վարվիր այնպես, ինչպես ուզում ես, որ փեղ հետք վարվեն:

Լեզվաբանի դասը

Նախադասության տեսակներն ըստ հաղորդակցման նպատակի

Մարդիկ իրենց մտքերը հաղորդում են նախադասությունների միջոցով: Երբեմն նախադասություններով պատմում են այն, ինչ տեսել են, մտածել կամ զգացել (Մի այգում ընկուզենու կողքին աճել էր դեղձենին), երբեմն հարցնում են այն, ինչ ուզում են իմանալ (Ինչու՞ է այս ծառը պտղատառ), երբեմն իրար խնդրում են կամ խորհուրդ տալիս որևէ բան անել կամ չանել (Ուրիշի ունեցածին աչք մի՛ դիր), կամ էլ բացականշությունների միջոցով անրտահայտում են զգացած հիացմունքը, ուրախությունը, ցավը, զարմանքը (Դեղձերն այնքան հյութեղ էին) և այլն:

Դադարի պահ

Ըստ գույների կարդա՛ բառակապակցությունները:

լացող

դարավոր

կաղնի

ունենի

ԳԵՏԸ

Համո Սահյան

Գետը լեռներից շառաչով գալիս
Եվ անց է կենում դաշտերի միջով,
Կանչում-կարկաչում, հորձանք է տալիս,
Ափերն է զուգում զմրուխտ կանաչով:

Պաղ ջուր է տալիս մարդուն ու բույսին
Եվ կաթիլն անգամ զուր չի կորցնում,
Կյանքի է կոչում կայաններ լույսի
Եվ ինքն իր ձամփին լույս տալով գնում...

Այսպես վաստակած նա ծով է մտնում,
Եվ ծովն է վերջին կայանը նրա,
Բայց ծովի մեջ էլ հանգիստ չի գտնում,
Նավեր է պահում իր կրծքի վրա:

Դու էլ գետի պես անցիր քո ձամփան,
Եվ նման եղիր գետի հորձանքին,
Որ կյանքիդ վերջին կայանում անգամ
Ինչ-որ մի բանով պետք լինես կյանքին:

Հանելուկ

Երգ է ասում անվերջ,
Ո՛չ ցավ ունի, ո՛չ վիշտ,
Գնում է, հա՛ գնում,
Բայց իր տեղում է միշտ:

հորձանք
զմրուխտ
կուրծք

Բառերի գանձատուփ

1. Հորձանք նշանակում է «ջրերի հորդ հոսանք», իսկ հորձանք տալ՝ «բարձր ու մեծ այիք բարձրացնել»: Հորձանք գոյականին տալ-ը ինչի՞ իմաստ է հաղորդում:
2. Ջնրուխտը կանաչ գույնի թանկարժեք քար է: Ջնրուխտ բառն ինչ է նշանակում զնրուխտ դաշտեր բառակապակցության մեջ:
3. Գրի՛ր զուգել, պաղ և ծամփա բառերի հոմանիշները:
4. Գրի՛ր գալ, մտնել, կորցնել և տալ բայերի հականիշները:

Արե՛լի Գիրեմ՛նիկ

Ինչպե՛ս եմ քայարբեա-
թե նշապեա փապրակա՛մ նա
ծով է մընո՛ւմ նախադա-
սության մեզ ի՛նչ է նշա-
նակում փապրակա՛մ բառը:
Ինչու՛ի

Արե՛լի ընկերու՛ի
հարցի՛ր պապրակա-
նեղու համար բառարան
քայե՛լի: Գիրե՛ս, աշխարհ
երկու փապրակե՛լ կա: Մեկը
նշանակում է «աշխարհա-
փով փող չեղճ բերել,
արանալ» (հորձարան
արքաապահմանում մեծ գու-
մար փապրակե՛լ), իսկ մյուսը՝
«աշխարհե՛լ, չարչարե՛լ, հոգնե՛լ»:

Քո ուղարկած նախադասության մեզ
երկրորդ փապրակե՛լ-ն է, ուսրի կարե՛լի է
ասե՛լ (մեկը ծով է մընո՛ւմ ըստ աշխարհում,
հոգնա՛մ, չարչարե՛լա՛մ):

Գիրեմ՛նիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

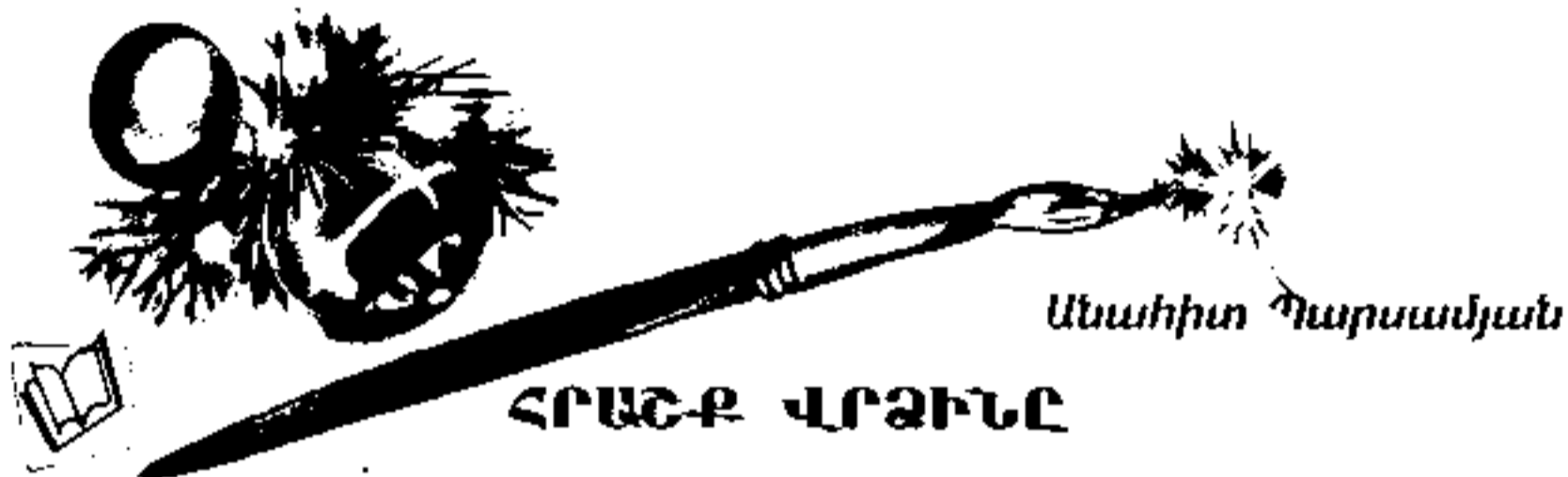
1. Կարդա՛ն այն տողերը, որոնց մեջ ամփոփված է բանաստեղծության հիմնական գաղափարը:
2. Գետն ու մարդը նմանություն ունեն:
3. Տարբեր տարիքներում մարդն ինչպիսի՞ն է լինում:
4. ա) Ո՛րն է Հայաստանի մայր գետը:
բ) Հայաստանը ծով կամ ծովային սահման ունի:
5. Բանաստեղծության մեջ գտի՛ր այն նախադասությունը, որով հեղինակը խորհուրդ է տալիս քեզ:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրիր գետը տարվա տարբեր եղանակներին:
2. Հեքիաթ հորինիր ծովի կյանքի մասին:

 Ինչ է նշանակում լույսի կայան բառակապակցությունը: Մեկ բառով ինչպես կասես:

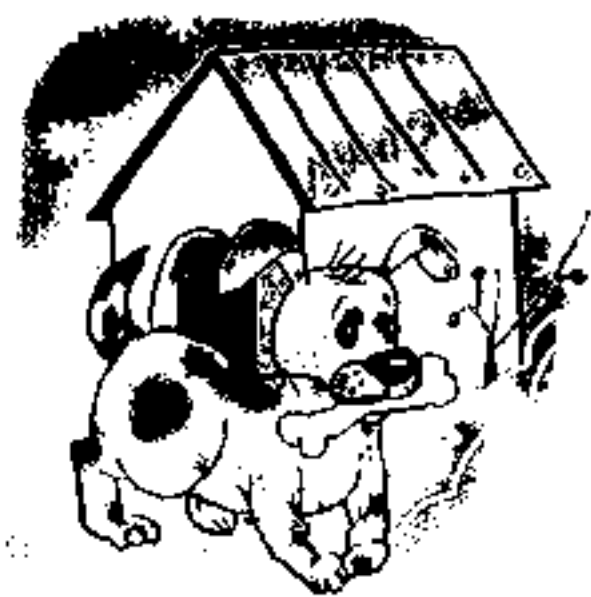
Նոր տարվա գիշերը Բակուրը շատ նվերներ էր պտացել, դրանց թվում մատիտներ ու վրձին՝ նկարիչ հորեղբորից:

Առավոտյան նա սկսեց մեկիկ-մեկիկ դասավորել նվերները, գրքերը, մատիտներն ու վրձինը, ավտոմեքենան ու ձիուկը, ինքնաթիռը, կոնֆետները... Երբ ամեն ինչ դասավորել էր, ձեռքն առավ տետրն ու վրձինը: Պատկերացրեց մի թմբլիկ ձևձղուկ ծառի ճյուղին և մտածեց. «Նկարեմ ձրևձղուկին»: Ու սկսեց: Նկարեց թե չէ, ձևձղուկն իսկույն կենդանացավ՝ ծիվ-ծիվ, պտույտներ գործեց սենյակում և բաց օդանցքից դուրս թռավ:

Ա՛յ քեզ բան... Բակուրը սկսեց ուշադիր զննել վրձինը, ուրեմն կախարդական է:

Այս ամենը տեսնում էր զարդարված տոնածառի տակ կանգնած Ձմեռ պապը և քթի տակ ժպտում: Իհարկե, վրձինը հորեղբայրն էր նվիրել, իսկ Ձմեռ պապն էլ որոշել էր վրձնին կախարդական հատկություն պարզելն՝ կենդանացնելու, իրականացնելու այն, ինչին նա կղիպչի:

Բայց ինչպես ամեն ինչ, վրձնի կախարդանքն էլ իր սահմանն ուներ: Նա կախարդական էր միայն Նոր տարվա առաջին օրը:

Երբ զարմացած Բակուրիկը շուռումուռ էր տալիս վրձինը, Ձմեռ պապը նրան ասաց այդ մասին:

«Այդպես,- մտածեց Բակուրը,- ուրեմն պետք է շտապել»:

Նա արագ բակ դուրս եկավ: Պապիկի տնկած խաղողի տունկը

դեռ աշևանը սկսել էր չորանալ: Բակուրը վրձինը մի քանի անգամ տարավ ու բերեց բնի վրայով:

Իհարկե, քանի որ ձմեռ էր, տունկը չկանաչեց, բայց գարնանն անպայման կկանաչի:

Մոտակայքում թափառում էր չգիտես որտեղից հայտնված անտուն մի շնիկ:

«Տերերը մոռացել են նրան», - որոշեց Բակուրն ու ցանկապատի տակ՝ ձյան վրա, նրա համար փոքրիկ ու հարմար մի բույն նկարեց: Նկարեց թե չէ, բույնն իսկույն դարձավ իսկական:

Հետո Բակուրը տուն վազեց: Ամանեղենի պահարանում փնտրեց գտավ ունկը կոտրված գեղեցիկ կարմիր գավաթը, որ ամռանից պահում էր, որպեսզի հատուկ սոսնձով կպցնի: Վրձինն իր գործն այստեղ էլ արեց: Բաժակը տեղնուտեղը կպավ ամրացավ, ասես պոկված չէր էլ եղել:

Մութն ընկնում էր արդեն, օրն ավարտվելու վրա էր, վրձնի կախարդանքն էլ՝ հետը, և տղան շտապում էր: Նա ուզում էր, շատ էր ուզում նավակ նկարել, իր ուզածի պես, որպեսզի նավակը դառնար իրական:

Արդեն սկսել էր, երբ հիշեց հարևան բակում ապրող Խաչիկ պապին: Խաչիկ պապը կույր էր:

**ավտոմեքենա
վրձին
Ձմեռ պապ
Նոր տարի
բազկաթոռ
առողջանալ**

Մթնում էր, երբ Բակուրը տնից դուրս եկավ:

- Այդ ո՞ր,- հարցրեց մայրիկը:

- Հիմա կգամ,- գոչեց Բակուրն ու վազեց: Հետո կարող էր ուշ լինել:

Երբ նա շնչակտուր ներս ընկավ խաչիկ պապենց տուն, տնեցիները նստած հեռուստացույց էին նայում, իսկ խաչիկ պապը, լուռ ընկղմված իր բազկաթոռում, համրիչի հատիկներն էր շարժում...

Բակուրիկը մոտեցավ և վրձիկը քսեց նրա աչքերին:

Խաչիկ պապի աչքերը առողջացան. նա սկսեց տեսնել: Ինչ ուրախություն էր:

Օրը վերջանում էր արդեն, վրձիկը շուտով դառնալու էր սովորական, բայց Բակուրիկը շատ գոհ էր և ուրախ:

Հանելուկ

Փայտե մարմին,
մազոտ գլուխ:

Բառերի գանձատուփ

1. Բաժակ բառի հոմանիշը գտիր հեքիաթի միևնույն հատվածում:

2. ա) Արտագրիր ստափուղյան, կախարչական, ձիուկ, սմալեղեն, շնիկ, նափակ, պահարան, կախարդակ, տնեցի, ուրախություն բառերը և ընդգծիր ածանցները:

բ) Գրածդ բառերից որո՞նք փոքրացուցիչ նշանակություն ունեն:

3. Ո՞ր բառերից են առաջացել տրված նախադասություններում գործածված բնի ձևերը: Բացատրիր այդ բառերը:

ա) Բակուրը վրձինը մի քանի անգամ տարավ ու բերեց ծառի բնի վրայով:

բ) Ճևճղուկի բնի մեջ երեք ճուտիկ էին ուրախ ծլկում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հրաշքների հավատու՞մ ես:
2. Թվարկիր կախարդական վրձնի հրաշքները:
3. Նկարագրիր Բակուրիկին:
4. Տղան ո՞ր հրաշքից ավելի շատ ուրախացավ:
5. Բակուրիկը ո՞ր գործը կիսատ թողեց:
6. Դու ի՞նչ կանեիր, եթե կախարդական վրձին ունենայիր:
7. Սիրու՞մ ես նվերներ ստանալ, իսկ նվիրել:

Պատմությունների զամբյուղ

1. «Ամանորյա հրաշք» վերնագրով շարադրություն՝ն գրիր:
2. Հիսուսի հրաշքներից մեկը պատմիր:

Եզգվաբանի դասը

Պատմողական և հարցական նախադասություններ

Այն նախադասությունը, որով ինչ-որ բան են պատմում, կոչվում է պատմողական նախադասություն: Օրինակ՝ Այսօր արևոտ եղանակ է: Վաղվանից ամեն առավոտ մարզանք եմ անելու:

Այն նախադասությունը, որով հարցնում են մի քանի մասին, կոչվում է հարցական: Օրինակ՝ Այսօր արևոտ եղանակ է: Տարին քանի օր ունի: Ո՞վ է ստեղծել հայերենի այբուբենը:

Հարցական նախադասության մեջ հարցում արտահայտող բառը միշտ արտասանում ենք հարցական ինչերանգով, իսկ գրելիս այդ բառի վերջին ձայնավորի վրա հարցական նշան ենք [[?]] դնում:

ՏԵՐՈՒԹՅՈՒՆ

Նորից պապիս գերանդին
Դիպավ կանաչ մեր հանդին:
Մեկ էլ հանկարծ՝ թըռ, թևեր...
Մի լոր թռավ դեպի վեր:

Պապս կանգնեց, դառնացավ,
Չոքեց, տնքաց. «Ա՛յ քեզ ցավ...
Այնտեղ բույն կար, բնում՝ ձագ՝
Աչիկներով կիսափակ»:

հանկարծ
բույն
ձագ

Ուրախացա ես այնպես.

Բա՛, ճուտ էի գտել, տես...

- Ինչ լավ է, պա՛պ,- ասացի,-
Բայց դու ինչու՞ տխրեցիր...

- Բույնը տուն է, խոտը՝ հարկ,
ես քանդեցի տունը տաք...

Հիմա սրանք ո՛նց կապրեն
Գարնան այս բաց երկնի տա...

Բառերի գանձատուփ

1. Թռչունների անուններ գրիր:
2. Կենդանիների ձագերի ի՞նչ անուններ գիտես. թվարկիր:
3. Բույնը կենդանիների, թռչունների պատսպարվելու տեղն է:
Ի՞նչ բառերով են անվանում այն շինությունները, որտեղ մարդիկ
ընտանի կենդանիներ են պահում:
4. Աշխատանքային գործիքների անուններ թվարկիր:
5. Ի՞նչ բառով ենք կոչում ա) շքեղ տունը, բ) անշուք տունը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կարդա՛ այն տողերը, որոնք ցույց են տալիս թոռնիկի ուրախությունը:
2. Թոռնիկն ինչու՞ ուրախացավ, իսկ պապն ինչու՞ տխրեց:
3. Քո կարծիքով կենդանիները պաշտպանության կարիք ունեն:
4. Թուշեղ – թռավ զույգի օրինակով կազմիր վախճեղ, դիպչեղ, կպչեղ բայերի համապատասխան ձևերը:
5. Դու՛րս գրիր բանաստեղծության բայերը և դրանցից երեքով պատմողական նախադասություններ կազմիր:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Կենդանիների վարքի մասին հետաքրքիր տեղեկություններ հավաքիր և պատմիր:
2. «Լորիկը» վերնագրով մի պատմություն՝ն հորինիր:

Բանաստեղծության մեջ հոմանիշ բառերի մեկ զույգ կա:
Գտիր այդ բառերը:

Իմաստունի օրատետրից

Արգելոց

Մարդու գործունեությունը դարերի ընթացքում մեծ վնաս է հասցրել բնությանը, հարկապես բուսական և կենդանական աշխարհին: Եվ պետությունները արգելոց են դարձնում բնության այն սակավաթիվ անկյունները, որոնք անվնաս են մնացել:

Իսպաարանում արգելոցներ են արտեղծվել խոսարովի, Պիլիզանի և Ծիկահողի անառոններում: Խոսարովի արգելոցում, օրինակ, ապարության մեզ արածում է հայկական մուֆլոնը (վաչրի ոչխար), ծառերի սրվերում հանգարանում է գորշ արզը, իսկ կաղնուտներում իրենց բույնն են հյուսում անգղերը, օրում ճախրում են ձերմակաթև ճաչերը: Այսպես էրբեմն կարելի է փնտելել բնության մեզ հայվադեպ թռչուններին:

Արգելոցներում արգելվում են որսը, ծառահատումները:

ԾԱՂԿՈՒՆ ՊԱՐՏԵՋ

Մի երկրի թագավոր ծաղկեցրել էր իր թագավորությունը: Եվ ահա ծերացել էր ու պիտի մահանար: Որդիներից որին թագաժառանգ դարձնի, մտածում էր ծերունի թագավորը, որպեսզի տերությունը ծաղկուն պահի իր մահից հետո: Կանչեց իր բոլոր որդիներին, վերցրեց գանազան տեսակի ծաղիկների սերմեր և բաժանեց նրանց:

- Որդիներս,- ասաց ծեր թագավորը,- հողեր ընտրեք ձեզ համար, մշակեք, պարտեզներ շինեք: Առե՛ք այս սերմերն ու ցանե՛ք, խընամե՛ք և ծաղիկներ աճեցրե՛ք: Ում պարտեզը ճոխ լինի, հողը՝ առավել խնամված, ում ծաղիկներն ավելի գեղեցիկ լինեն, նա էլ կլինի տերությանս թագավորն իմ մահից հետո: Ես այդպես եմ որոշելու, թե ո՛վ է ձեզևից առավել ազնիվը, բարեխիղճն ու աշխատասերը:

Որդիները վերցրին սերմերն ու գնացին: Հողամասեր ընտրեցին, խնամեցին, պարտեզներ շինեցին, ջուր բերեցին առուններով, ու ամեն մեկն սկսեց խնամել իր ծաղկա-

նոցը:
Գարնանը թագավորը ելավ իր պալատականների հետ, ժողովրդի և օտար երկրների դեսպանների մեծ բազմությամբ գնաց պարտեզները նայելու և թագաժառանգին որոշելու:

Մտեցավ ավագ որդու պարտեզին: Ի՛նչ պարտեզ, իսկական դրախտ: Ամեն գույնի, ամեն բուրմունքի ծաղիկներ ծով էին կապել պարտեզում:

- Այս ծաղիկներն իմ տված սերմերից աճեցին,- հարցրեց թագավորը:

- Այո՛, հայր իմ,- ասաց որդին:

բարեխիղճ
 ծաղկանոց
 դրախտ
 ոռոգել
 խաբերա
 արդարամիտ

Թագավորը մռայլվեց ու անխոս առաջ գնաց:
 Պալատականները, գեսպանները, ամենքը
 զարմացան ու լուռ գնացին նրա հետ:

Ահա մյուս որդու պարտեզը, ավելի շքեղ,
 հողը մեծագույն ջանասիրությամբ մշակված,
 ծաղիկներն այնքան փարթամ...

- Այս ծաղիկներն իմ տված սերմերից
 աճեցրիք,- հարցրեց թագավորը:

- Այո՛, հայր իմ,- պատասխանեց երկրորդ որդին:

Թագավորն առավել ևս մռայլվեց ու գնաց առաջ:

Վերջապես հասան կրտսեր որդու պարտեզին: Բոլորը քա-
 րացած կանգ առան: Մշակված, խնամված, ոռոգված հողամա-
 սում գլխահակ կանգնել էր կրտսեր որդին, իսկ պարտեզում ոչինչ
 չկար՝ ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ կանաչ, ո՛չ անգամ մուլախոտ: Մերկ հողն էր:

- Որտե՞ղ են ծաղիկներիդ, որդի՛, ցո՛յց տուր մեզ,- ասաց հայրը:
 Որդին ասաց.

- Հայր, որքան ջանք, որքան քրտինք թափեցի, օր ու գիշեր
 ոռոգեցի, խնամեցի այս հողը, բայց քո տված սերմերից ոչ մեկը
 չծլեց, և իմ պարտեզն այսպես ամայի մնաց:

Հայրն ուրախացած առաջ նետվեց, գրկեց, համբուրեց կրտսեր
 որդու ճակատը:

- Ապրե՛ս,- ասաց նա,- դու ազնիվ, շիտակ ու աշխատասեր
 մարդ ես: Քո ավագ եղբայրներն անազնիվ ու խաբերա գտնվե-
 ցին, որովհետև այն սերմերը, որ տվել էի բոլորիդ, նախապես
 ջրի մեջ խաշել էի. այդ սերմերից ոչինչ ծլել չէր կարող: Դու միակն
 ես, որ խարդախություն չարեցիր և ուրիշ սերմեր չցանեցիր քո
 պարտեզում: Ես քեզ եմ ընտրում թագավորությանս ժառանգ:
 Դու արդար ու շիտակ կղեկավարես տերությանս ժողովրդին,
 քանի որ ազնիվ մարդ ես և արդարամիտ թագավոր կլինես:

Առած-ասացվածքներ

Սուտը ճամփա չունի:

Հայկական

Ավելի լավ է դառը ճշմարտությունը, քան քաղցր սուտը:

Արարական

Բառերի գանձատուփ

1. Մարդուն բնութագրող ինչ բառեր կան այս հեքիաթում:
2. Օր ու գիշեր նշանակում է «գիշեր-ցերեկ»: Մեկ բառով ինչպես կասես օր ու գիշեր, գիշեր-ցերեկ:
3. Գլխահակ նշանակում է «գլուխը կախած՝ գլխիկոր»: Մարդիկ էրբ են գլխահակ կանգնում:

Գիրունիկ, իմ լավ բարեկամ:
 Ինքիաթում կա աչապիսի
 բառակապակցություն՝ մշակ-
 փած, խնամփած, ոռոգփած
 հողամաս: Չեմ հասկանում
 ոռոգփած բառը: Կբայցարե՞ս:
 Ինչուիկ

Աիրեգի ինչուիկ
 Ասում եմք «հողամասը
 մշակփած է, խնամփած»
 և պարկերապնում, որ
 հողը փարերից ապարփած
 է, փիսրեցփած, մոլախուրեր
 չկան: Իողին կյանք են
 քապիս աշխարանեքը և

գուրը: Չրեք բառին համանիչ է ոռոգփե-ը, որ
 նշանակում է «գրեք, հասեղով գուր
 մաքրակարեք»: Ասե՛մ, որ ծաղկամանի ծաղիկները
 մե՛նք գրում ենք, իսկ դաշտերը՝ ոռոգում:
 Գիրունիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Թագավորն ինչ էր ուզում պարզել:
2. Հայրն ինչու՞ կրտսեր որդուն թագաժառանգ հայտարարեց:
3. Թագավորի ավագ որդիների արարքը մեղադրելի՞ էս համարում:
4. Թագավորի վճիռն արդարացի՞ էս համարում:
5. Այս հեքիաթը ինչն է փառաբանում:

Հեքիաթների գամբյուղ

1. Թագավորի երեք որդիների մասին պատմող ուրիշ հեքիաթ գտիր, կարդա՛ և պատմիր ընկերներիդ:
2. «Հրաշք ծաղիկը» վերնագրով մի հեքիաթ հորինիր:

ԿԱԹԻԼԸ

Ամպից ծնվեց մի կաթիլ,
 Ջուլալ, մաքուր, աչքը՝ բիւ
 Կաթիլն ընկավ ճանապարհ
 Դեպի երկիր, հող ու քար...
 Կաթիլ, կաթիլ, իսկ գիտես,
 Հողը ծարավ է այնպես,
 Կուլ կտա քեզ նա իսկույն,
 Կաթիլ, իզուր ես գնում:
 Իսկ կաթիլը մեղմ ժպտաց,
 Էլ ավելի շողշողաց,
 Ասաց. «Թեև քիչ եմ ես,
 Կհովացնեմ սակայն քեզ,
 Դեռ ուրիշ հոգս էլ ունեմ.
 Մի հատիկի կյանք կփրկեմ»:

Հանելուկ

Շոգից թև առավ,
 Երկինք բարձրացավ,
 Դարձավ ձյուն, անձրև,
 Կրկին հետ դարձավ:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Մաքուր լինում է հագուստը, գրատախտակը, դեմքը: Ի՞նչ բառեր ենք գործածում, երբ մաքուր են լինում ա) ցուրը, բ) երկիկը, գ) մեղրը:

բ) Գրածո բառերով բառակապակցություններ կազմիր:

2. Գրիր իսկույն, շողշողալ և իզուր բառերի հոմանիշները:

Արեւի գիւղեմեկ,
 հախանեցի բանաստեղծութիւնը,
 միայն թե անեաշտ մնաց թիւ
 բառի իմաստը: Կրացապրեմ:

Ահրով, ինչո՞ւն է զան:
 Ո՞րն նշանակում է «բաց
 կապույր, երկնագույն»: Բայց
 իմացիր, եթե կարող եմ, օրի-
 նակ, ասե՛ղ բաց կապույր կամ
 երկնագույն ծաղիկներ, ներկեր

և այլն, սպա թիւ-ը դրանց համար
 չեմ կարող գործածել: Այն միայն աչքերի
 համար եմ ասում:

Երբ աշտպես էլ յայտար կամ յայտ (սրանք ևս
 կապույրի երանգներ են) լինում է երկինքը, բայց ոչ
 ծաղիկները:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Կաթիլն ինչպիսին է՝ պարծենկոտ, թե՛....
2. Ո՞րն է բանաստեղծության հիմնական միտքը:
3. Գրի՛ր գուպ և մարտը ածականների համեմատության աստիճանները և բառակապակցություններ կազմիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Տեղեկություններ հավաքիր մարդու կյանքում և բնության մեջ ջրի դերի մասին և պատմիր:
2. Մի հեքիաթ կամ պատմություն՝ն հորինիր բարի գործի, անծնագոհության մասին:

Իմաստունի խորհուրդները

Վրո՞ժիկ բարեկամ, այնպես սպիր, որ չամաչես ինչո՞ւն
 ու գործերի համար: Մարդկանց սիրի՛ր և օգնի՛ր, ինչպես անձանորթ
 անցորդը՝ վիրավոր ճամփորդին: Այս դասագրքից քեզ ծանոթ
 թագավորի կրթներ որդու նման սպնիս՝ ու շիրակ եղիր, ընկալե՛նու
 նման՝ աննախանջ, զուսպ ու համբերապար, գեղի ու կաթիլի նման՝
 ուրիշներին օգրակար:

Եղիր բարի ու աշխատասեր, ինչպիսին ծեր հողագործն էր, հյուրընկալ, ինչ-
 պես փայլ է հայ մարդուն: Աստուծոյի Պապի նման փազ ու հայրենասէր եղիր...

Գիւղեմ՝ հեղու չէ, բայց սրժե զանալ, չէ՞ որ մարդու լավ արարքներն են փայլ
 փայլա նրան:

Երայարիտ Սարգսյան

ԵՐԳ ՈՒՆԵՆ

Ճնճղուկներն են երգում,
Երգ է շրշում հոպը,
Առվակներն են երգում,
Երգ է ասում ծովը:

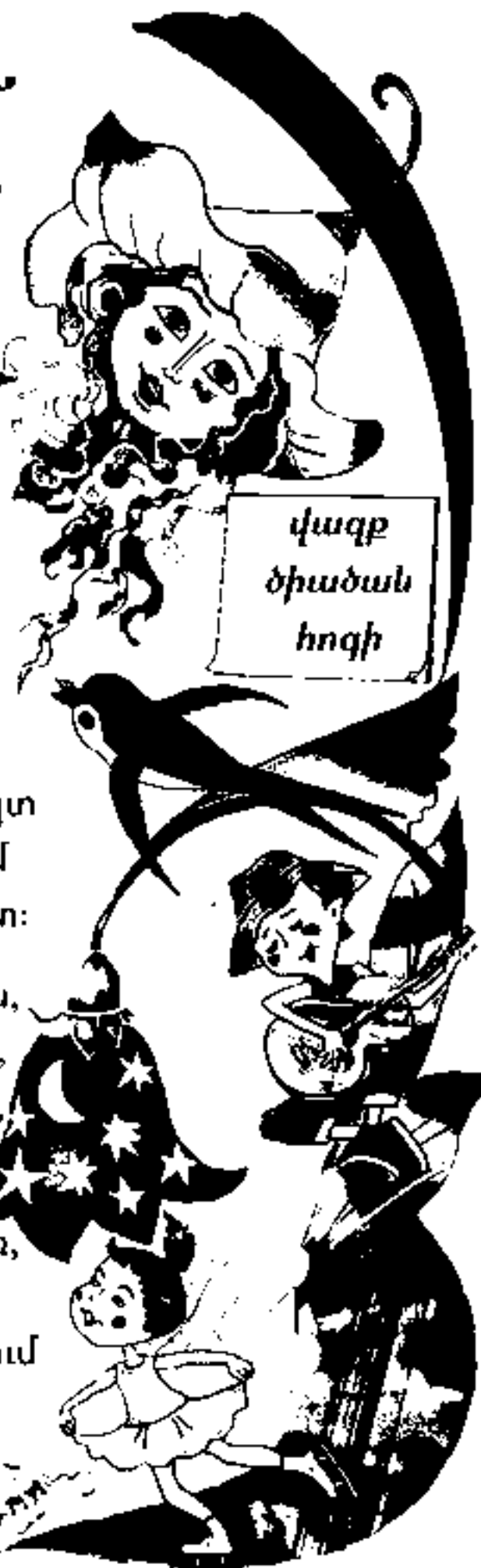
Երգ կա շուրթին քանու,
Երգ կա շուրթին առվի,
Եղևիկների վազքում,
Թռիչքներում արծվի:

Ծիածանի ցույքում,
Երկինքներում կապույտ
Իրենց երգն են երգում
Ծիծեռնակ ու արտույտ:

Աստղերն էլ երգ ունեն,
Երգ ունեն հող ու քար,
Որ երգում են անձայն,
Որ երգում են անբառ:

Երգիր, թեկուզ անբառ,
Երբ տխրում է հոգիդ,
Ծատ դժվար է կյանքում
Ապրել առանց երգի:

վազք
ծիածան
հոգի

Հանելուկներ

Անձրևը թողեց
Երկնքում ցողեր,
Արևը՝ նրան
Յոթ գույնի շողեր:

Երկնքի կրծքին
Զարդ են փայլփլուն,
Լույսը բացվում է՝
Խամրում են, հալվում:

Ահրեայի՝ Գիսբեանիկ
Քանաստեղծության մեջ
գրված է՝ երգ է շրջում
հովի: Ինչ համար այս
փողն այնքան էլ հարակ է:
Կբայարբեմ:

Ահրեայի՝ ինչուսի
Նախ ասեմ, որ հուսե
այստեղ փամին է, իսկ շրջալ
նշանակում է «մեղմ և հանելի
չաչն հանել»: Ծրշում են նաև
փերկները, անպատր, մեղափսե
նորք պեարները: Կարծում եմ,
ամեն ինչ արդեն պարզ է:

Բառերի գանձատուփ

1. Սրանցից յուրաքանչյուրն ինչ է անում: Կազմիր պարզ նախադասություններ:

Նմուշ՝ ձնծղուկ – ձնծղուկը ծլվում է:

ա) Առվակ, բ) ծով, գ) քամի, դ) արծիվ, ե) եղևիկ:

2. Կազմիր տրված բառերի փաղաքշական կամ նվազական ձևերը: Օգտագործիր -ակ, -իկ, -ուկ ածանցները:

Նմուշ՝ առու – առվակ:

ա) Աստղ, բ) արծիվ, գ) արտույտ, դ) ծով, ե) գառ, զ) գետ:

3. Մեկ երգչի կողմից կատարվող երգը կոչվում է մեներգ, իսկ ինչ է կոչվում խմբով կատարվող երգը:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. ա) Գրիր, թե բանաստեղծության մեջ ինչերն են հիշատակվում երգ ունեցողների շարքում:

բ) Գրածդ բառերից առանձնացրու՝ թռչունների անունները և դրանցով նախադասություններ կազմիր:

2. Բանաստեղծության մեջ ինչերն են անձայն երգում:

3. Բանաստեղծն ի՞նչ խորհուրդ է տալիս և ի՞նչ եզրակացության է հանգում:

4. Առաջին քառատողում գտի՛ր եզակի թվով գործածված բայերը և կազմի՛ր դրանց հոգնակին:

Նմուշ՝ ...

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Ո՞րն է քո սիրած երգը: Այն էրբ ես երգում:

2. «Գարնան համերգը» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն գրիր:

Դադարի պահ

Ասա՛ ծիածանի գույների անունները:

Վահագն Գրիգորյան

ՀԵՔԻԱԹ ԱՐՅՈՒՆՔԻ ՈՒ ԾԻԾԱՂԻ ՄԱՍԻՆ 1

Վաղուց, շատ վաղուց, երբ աշխարհը դեռ շատ նոր էր, երկրի վրա ոչ ոք և ոչ մի բան դեռ անուն չուներ: Բայց կամաց-կամաց ամեն ինչ տեղն էր ընկնում: Այն, ինչը վերևում էր ու կապույտ, կոչվեց երկինք, ինչը չոր էր՝ ցամաք, ինչը թաց էր՝ ջուր: Հետո մեկ առ մեկ անուն ստացան բոլոր ծառերը, խոտերն ու ծա-

ղիկները: Վերջապես մի օր էլ հերթը
կենդանիներին հասավ:

Դա այն բանից հետո էր, երբ
ով գերադասել էր ջրում ապրել,
կոչվել էր ձուկ, ով նախընտրել
էր երկնքի կապույտը՝ թռչուն,
իսկ ով նախապատվությունը
ցամաքին էր տվել՝ գազան:
Այս բաժանումը լավ էր, բայց
բավական չէր: Ավելին, շատ
քիչ էր: Հապա պատկերաց-
րեք, գազան ասելով ինչպե՞ս
հասկանայիր, դա նա է, որ շղիկ

է ու երկարականջներ ունի, թե՛ նա,
որ մեծ է ու բրդոտ: Իսկ թռչուն էր թե՛

երկարակտուց-երկարավիզ-երկարոտի անունը, թե՛ մյուսի,
որ շորորալով հագիվ էր տեղափոխում իր կարճ տոտիկները:
Ամեն քայլափոխի անթիվ-անհաշիվ անհարմարություններ էին
ստեղծվում ու թյուրիմացություններ տեղի ունենում: Անհրաժեշտ
էր, որ թռչուն, գազան կամ ձուկ կոչվելուց բացի յուրաքանչյուրն
իր անունն ունենա: Երբ անորոշությունը շատ նեղեց գազաննե-
րին ու թռչուններին, երբ ձանձրացան թյուրիմացություններից,
մի գեղեցիկ օր հավաքվեցին Աղբյուրի մոտ:

Աղբյուրը լույս աշխարհ էր գալիս ժայռի տակից ու լցվում
կանաչ, մամռոտ ափերով ավազանի մեջ: Եվ այնքան վճիտ էր,
որ նրա հատակի քարերը փոքրիկ, գունավոր արևների պես
էին կայծկլտում: Գազաններն ու թռչունները հերթով մոտենում
էին Աղբյուրին, նրա հայելու մեջ դիտում իրենց և ընտրում այն,
ինչը հարմար էին գտնում իրենց տեսքին: Նա, ով քաջությունը
ընտրեց, կոչվեց Բազե, ով ուժը՝ Արջ, ում սրտին ավելի հաճելի
էր նազանքը՝ Այծյամ: Այսպես բոլորն էլ մի-մի բան վերցրին:
Անտեր չմնացին նույնիսկ վախկոտությունը, խորամանկու-

թշունն ու անպատասխանատվությունը. դրանց տերերը մինչև օրս էլ կոչվում են Նապաստակ, Աղվես ու Կաշաղակ: Վերցրին ու գնացին իրենց գործին:

ամեն ինչ
վերջապես
նախընտրել
թյուրիմացություն
այժյամ
վախկոտ

Միայն անհասկանալի մի բան մնաց: Ոչ ոք չուզեց տեր կանգնել նրան: Փորձում էին, բայց բանի որ փորձելուն պես նախ նրանց տրամադրությունն էր ընկնում, հետո էլ աչքերից արտասուք էր հոսում, իսկույն մի կողմ էին դնում:

Երբ գազաններն ու թռչունները գնացել էին, թփերի միջից դուրս եկան Աղջիկն ու Տղան: Իհարկե, իրարից խռոված: Մինչև Աղբյուրին հասնելը Տղան մի երկու անգամ հրել էր Աղջկան, քաշքշել մազերից և խփել ու ձեռքից թափել մորիկները: Աղջիկը նստեց քարին, Աղբյուրի մեջ տեսավ իրեն, և նրա հետ մի տարօրինակ բան կատարվեց: Հանկարծ նա իրեն մենակ ու լքված զգաց: Ինչքան երկար էր նայում իր պատկերին, այնքան ավելի էր տխրում: Աղջիկն այնքան տխրեց, որ հանկարծ ... աչքերը խոնավացան, ու թարթիչներից արտասուքներ կախվեցին: Մի խոսքով, Աղջիկն էլ իր կերպարանքին հարմար գտավ մնացած վերջին բանը՝ թախիձն ու տխրությունը:

Ասույթ

Մարդկային էությունը բարու է ձգտում և ոչ թե չարի:

Եզնիկ Կողբացի (5-րդ դարի հայ իմաստասեր)

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր արտասուք, թաց, ոչ ոք և կապույտ բառերի հոմանիշները:
2. Վճիտ բառին մեկ հոմանիշ ասա: Ի՞նչն է վճիտ լինում:
3. Ինչի մասին է խոսքը. ա) շլոփիկ ու երկարականջ, բ) մեծ ու բրդոտ:
4. Ընթիվ-անհաշիվ կամ անթիվ-.....: Ո՞ր բառն է պակասում:

Աիրելի՛ ինչուի և Աիրելի՛նիկ, գիրե՛ժ, թե հե՛քիաթում
Կաշաղակն ինչու՛ է անպարասխանաբու համարում:
Քոչորովին չեմ հասկանում:

Ինչուիկ

Աիրելի՛ ինչուիկ, հարցի՞ց պարասխանը գրնե՛ղու համար
տարբեր գր՛ժեր բացեցին՛ժ: Իմացանե՛ժ, որ կաշաղակը գույնագույն
փեղորներով մի թռչուն է, որ պարկանում է ագուսների չեղին:
Նա անընդհար կշկչոցի շայն է հանում: Երևի դա է պարճառը,
որ շարասխա մարդկանց կաշաղակ են անվանում: Իսկ
շարասխաններին երբե՛ժ լուրճ և պարասխանաբու չեն համարում:
Ի՞նչ ես կարծում, համոցի՞չ է:

Ինչուի և Աիրելի՛նիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Հեքիաթում կենդանիներն անուններ ստացան երկու փուլով:
Որո՞նք են դրանք:
2. Հեքիաթում ո՞վ էր՝ ա) քաջ, բ) ուժեղ, գ) նազելի, դ) վախկոտ,
ե) խորամանկ:
3. Այս հեքիաթի հերոս ո՞ր կենդանուն են անվանում ծուռթաթ:
4. Աղջիկն Աղբյուրի մեջ իրեն հարմար ի՞նչ գտավ:
5. Կենդանիներն ինչու՞ չընտրեցին այն, ինչը մնաց Աղջկան:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Հեքիաթը պատմիր քո բառերով, ավելացրու՛ նոր հերոսների, որոնք անուն ստացան:
2. Կենդանիների անուն ստանալու մասին ուրիշ ի՞նչ պատմություն գիտես: Պատմիր:

Դադարի պահ

Բառերն ըստ գույների դասավորիր թվերի հաջորդականությամբ
և կարդա՛ իմաստուն խոսքը:

բշում է որը արև է մարդու դեմքից ծիծաղն ձմեռը
1 2 3 4 5 6 7 8 9

Վահագն Գրիգորյան

ՀԵՔԻԱԹ ԱՐՅՈՒՆՔԻ ՈՒ ԾԻԾԱՂԻ ՄԱՍԻՆ 2

Տղան առաջին անգամ էր արցունքներ տեսնում և կարգին վախեցավ: Բարեբախտաբար, իսկական վախը Նապաստակն էր տարել, և Տղան ուշքի գալով հասկացավ, որ ձիշտ կլինի բերանը բաց կանգնելու փոխարեն ինչ-որ բան անել: Սկզբում նա գլխապատառ նետվեց դեպի թփուտները, ուզում էր Աղջկա համար մորի հավաքել: Հետո միտքը փոխած վազեց դեպի տանձենին: Բայց դարձյալ միտքը փոխեց ու մազլցեց ժայռն ի վեր, որտեղ կարմիր-կարմիր կակաչներ էին օրորվում:

Երբ Տղան կակաչները Աղջկան տվեց, էլ ավելի անսպասելի բան տեղի ունեցավ: Աղջկա արցունքները դեռ չէին չորացել, իսկ նա արդեն ... ժպտում էր: Այո՛, այո՛, մի՛ զարմացեք: Բանն այն է, որ Աղջկա գտածը մետաղադրամի պես երկու երես ուներ, մեկում թախիժն ու արտասուքն էին, մյուսում ժպիտն ու ծիծաղը: Ժպիտը նույնպես Տղան առաջին անգամ էր տեսնում, բայց այս դեպքում ոչ միայն չվախեցավ, այլև չհասցրեց զարմանալ: Ժպիտը նրան այնքան դուր եկավ (իսկ ավելի շատ՝ ժպտացող Աղջիկը), որ ինքն էլ չզգաց, թե ինչպես սկսեց ժպտալ:

Հետո Աղջիկն ու Տղան խաղում էին ու ծիծաղում, ծիծաղում էին ու խաղում: Աղջիկն էր ծիծաղում Տղային թվում էր, թե երբեք ավելի գեղեցիկ բան չի տեսել ո՛չ երկնքում, ո՛չ ջրում, ո՛չ էլ ցամաքում: Տղան էր ծիծաղում Աղջկան թվում էր, թե ավելի քաջ մեկին չի տեսել:

այլև
օրորել
մինչև
հեծկտալ
գիջել

Աղջիկն ու Տղան չզգացին, թե օրն ինչպէս անցավ: Սթափ-վեցին, երբ արդէն երեկո էր: Վազում էին խավարին կուլ գնացող արահետներով, մտածում էին, որ ճանապարհը կորցրել են, այլևս երբեք չեն հասնի տուն, չեն տեսնի իրենց մայրիկներին: Աղջիկը վազում էր՝ ամբողջ սրտով լաց լինելով: Տղան, չնայած կարծում էր, թե քթի տակ է հեծկլտում, ետ չէր մնում Աղջկանից: Այդպես նրանք լաց եղան ու վազեցին, վազեցին ու լաց եղան այնքան, մինչև որ հասան տուն ու տեսան իրենց մայրիկներին: Մայրիկների գրկում նրանք արդէն նորից ծիծաղում էին. ծիծաղելու հարցում էլ Տղան Աղջկան չէր գիջում:

Այսպես Աղջիկն ու Տղան արտասպել ու ծիծաղել սովորեցին: Այդ օրվանից հետո բոլորն են արտասպում ու ծիծաղում, մինչև անգամ մեծահասակները:

Մարդիկ հասկացան, որ արցունքն ու ծիծաղը մարդու սիրտը մաքրում են բոլոր դառը բաներից, և մարդն ընդունակ է դառնում այն ամենին, ինչը կենդանիները առանձին-առանձին էին վերցրել. դառնում է բարի ու գեղեցիկ, ուժեղ ու քաջ, հնարամիտ ու աշխատասեր:

Իմաստը անտառայինում

Մարդը մյուս բոլոր էակներից տարբերվում է ծիծաղելու ընդունակությամբ:

Արեւի՛ ընկեր, ինչ մի բան է
 հերաժրժրում, բառարանում մագրցել
 բառի դիմաց գրված է «պեր եղևել,
 բարչրանայ»: ինչպէս հասկանամ.
 սա սովորական բարչրանայն է:

Արեւի՛ ինչուիկ, մագրցել բառը պիտի
 հասկանայ աշայես «բունկե-
 շով, կառչելով, զանկ գործադրելով
 բարչրանայ»: Պարզ լինելու համար
 սատ, որ դու սարիճաններով բարչրանում ես, իսկ
 ժայր մագրում:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրիր արտասովել, բաջ, վախենալ, խավար և կրկին բառերի հոմանիշները:
2. Գրիր բարեբախտարար, գեղեցիկ, մաքրել, բարի, բաջ և աշխատասեր բառերի հականիշները:
3. Պարզիր, թե Տղան քթի տակ հեծկտում էր նախադասության մեջ ինչ է նշանակում քթի տակ-ը:

Արեւի՛ Գիպեմնիկ, ես
 գիպեմ, որ հեծկտայ բառը
 հոմանիշ է արտասովել, լայ
 լինել բառերին: Մեանես ո՞րն
 է նրանց տարբերությունը:

Ինչուի՛ զան, ես սրա
 պարասխանը գիպեմ, հե-
 փաթն էլ հասարարում է իմ
 իմացածը: հեծկտայ-ը նույն
 լայ լինելն է, բայց անշայն կամ ոչ
 բարչրաշայն, ընդհար-ընդհար շունչ
 փաշելով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Տղան էր վախեցավ:
2. Աղջկա սիրտը շահելու համար Տղան ինչ փորձեց անել:
3. Աղջիկը էր սկսեց ծայտալ:

4. Տղան և Աղջիկը ինչպես անցկացրին օրը:
5. Տղան և Աղջիկը էրբ լաց եղան և էրբ ծիծաղեցին:
6. Արցունքն ու ծիծաղը ինչ դեր ունեն:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Կենդանիները լալիս կամ ծիծաղում են: Հետաքրքրվիր և պատմիր:
2. Մի ուրախ հեքիաթ պատմիր:

Տղան գլխապատառ նետվեց դեպի թփուտները նախադասության մեջ ինչ է նշանակում գլխապատառ բառը:

Իմաստունի օրատեսրից

Ծիծաղի և լացի մասին

Գիրնականների կարծիքով մարդը միակ կենդանի էակն է, որն իսկապես լաց է լինում: «Ներքաակող» կենդանիներն իրականում լաց չեն լինում: Նրանց աչքերում հաշտնախառն արցունքները պարզապես անհրաժեշտ են աչքերը խոնավացնելու և մաքրելու համար: Մարդուն նույնպես հարուկ են աշապիսի արցունքները, սակայն նա, ի տարբերություն կենդանիների, լալիս է նաև տխրությունից և ուրախությունից:

Պարզվե՞լ է, որ նորածինները սկսում չեն ունենում արցունքներով լաց լինելու և ծիծաղելու հարկություններ: Երեխան սկսում է հուզմունքից լաց լինել իր ծնվելուց 5-12 շաբաթ հետո: Նա ծիծաղել սկսում է ավելի ուշ՝ մոտավորապես 4-5 ամսական հասակում:

Իսկվե՞լ են, որ 6 փարեկան երեխան ժպտում ու ծիծաղում է օրական շուրջ երեք հարյուր անգամ, և նրա ծիծաղը անհոգ ու լիաթոճ է:

Ծիծաղը բուժիչ հարկություն ունի և առույգացնում է մարդուն: Ստում են ծիծաղի 5 բույսն հավասար է հանգարի 40 բույսերի կամ անըստում կարծարև պրոսանժի:

ԻՄ ՀԱՐԵՎԱՆ ԱՆՃՂՈՒԿՆ ՈՒ ԵՍ

Իմ հարևան ճնճղուկն ու ես
Օգտվում ենք նույն պատշգամբից:
Պատշգամբը մեզ երկուսիս
Տեղ չի անում միանգամից...

Երբ ճնճղուկն է պատշգամբում,
Դուրս չեմ գալիս ես պատշգամբ:
Երբ որ ես եմ պատշգամբում,
Ճախրում է նա ուրախությամբ:

Իմ հարևան ճնճղուկն ու ես՝
Շատ բաներով իրար նման,
Սիրում ենք նույն լուսաբացում
Բնաշխարհով մեր հիանալ,

Դիտել ամպերը, որ ձգվում են
Արևմուտքից դեպի հարավ,
Անձրևները, որ թրջում են
Շոգ ամառվա դեմքը ծարավ,

Եվ, իհարկե, հրաշքը այն,
Որ բացվում է պատշգամբից.
Լեռը՝ դաշտի հոգուց բխած,
Եվ այդ լեռան ձյունը անբիծ...

պատշգամբ
բնաշխարհ
արևմուտք
շոգ
անբիծ

Բառախաղ

Սուտը խորթ է ծառին, ծառին,
Թե՛ ծառ, թե՛ ծիտ դեմ են ստին:
Չգիտեն էլ ծառ ու ծտեր
Հանուն ինչի պիտի ստել:

Բառերի գանձատուփ

1. Լրացրո՛ւ աշխարհի չորս կողմերը ցույց տվող մյուս բառերը՝
արևմուտք -, հարավ -
2. Անբիժ, անբասիր, անարատ, անաղարտ բառերը միմյանց
հոմանիշ են: Դրանք ի՞նչ են նշանակում:
3. Տան տարբեր մասեր նշանակող մի քանի բա՛ռ գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծն ու ճնճողուկն ի՞նչ են սիրում:
2. Բանաստեղծն ինչու՞ դուրս չի գալիս պատշգամբ, երբ ծընճ-
ողուկն այնտեղ է:
3. Ի՞նչ է երևում պատշգամբից, այն ինչպիսի՞ն է:
4. Ի՞նչ ես տեսնում քո պատշգամբից:
5. Բանաստեղծության մեջ ինչպիսի՞ն են ամառը, լեռան ձյունը:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Պատմիր քո սիրած կենդանու մասին:
2. Մի հեքիաթ պատմիր, որի հերոսներից մեկը թռչուն է:

Վարուժան Նալբանդյան

ԿԱՄԱԿՈՐ ՆՈՅԸ 1

Նոյն ունի ավագ քույր ու եղբայր և կրտսեր քույր ու եղբայր: Այդպես մեջտեղում լինելու համար նա իրեն բախտավոր էր համարում և չափից ավելի երես էր առել: Հայրը նրան պատմել էր Նոյի տապանի պատմությունը, Արարատ լեռան և Ֆուտբոլային թիմի մասին, ագռավի և աղավնու մասին, և նա իրեն, բնականաբար, համարում էր մարդկանց ու կենդանիների փրկիչն ու բարերարը: Այն, որ անունը Նոյ են դրել, նրան պարտավորեցնում էր արդարացնել ծնողների վատահույությունն ու նահապետի կոչումը: Բայց խեղճն ի՞նչ աներ, որ մեր երջանիկ

ժամանակներում ջրիեղել չի լինում...

Մի անգամ Նոյի ծնողները գնացել էին կարևոր այցելության: Տանը մնացել էին միայն երեխաները: Երեխաների թագավորություն էր կամ էլ թե չէ՝ հանրապետություն:

Մեծ եղբայրը բոլորին բավ իջեցրեց, որ տունը տակնուվրա չանեն: Ինքն էլ, պարզ է, հետները իջավ: Բակում նրանք խաղացին հարևան երեխաների հետ, բայց Նոյն արդեն ձանձրանում էր սովորական խաղերից, երբ ձակատագիրը նրան վայել մի նոր խաղի արիթ ստեղծեց: Ամպերը կուտակվեցին, և տեղատարափ անձրև սկսվեց: Երեխաներն անմիջապես պատասպարվեցին իրենց մուտքի միջանցքում, այնպես որ կարելի էր հաստատ ասել՝ շատ քիչ թրջվեցին, և հիվանդանալու վտանգ ամենևին չկար:

Մուտքի բաց դռնից Նոյը, նրա եղբայրներն ու քույրերը կլանված նայում էին ջրիեղելի հին պատմության փոքրիկ, բայց և ազդու կրկնությանը և ականջ էին դնում ջրի աղմուկին:

- Վերև բարձրանա՛ք, թե չէ կմըրսենք, - ասաց Նոյի մեծ եղբայրը, - վերևից կնայենք:

Նոյը մեծ եղբորն ասաց.

- Բանալի՛ն տու՛ր, ես դուռը շուտ բացեմ:

Մեծ եղբայրը նրան տվեց բանալին, և նա վազեվազ բարձրացավ չորս հարկերի վաթսուսվեց աստիճանները: Հսիկն բացեց դուռը, ներս մտավ և իր հետևից դուռը փակեց: Այ՛ն, փակեց:

Երբ եղբայրներն ու քույրերը հասան չորրորդ հարկ ու դուռը փակ գտան, շատ բարկացան և սկսեցին անընդհատ զանգահարել և թխկթխկացնել:

- Բաց արա,- աղմուկի միջից կարգադրում էր մեծ եղբայրը:

Փոքր քույրը, որ չէր հասկանում, թե ինչ է տեղի ունեցել, բարձրաձայն լաց էր լինում: Մեծ քույրը նրան հանգստացնում էր և հանդիմանական խոսքեր ուղղում Նոյի հասցեին: Փոքր եղբայրը ձայնը գլուխն էր գցել և որոշում էր ընդունում, որ հաջորդ անգամ էլ ինքը կփակի դուռը և մյուսներին կթողնի դրսում:

արդարանալ
անընդհատ
թրջվել
հնիհն
վաթսունվեց
բարձրանալ
ուղղել

Առացվածք

Փորձանքի կես ճանապարհից ետ դառնալը խելոքություն է:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր անմիջապես, անընդհատ և բարկանալ բառերի հոմանիշները:

2. Գրի՛ր կրտսեր, բախտավոր, սովորական, բաց, բարձրանալ, բարձրաձայն բառերի հականիշները:

3. Ընտրի՛ր և դեմ դիմաց գրի՛ր դարձվածքները և նրանց իմաստները:

ականջ դնել

իրար խառնել, քարուքանդ անել

երես առնել

լսել

ձայնը գլուխը գցել

շփանալ

տակնուվրա անել

չափազանց բարձր ձայնով խոսել կամ երգել

4. Նահապետ նշանակում է «տոհմի, ցեղի կամ ազգի նախահայր»: Ո՞վ է Հայկ Նահապետը:

5. Հանդիմանել նշանակում է «ոչ խրախուսելի որևէ արարքի կամ խոսքի համար նախատել, կշտամբել, սաստել»: Ի՞նչ է նշանակում հանդիմանական բառը:

6. Վազեվազ բառի նման բառեր կազմի՛ր գող, կուզ արմատներով:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Ո՞ր հարկում էր ապրում Նոյենց ընտանիքը:
2. ա) Քանի եղբայր ու քույր ուներ Նոյը:
բ) Հայկական անուններով անվանիր Նոյի քույրերին և եղբայրներին:
3. Հայրը ֆուտբոլային ո՞ր թիմի մասին էր պատմել Նոյին:
4. Երեխաներն ինչի՞ հետ էին համեմատում տեղատարափ անձրևը:
5. Երեխաներն ինչպե՞ս էին փորձում ազդել Նոյի վրա, որ դուռը բացեր:
6. ա) Տալ և բացել բայերով 1-ական հրամայական նախադասություն կազմիր:
բ) Հասկանալու և հիմնականապես բայերով հարցական ու պատմողական 1-ական նախադասություն կազմիր:

Իմ լավ ընկեր Աբրահամիկ
Պարսփածփում աշայիափ
նախադասություն կա՝ երևե
խաների թագավորություն էր
կամ էլ թե չէ՝ հանրապետու
թյուն:

Թագավորության և հան
րապետության փարբերու
թյունը կբացատրեն:

Աիրեյի՛ ինչուիկ
երկու բառն էլ պետություն
լեռակ են նշանակում:
Անարբերությունը սա
է. թագավորությունում
իշխանությունը պարկանում
է թագավորին, իսկ

հանրապետությունում իշխանությունը
պարկանում է որոշ ժամանակով ընտրված
մարմիններին, օրինակ՝ խորհրդարանին:

Սիրաշեռ Առազինի ժամանակներում
հայասրանը թագավորություն էր, իսկ այսօր՝
հանրապետություն:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Ի՞նչ գիտես Նոյի տապանի մասին: Պատմիր:
2. Ու՛մ անունով են կոչել քեզ: Պատմիր:

Հեկոն նշանակում է «հեալով, այսինքն՝ արագ-արագ և ընդհատումներով շունչ քաշել»: Կռահիր, թե ի՞նչ է նշանակում հեալագամ:

Լեզվաբանի դասը

Հրամայական նախադասություն

Այն նախադասությունը, որ հրաման կամ կարգադրություն է արտահայտում, կոչվում է հրամայական: Օրինակ՝ Ե՛րեւանում ջարդեր ու վեճեր կայրենի երկրից: Անկարգուպահ աշխատողներին հետադրո՛ւ աշխատանքից:

Հրամայական նախադասությամբ հայտնում ենք նաև մեր խնդրանքը կամ մեկին հանձնարարում ենք մի բան անել: Օրինակ՝ Դուրը փակիր, խնդրում եմ: Պատմիր քո կարդացած հեքիաթներից մեկը:

Հրամայական նախադասության մեջ հրաման, հանձնարարություն կամ խնդրանք արտահայտող բառը արտասանում ենք հատուկ շեշտով, իսկ գրելիս այդ բառի վերջին ձայնավորի վրա դնում ենք շեշտի նշանը [']:

Դադարի պահ

Հումոր

- Ո՞րն է ամենակարճ ամիսը:
- Մարտը:
- Ինչու՞:
- Քանի որ չորս տառից է բաղկացած:

ԿԱՄԱԿՈՐ ՆՈՅԸ 2

Անձրևը չէր դադարում, և ջրհեղեղի աղմուկը հասնում էր փակ դռան երկու կողմերում գտնվող երեխաներին: Մեծ եղբայրը սկսեց խնդրել և սիրաշահել Նոյին:

- Դու մեզ չե՞ս սիրում, ապերիկ,- ասաց նրան:

Նոյն իհարկե սիրում էր նրանց, ինչպես հորը և մորը, հորական պապին ու տատին, մորական պապին ու տատին, հորեղբայրներին ու հորաքույրերին, մորեղբայրներին ու մորաքույրերին, նրանց կանանց ու ամուսիններին, նրանց աղջիկներին ու տղաներին: Բայց չարձագանքեց:

- Ես քեզ քացրավենիք կտամ,- խոստացավ մեծ քույրը:

- Ես քեզ կտամ իմ տիկնիկը,- լացը դադարեցնելով՝ ասաց փոքր քույրը:

- Քեզ իմ ատրճանակը կտամ,- ասաց փոքր եղբայրը:

Դռան մյուս կողմից ծպտուն չկար:

- Տես, թե ո՞նց եմ վզակոթիդ հասցնելու,- նորից բարկացավ մեծ եղբայրը:

- Ջրհեղեղ է. ջուրը բարձրացել հասել է երրորդ հարկ,- խաղ սկսեց մեծ քույրը:

- Մենք բոլորս կխեղդվենք, եթե դուռը չբացես,- շարունակեց փոքր եղբայրը:

Սա արդեն դուր եկավ Նոյին, և նա ասաց.

- Ես ձեզ բոլորիդ կվերցնեմ իմ տապանը, ես ձեզ բոլորիդ կփրկեմ:

Նոյն ի՞նչ լավ էր զգում, որ բոլորի փրկությունն իրենից է կախված:

- Դե, շո՛ւտ, բաց արա,- խաղին մասնակցեց փոքր քույրը:

- Թող ջուրը հասնի չորրորդ հարկ՝ հետո,- ասաց Նոյր:

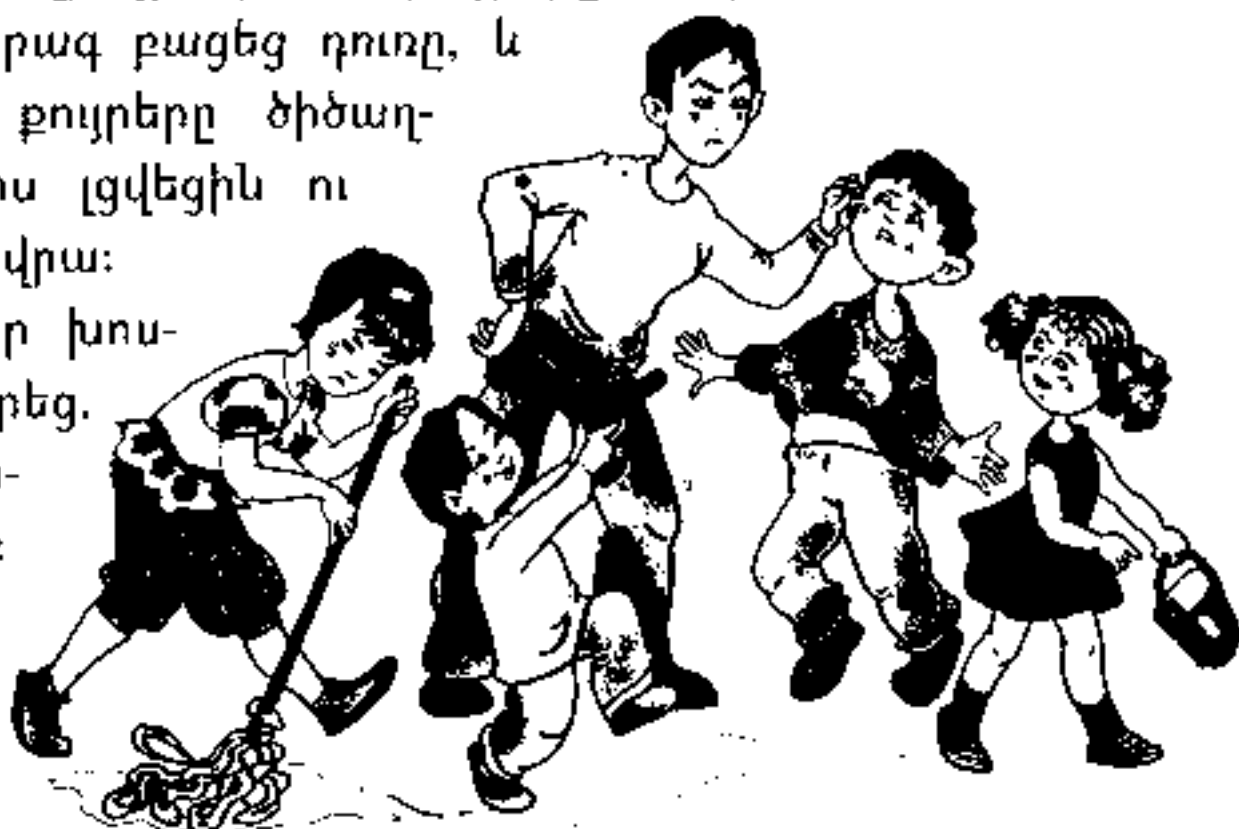
դադարել
արձագանքել
ատրճանակ
սեղմել
ձեղք
խեղդել
գոռգոռոց

- Ուրիշ ճար չկա, պիտի սպասենք,- հառաչեց մեծ եղբայրը և ինչ-որ բան փսփսաց մեծ քրոջ ականջին:

Մեծ քույրը գլխով արեց, այսինքն՝ հասկացա, և սեղմեց հարևանի դռան զանգը: Քիչ հետո նա վերադարձավ՝ ձեռքին մի դուլ ջուր: Մեծ եղբայրը վերցրեց դուլը և կամացուկ շուռ տալով՝ լցրեց հատակին, դռան ձեռքին մոտիկ:

Ջուրը դանդաղ լցվում էր ներս, և Նոյն սկսում էր համոզվել, որ կատակը՝ կատակ, բայց ջրիեղելն իրոք բարձրացել է մինչև չորրորդ հարկ: Եղբայրներն ու քույրերը խեղդվելու վտանգի տակ են: Նա արագ բացեց դուռը, և եղբայրներն ու քույրերը ծիծաղ-գոռգոռոցով ներս լցվեցին ու թափվեցին Նոյի վրա:

Մեծ քույրն իր խոստումը չկատարեց, Նոյին քաղցրավենիք չտվեց: Փոքր եղբայրը խոստումը չկատարեց, ատրոճանակը չտվեց:

Փոքրն քույրն էլ խոստումը չկատարեց:

Մեծ եղբայրը խոսքի տերն էր, նա իր խոստումը կատարեց:

Ասած-ասացվածքներ

Ինչ ցանես, այն կհնձես: Ջուրն ընկնողը անձրևից չի վախենա:

Բառերի գանձատուփ

1. Գրի՛ր դադարել, մեծ և խնդրել բառերի հոմանիշները:
2. Գրի՛ր արագ, մոտիկ, ներս, տալ և բացել բառերի հականիշները:
3. Ջուրն ինչի՞ մեջ են լցնում. ասած ավելորդ բառը՝ դույլ, տակառ, ցեցուղ, սափոր, կուժ, պարկ, շիշ:

4. «Ուրիշ ձայր չկա, պիտի սպասենք» նախադասության մեջ ինչ բառով կփոխարինես ձայր բառը:

5. Ի՞նչ է նշանակում ժողովրդական ունց բառը. այն երբ ենք գործածում:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Նույր չափ էր, թե՛ չարածճի:

2. Նույն ի՞նչ նպատակ ուներ, երբ փակում էր դուռը:

3. Նույր երբ բացեց դուռը:

4. Դուռը բացելու համար եղբայրներն ու քույրերը ի՞նչ խոստացան Նույին:

5. Ո՞վ կատարեց իր խոստումը, այլ կերպ ասած՝ ո՞վ էր իր խոսքի տերը:

6. Տրված բառերից բայեր կազմիր:

Նմուշ՝ անծրև - անծրևել:

ա) փակ, կատակ, ծիծաղ, խաղ

բ) մեծ, փոքր, արագ, եղբայր

գ) աղմուկ, ջուր, մուգ, սուր

7. ա) Գրի՛ր գևալ, լսել, կարդալ, հիշել բայերի այն ձևերը, որոնցով հրաման է արտահայտվում:

Նմուշ՝ խաղալ - խաղա՛:

բ) Դրանցից երկուսով հրամայական նախադասություններ կազմիր:

Արեգի՛ Գիւրեմեիկ պարմվածքում սափում է, որ Նույր սիրում էր իր հորեղբայրների ու հորափայրերի, մորեղբայրների ու մորափայրերի աղօղակներին ու տղաներին: Անվեցի կարծ հնարավոր չէ՞ ասել:

Ինչուե՛ի՛ զան, իհարկե հնարավոր է: Իորեղբոր, հորափրոզ, փեսու և մորափրոզ տղային սատար ենք պարմիկ, իսկ աղօղկան պարմուհի: Այնպես որ կարող ես հե՛նց աշխարհանից գործածել:

Պատմությունների և գրույցների զամբյուղ

1. Պատմիր քո չարածձիություններից մեկի մասին:
2. Ո՞րն է քո սիրած խաղը: Նկարագրիր:

Իմաստունի խորհուրդները

Իմ փոքրիկ բարեկամ, եղիր համառ, քոկուն, բայց ոչ կամակոր: Իմացիր, որ կամակորությունից քուժում է հե՛նց ինձը՝ կամակորը: Իամատորեն չգրիր հասնել նպատակիդ զանա՛, բայց մի՛ փորձիր ամեն ինչ փոքրիկություններին հարմարեցնել: Առվորիր կշանձում նաև սրտդ լինել:

Մի՛ մոռացիր խոսքի արժեքը: Եթե որևէ բան ես խոսարանում, անպայման կարարիր: Ինչպես ժողովուրդն է ասում, «խոսվել ասելը է, անելն է», «նստելը հեղը է, անելը՝ դժվար»:

ՏՂԱՆԵՐՆ ՈՒՅՆՁԻԿՆԵՐԸ

Գիտե՞ք՝ ինչից են պատրաստված Տղաները երես առած:

Շույլ խխունջից, գորտից կանաչ Ու շղիկից երկարականց:

Այ թե ինչից են պատրաստված Տղաները երես առած:

Բիտե՞ք՝ ինչից են պատրաստված Կղզիկները չափված-ձևված:

Կարկանդակից, մեղրից անուշ,
Ծաղիկներից, վարդից քնքուշ:
Ա՛յ թե ինչից են պատրաստված
Աղջիկները չափված-ձևված:

Առածներ

Ամեն ծաղիկ իր հոտն ունի:

Աղջիկը տան ծաղիկն է:

գորտ
վարդ

Բառերի գանձատուփ

1. Բառեր գրիր, որոնցում որևէ բաղաձայն կրկնված լինի:
Նմուշ՝ բեկունջ:
2. Ծաղիկ, կարկանդակ և աղջիկ բառերով բառակապակցություններ կազմիր:
3. Ինչը կարող է լինել՝
ա) անուշ, բ) քնքուշ, գ) նամակ, դ) ծուլ:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Դու այս բանաստեղծությունը կատակո՞վ ես ընդունում, թե՞ լուրջ:
2. Բանաստեղծությունը քեզ դուր եկա՞վ: Ասա՛ կարծիքդ:
3. Քո կարծիքով ինչի՞ց են պատրաստված աղջիկները, և ինչի՞ց՝ տղաները:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. «Ամենալավ տղան (կամ աղջիկը)» վերնագրով փոքրիկ շարադրություն գրիր:
2. Մի հեքիաթ կարդա արքայադստեր կամ արքայազնի մասին և պատմիր:

ՀՐԱԺԵՇՏ ԴՊՐՈՑԻՆ

Ահա ուսումնական տարին վերջացավ, էնրիկո: Այժմ դու պետք է բաժանվես քո ուսուցիչներից ու ընկերներից, և ես մի տխուր նորություն պիտի հայտնեմ քեզ: Դու նրանցից բաժանվում ես ոչ թե երեք ամսով, այլ ընդմիշտ: Հայրդ աշխատանքի բերումով պետք է մեկնի Թուրինից, և մենք բոլորս՝ նրա հետ: Դա կլինի աշնանը, և դու ուրիշ դպրոց պիտի ընդունվես: Դա քեզ շատ կվշտացնի, այնպես չէ:

Ես գիտեմ, թե ինչքան ես սիրում քո դպրոցը: Չէ որ երեք տարի շարունակ օրը երեք անգամ այդ դպրոցն ես գնացել, և այնտեղ ընթացող աշխատանքն ուրախացրել է քեզ: Այնտեղ միևնույն ժամերին դու տեսել ես նույն տղաներին, նույն ուսուցիչներին ու ծնողներին և քո հարազատ հորն ու մորը, որոնք մուտքի մոտ ժպտադեմ սպասում էին քեզ: Այդ դպրոցում են երևացել քո առաջին ընդունակությունները, այնտեղ ես գտել այնքան լավ ընկերներ. դպրոցի պատերի ներսում լսածդ ամեն մի բառը ասվել է քո բարօրության համար, և ապրածդ ամեն մի անախորժություն օգուտ է բերել քեզ:

Ուրեմն սրտիդ մեջ պահպանիր սերը քո հին դպրոցի հանդեպ ու սրտագին հրաժեշտ տուր բոլոր տղաներին: Սիրալիր հրաժեշտ տուր նրանց. սրտիդ մի կտորը թող այդ մեծ ընտանիքում, ուր մտել ես իբրև մանուկ և որից դուրս ես գալիս իբրև պատանյակ: Քեզ սիրել են այնտեղ, և դրա համար քո հայրն ու մայրը սիրել են այդ ընտանիքը:

Դպրոցն էլ է մայր, էնրիկո: Նա ինձնից վերցրել է քեզ, երբ դու հագիվ էիր խոսում, իսկ այժմ ինձ է վերադարձնում մեծացած, ուժեղ, աշխատասեր ու լավ տղա դարձած: Երբեք չմոռա-

ընդունակություն
բարօրության
անախորժություն
օգուտ
իբրև
պատանյակ

Լաս այդ դպրոցը, որդիս: Բայց ո՛չ, դու չես մոռանա, մի՞թե դպրոցը կմոռացվի:

Դու հասուն տղամարդ կդառնաս, կշրջես ողջ աշխարհը, մեծ քաղաքներ ու սքանչելի շենքեր կտեսնես, ու դրանցից շատերը կմնան քո հիշողության մեջ: Բայց այս համեստ սպիտակ շենքը, այս փոքրիկ պարտեզը, որտեղ պոկել ես քո գիտակցության առաջին ծաղիկները, քո աչքերի առաջ կհայտնվի միևնույն կյանքիդ վերջը, այնպես, ինչպես ես չեմ մոռանա այն տունը, ուր առաջին անգամ լսել եմ քո նվազ ձայնը:

Բո մայր

Իմաստախառություն

Ուսուցիչը դպրոցի համար ևույնն է, ինչ արևը տիեզերքի համար:

Բառերի գանձատուփ

1. Բառեր գրիր, որոնց բառամիջում լինի օ տառը:
2. Հրատեչտ տալ բառը ինչպիսի՞ բառերի հետ է գործածվել: Դրանցից մեկը գործածիր նախադասության մեջ:
3. Նամակում գտիր ընդ նախաձանց ունեցող երկու բառ, երկուսն էլ ինքդ ավելացրու՝
4. Լավ աշակերտին բնութագրող բառեր գրիր:

Արեւի ինչուիկ, պարանշակ բառի մասին մի պարզաբանում եմ ուզում ցայ: Ան առաջացել է պարանի բառից, որին միացել է -ակ փաղափղական ածանցը (բառավերջի ինչու դարձել է յ): Այդպես էլ կղզի - կղզյակ, որ նշանակում է «փոքրիկ կղզի»:

Գիրունիկ

Արեւի Գիրունիկ, շնորհակալ եմ նամակիդ համար: Գիրեն, մի դժվար բառ էլ ինձնուրուշն սովորեցի: Բարօրություն, կապմիտ է բարի օր կապակցութունից -ություն վերջաձանցով: Ռբա համար է օ-ով գրվում: Իսկ բարի-ն աչարեղ նշանակում է «զավապահով, երգանիկ»: Իերևաբար բարօրությունը ապահովվածությունն է, լավ վիճակը, երգանկությունը: Ինչուիկ

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Էնրիկոն քանի տարի էր սովորել դպրոցում:
2. Տղան ինչու՞ պետք է թողներ դպրոցը:
3. Մայրն ինչ խորհուրդներ է տալիս որդուն:
4. Էնրիկոն ինչպիսի՞ն էր դպրոց գնալու ժամանակ և հրաժեշտի պահին:
5. Էնրիկոն և նրա ծնողները դպրոցից գնի են:
6. Նկարագրիր տղայի դպրոցը:

Պատմությունների և զրույցների զամբյուղ

1. Պատմիր քո դպրոցի կամ դասընկերներիդ մասին:
2. Սրտի խոսք կամ նամակ գրիր ուսուցչիդ կամ դասընկերոջդ:

Մարդու տարիքային տարբեր փուլեր նշանակող բառեր կան նամակի մեջ: Գտիր դրանք:

ԳԼՈՒԹՅԱԸ 1

Դուք գիտե՞ք, թե ի՞նչ է գլոբուսը: Երկրագնդի փոքրիկ մոդելն է, որ պատվանդանի վրա պտտվում է մետաղե առանցքի շուրջը: Փայտից, ստվարաթղթից կամ այլ նյութից պատրաստված մի գունդ է դա, որով մենք աշխարհագրություն ենք սովորում: Այնքան է փոքր երկրագնդից, որ եթե վրան մի ճանճ նստի, կարող է ծածկել Լոնդոնի նման մի քաղաք կամ Էվերեստի նման մի սար: Գլոբուսը շատ նման է երկրագնդին:

Բայց մի մոռացե՞ք, որ երկրագունդը մի հատ է, ուրիշ երկրագունդ չկա տիեզերքում, իսկ այդ հասարակ ու էժանագին գլոբուսներն անհաշիվ են:

Սակայն այն գլոբուսը, որի մասին պիտի պատմեմ, բոլորովին այլ կարծիք ուներ իր մասին: Երբ նրան դասարան բերեցին, հպարտացավ ու ասաց.

- Էյ, զգու՛յշ վարվեցե՞ք ինձ հետ: Դուք գիտե՞ք, թե ո՛վ եմ ես: Եթե ես չլինեմ, երկրագունդը չի իմանա, թե ինչպե՞ս պտտվի: Նա ամեն ինչ ինձնից է սովորում: Խոսքը մեր մեջ, այդ երկրագունդ կոչվածն իմ մեծ ու կլոր արձանն է...

- Հապա ինչու՞ քեզ վրա էլ ամպեր ու կայծակներ չկան,- հարցրին երեխաները,- ինչու՞ քեզ վրա էլ ծովերն ու օվկիանոսները չեն այլեկոծվում, ինչու՞ հրաբուխներ չեն ժայթքում:

Գլոբուսը ծիծաղեց ու ասաց.

- Այդպիսի բաներ կարող են պատահել խեղճ երկրագնդի վրա: Նա թույլ բնավորություն ունի, և նրանից չեն վախենում: Իսկ ես այդպիսի բաներ չեմ սիրում: Դուք գիտե՞ք՝ ո՛վ եմ ես:

- Իսկ դու ինչու՞ ես այդ ձողի շուրջը պտտվում. չէ՞ որ երկրագունդը ոչ մի ձող ու հենարան չունի:

- Դա նրանից է,- ասաց գլոբուսը,- որ երկրագունդը դեռ երեխա է: Այդ ձողն իմ ձեռնափայտն է: Մեծ ու խելոք մարդիկ ձեռնափայտ են ունենում:

ստվարաթուղթ
զգուշ
օվկիանոս
ժայթքել
օրեցօր

Երեխաները հավատացին ու սկսեցին հարգանքով վերաբերվել նրան: Իսկ գլխուս օրեցօր ավելի էր հպարտանում:

Երբ մեկնումեկը ձեռքով ուժեղ խփում էր նրան, որ արագ պտտվի, նա բարկացած ասում էր.

- Էյ, ինչ ես անում: Մոռացել ես. ինչ որ ես անեմ, երկրագունդն էլ պիտի անի: Հիմա այս արագությունից խեղճի գլուխը պտույտ կգա, կընկնի ու քթից արյուն կհոսի...

Երբ պտտում էին հակառակ ուղղությամբ, քղաՎում էր.

- Կանգնեցրե՛ք, կանգնեցրե՛ք ինձ: Հիմա երկրագնդի վրա ցերեկները գիշեր դարձան, գիշերները՝ ցերեկ: Քնածներն արթնացան, իսկ արթուն մարդիկ մնացին խավարում: Կանգնեցրե՛ք:

Մի անգամ դաս պատմելիս, երեխաներից մեկը եղունգով անզգուշաբար քերեց գլոբուսի երեսը:

- Վայ, վայ,- ձչաց նա,- այդ ինչ արեցիր, հիմա երկրագնդի վրայից տասնյակ քաղաքներ ջնջվեցին:

Երեխան հավատաց, նստեց ու լաց եղավ:

Հանելուկ

Զամբանապի նախշուն գնդակ,
 Կրան՝ ծով, լեռ, դաշտ ու քաղաք,
 Ճիշտ պատկերն է երկրագնդի,
 Թեև փոքր չափսեր ունի:

Բառերի գանձատուփ

1. ա) Գրիր քնել, գիշեր, էժանագին, հասարակ և թույլ բառերի հականիշները:

բ) Հականիշների մեկ զույգը գործածիր միևնույն նախադասության մեջ:

2. Գրիր տակայն, արթնանալ, այլ, խելոք, խավար, ճշայ և հիմա բառերի հոմանիշները:

3. Աշխարհագրություն բառի ածանցով ուրիշ առարկաների և գիտությունների անուններ գրիր:

4. Բառեր կազմիր օր և ուղիղ արմատներից:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. ա) Գլորուսի կարծիքով ինչպիսին է երկրագունդը:

բ) Քո կարծիքով ինչպիսին է գլորուսը:

գ) Ինչպիսին է երեխան:

2. Ո՞ր երկրի մայրաքաղաքն է Լոնդոնը: Երեք երկրի և նրանց մայրաքաղաքների անուններ գրիր:

3. Գլորուսի վրա ինչն էն պատկերված լինում:

4. Նախադասություններ կազմիր՝ գործածելով հետևյալ բառերը՝

ա) ու՛, ինչ, ինչու՞, բ) է՛յ, վայ՛:

6. Ինչպիսին են հետևյալ նախադասությունները: Ուշադրություն՝ն դարձրու կետադրական նշաններին և նախադասությունների հնչերանգին:

ա) - Հասցա ինչու՞ քեզ վրա էլ ամպեր ու կայծակներ չկան. հարցրին երեխաները.- ինչու՞ քեզ վրա էլ ծովերն ու օվկիանոսները չեն պեկոծվում, ինչու՞ հրաբուխներ չեն ժայթքում:

բ) Բայց մի՛ մոռացեք, որ երկրագունդը մի հատ է, ուրիշ երկրագունդ չկա տիեզերքում:

գ) - Վայ, վայ,- ճշաց կա:

դ) Գլորուսը երկրագնդի փոքրիկ մոդելն է, որ պատվանդանի վրա պտտվում է մետաղե առանցքի շուրջը:

Պատմությունների զամբյուղ

1. Պատմիր քո սիրելի առարկայի մասին:

2. Որևէ երկրի մասին հետաքրքրական տեղեկություններ, նկարներ հավաքիր և ներկայացրու՝ ընկերներիդ:

Քացականչական նախադասություն

Այն նախադասությունը, որով մեր ուրախությունը, հուզմունքը, ցավը, տխրությունը քացականչությամբ ենք արտահայտում, կոչվում է քացականչական: Օրինակ՝ Ինչ լավ անցան օրերը Անանի ապին: Վայ, որքան գեղեցիկ են դաշտային ծաղիկները:

Այս նախադասություններում քացականչություն արտահայտող բառը արտասանում ենք քացականչական հնչերանգով, փոքր-ինչ երգեցիկ: Իսկ գրելիս այդ բառի վերջին ձայնավորի վրա դնում ենք քացականչական նշան [˘]:

Տասիկի խորհուրդները

Թանկագի՛նս, խոհեմ՛ եղիր, որևէ բան անելուց կամ ասելուց ստազ մտածիր:

Աշխատիր լավ ու բարի գործերով աչքի ընկնել: Իսկապես ու խոնարհ եղիր: Բո հազողություններով փազայերվիր, բայց մի՛ պարծեցիր: Թող քո մասին «խոսեն» քո լավ գործերն ու արարքները, թող ուրիշները գնահատեն ու գովեն քեզ:

Դադարի պահ

Հումոր

Դպրոցից տուն գալով՝ տղան դիմում է հորը.

- Հայրիկ, այսօր ուսուցչուհին մեզ պատմել է ձիերի մասին: Գիտես, թե ինչ ենք անվանում հայր ձիուն:

- Այո՛, հովատակ:
- Իսկ մայր ձիուն:
- Մատակ:
- Իսկ նրանց ձագի՛ն:
- Մտրուկ կամ քուռակ:
- Ծիշտ է, բայց չեմ հասկանում՝ այդ

դեպքում ո՞ր ձին է ուղղակի ձի կոչվում:

ԳԼՈՒԹԻՍԸ 2

Մի օր էլ՝ վաղ առավոտյան, գլոբուսն արթնացավ շատ լավ տրամադրությամբ: Արևի ճառագայթներն ընկել էին նրա վրա, և նա հաճույքից փայլում էր:

ոչ մի
մոթմոթալ
ճանկ
վագր
առյուծ
մյուս
վախճան

Դասարանում ոչ ոք չկար: Բաց լուսամուտից ներս մտավ դպրոցի հավաքարարուհու կատուն, դես վազեց, դեն վազեց, հետո թռավ այն սեղանին, որի վրա ուռած-փքված կանգնած էր գլոբուսը ու սկսեց նայել նրան:

- Հը՛, ի՛նչ ես ապուշի պես նայում,- ասաց գլոբուսը,- ինձ վրա Մկստան անունով երկիր չկա:

Կատուն, իհարկե, աշխարհագրություն չգիտեր և ոչ մի երկիր էլ չէր փնտրում: Ճիշտն ասած՝ չհասկացավ էլ, թե ի՛նչ էր մոթմոթում գլոբուսը: Նրան պարզապես դուր էր գալիս այդ գունդը, որի հետ կարելի էր խաղալ: Կանգնեց երկու ոտքերի վրա և թաթը դրեց գլոբուսի այն տեղին, որտեղ գտնվում էր Սահարա անապատը:

- Զգու՛յշ,- ասաց գլոբուսը՝ զգալով նրա ճանկերի ծակոցները,- զգու՛յշ, այդտեղ վագրեր և առյուծներ են ապրում, քեզ կբզկտեն...

Կատուն մռռաց, թաթը դրեց մի ուրիշ երկրի վրա և հանկարծ նկատեց, որ գլոբուսը շարժվում է: Դա այնքան դուր եկավ նրան, որ սկսեց թաթով անվերջ խփել ու պտտեցնել գունդը: Քանի գնում, գլոբուսն այնքան արագ էր պտտվում, իսկ կատուն այնքան տարվեց այդ խաղով, որ մյուս թաթն էլ դրեց վրան: Գլոբուսը

չդիմացավ ծանրությանը, չբխկոցով ընկավ ցած և երկու կես եղավ:

Իսկ հետո: Հետո ներս եկան երեխաները և տեսան, որ գլորուսի կեսն ընկած է բերանը դեպի վար, իսկ մյուս կեսի մեջ առոք-փառոք քնել է հավաքարարուհու կատուն:

Ծիծաղեցին երեխաները: Նրանք տեսան, որ գլորուսը, որն իրեն երկրագնդից խելոք էր համարում, բոլորովին դատարկ է եղել: Մեջը ո՛չ կրակ կար, ո՛չ էլ լավա:

Այդպիսի վախճան ունեցավ մեծամիտ գլորուսը:

Հանելուկ

Այն ի՞նչ աշխարհ է արդյոք,
Որտեղ չի ապրում ոչ ոք.
Քաղաքները տներ չունեն,
Ծովն ու գետը ջրեր չունեն:

Առածներ

Դատարկ տակառը բարձր
ձայն կհանի:
Սուտը սուտ ասողի տունն է
քանդում:

Բառերի գանձատուփ

1. Հավաքարարուհուի բառի ածանցով հինգ բան գրիր:
2. Կատուն մոռաց: Ի՞նչ են անում առյուծը, հորթը, այծը, գայլը:
3. Ճիշտն ասած՝ կատուն չհասկացավ էլ թե ի՞նչ էր մոթամոթում գլորուսը նախադասության մեջ ի՞նչ է նշանակում մոթամոթալ բառը:
4. Մարդկային բնավորության լավ և վատ կողմեր նշանակող բառեր գրիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բո կարծիքով հեքիաթի գործողությունները ճրտորդ դասարանում կարող էին տեղի ունենալ: Ի՞նչու՞ ես այդպես մտածում:
2. Գլորուսի ի՞նչ «ազգական» գիտես:
3. Հեքիաթի նոր վերնագիր առաջարկիր:
4. Մկստան երկիր չկա: Գոյություն չունեցող մի երկրի անուն էլ դու՛ հորինիր:
5. Մարդկային լավ կամ վատ հատկանիշների մասին մի առած ասա:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Փորձիր հեքիաթի շարունակություն գրել:
2. Մի պատմություն՝ն պատմիր որևէ ընտանի կենդանու մասին:

Միտքի՝ Գիրունիկ

Հեքիաթի մեզ կաշին հրաբուխ և լավա բառերը: Ռբանց մասին գրվելում՝ հեքիաթի բաներ կարդայի:

Պարզվում է՝ աշխարհի ցարքեր երկրներում՝ հուր ժայթփող ավելի քան վեց հարյուր լեռներ կան, որոնք կոչվում են հրաբուխներ: Իրաբուխը երկար ժամանակ «փսած է մնում»:

Միայն լեռան ճեղքերից դուրս եկող թեթև ծուխն ու գոլորշին են հիշեցնում, որ հրաբուխը կարող է «արթնանալ»: Օ՛, իսկ երբ արթնանում է... շվում է թնդյուն, շուրջը մթնում է, երևում են միայն վեր ներվող շիկացած փարերը՝ հրաբխային սամբերը: Ապա վրա է հասնում ամենաապաստվելի պահը. դուրս է հորդում հրահեղուկը՝ լավան: Իսուելով ցամաքյակ կիլումեպրեր՝ լավան իր ճանապարհին աչրում է ամեն ինչ: Ապա այն սառչում է և գեղիներ պարում փարե կեղևով: Իրաբուխն աստիճանաբար հանդարտվում է ու կրկին «փուն մտնում»:

Անկեղծորեն խոստովանեմ, որ կարգայիս նույնիսկ վախենում էի: Միաժամանակ ուրախանում էի, որ մեր լեռնուր հայաստանում հրաբուխներ չկան:

Բա ընկեր ինչուիկ

Դադարի պահ

Հումոր

Ճիզիկայի ուսուցիչը հարցնում է.

- Ի՞նչ կարող եք ասել տաքության և սառնության մասին:

Մի տղա ձեռք է բարձրացնում և ասում.

- Տաքությունից առարկաներն ընդարձակվում են, իսկ սառնությունից՝ փոքրանում:

- Ճիշտ է,- ասում է ուսուցիչը,- մի օրինակ բեր:

- Ամռանն օրերը երկարում են, իսկ ձմռանը՝ կարճանում, որովհետև ցուրտ է:

ԴԱՇՏԱՅԻՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

Սար ու ձորերի, լեռնալանջերի,
Դաշտ ու անտառի քերթի՛չ ծաղիկներ,
Հաճախ անանուն, հաճախ աննկատ,
Բայց հավատարիմ դուք կոչումին ձեր,
Մի նախշ եք դառնում, մի թել, մի երանգ
Երկնի աչքի դեմ փռված գորգերին
Ու գոհ եք բախտից, որ մասնակից եք
Բնության կյանքին, Աստծու գործերին:

Նախշ
կորցնել
ինքնամոռաց

...Հյուսվում եք այդպես դուք ինքնամոռաց,
Բայց չեք կորցնում ինքնությունը ձեր,
Որպես անձրևի կենարար կաթիլ՝
Մեղվի գգվանք եք վայելում ու սեր...

Հանելուկներ

Գլխարկը՝ կապույտ,
Հագուստ՝ կանաչ,
Մի համեստ աղջիկ,
Սիրուն, կապուտաչ:

Ինքը՝ կարմիր,
Սրտիկը՝ սև:

Արևի պես է,
Կորեբես է,
Սերմը՝ ճնճղուկի
Կտուցի պես է:

Բառերի գանձատուփ

1. Գույների անուններ գրիր:
2. Անձրևի կաթիլն ինչու՞ է կենսարար համարվում:
3. Դաշտային ծաղիկներից բացի ուրիշ ինչպիսի՞ ծաղիկներ գիտես: Թվարկիր:

Հարցերի և առաջադրանքների արկղիկ

1. Բանաստեղծությունից ելնելով՝ ասա՛, թե ինչպիսին են դաշտային ծաղիկները:
2. Երփներանգ ծաղիկներով ծածկված տարածքը բանաստեղծն ինչի՞ հետ է համեմատում:
3. Ընկերներիդ, քրոջդ կամ եղբորդ նմանեցրու՛ ծաղիկների: Ինչու՞ այդպիսի ընտրություն կատարեցիր:

Պատմությունների և հեքիաթների զամբյուղ

1. Նկարագրիր դաշտային մի ծաղիկ:
2. Դաշտային ծաղկի մասին մի հեքիաթ հորինիր:

Դադարի պահ

Դասավորելով խառնված վանկերը՝ գրիր յուրաքանչյուր ծաղկի անունը և ըստ գույների որոշիր, թե յուրաքանչյուրն ի՞նչ է խորհրդանշում:

անուկմո

եցուկրի

կուշակմա

շանշու

հովշոտաշան

գիզևար

զանկազաղիկծա

քնքշություն
կառափրություն

մաքրություն
համեատություն
հավատարմություն

շատախոսություն
պարզություն

Իմաստունի օրատեսրից

Հայրենի բնաշխարհը

Բնաշխարհը հայրենիքն է, նրա բնությունը: Ինչպիսի՞ն է մեր երկիրը:

Իայկական լեռնաշխարհը կարծես լեռնաշին մի կողմի լինի, որի ամենաբարձր գագաթը չյունապար Ներսարն է (բարձրությունը՝ 5165մ):

Մեր երկիրը հարուստ է արգասիանոց դաշրերով, երփներանգ ծաղիկներով ծածկված մարգագետիններով, ստունորակ աղբյուրներով, լեռնաշին արագահոս գետերով, խոր չորերով, մեծ ու փոքր լճերով:

Իր գեղեցկությամբ առանչնանում է Անանա լիճը, որի ջուրը փաղցրահամ է:

Բյուրակնյա լեռների կարկաչուն աղբյուրներից է սկիպ առնում Նրափ գետը: Նշն հոսում է Ներսարյան դաշրով, որը հայոց երկրի բերձ ու բարիքի շրեանարանն է:

Իայասարանի լեռներում փարայծ ու աշձյամ կա, անարառներում եղնիկ ու արզ:

Իմաստունի և Տատիկի խորհուրդները

Վրոճրի՛կա, հեղեկիր ֆո խոսքին, կոպիտ, անբարեկիրթ բառերով ու արգասիայություններով մի՛ աղտոտիր աշն:

Նախփան խոսեղը լավ մտածիր, ճի՛շտ ընտրիր բառերն ու արգասիայությունները, որպեսպի ոչ մեկի չվիրավորես:

Պարզ խոսիր, մտքերդ ճի՛շտ շնակերպիր, որպեսպի փեղ սխալ չհասկանան:

Խոսեցիս մի՛ շրասպիր, բառերը ճի՛շտ և հարակ արգասանիր, որովհետև սա նույնպես կարևոր է գեղեցիկ խոսեղու համար:

Ամփոփիչ հարցեր և առաջադրանքներ

1. Ի՞նչ նոր բառեր սովորեցիր այս ուսումնական տարում: Փորձիր հիշողությամբ գրել դրանք և համեմատիր ընկերներիդ կազմած բառացանկերի հետ:
2. Դասագրքի ո՞ր բաժինը քեզ ամենից շատ դուր եկավ: Ինչու՞: Հիմնավորիր, լսիր նաև ընկերներիդ կարծիքը:
3. Ո՞ր բանաստեղծությունը քեզ ամենից շատ դուր եկավ: Ինչու՞: Եթե անգիր գիտես, արտասանիր:
4. Ո՞ր պատմվածքը կամ հեքիաթը քեզ ամենից շատ դուր եկավ: Ինչու՞: Լսիր նաև ընկերներիդ կարծիքը:
5. Լեզվաբանի դասերից ո՞րն էր ամենահետաքրքրականը: Ի՞նչ սովորեցիր այդ դասից:
6. Ո՞ր ասույթը կամ իմաստախոսությունն ամենից շատ դուր եկավ քեզ: Մեկնաբանիր այն:
7. Ի՞նչ նոր առած-ասացվածքներ սովորեցիր: Դրանցից երկուսը մեկնաբանիր:
8. Իմաստունի օրատետրի ո՞ր գրառումն էր քեզ համար ամենահետաքրքրականը: Եթե այդ մասին ուրիշ տեղեկություններ ես հավաքել, պատմիր:
9. Ի՞նչ սովորեցիր Հայաստանի Հանրապետության խորհրդանիշների մասին:
10. Գրքի հերոսներից (Ինչուիկ, Ինչուի, Գիտունիկ, Գիտեմնիկ) որի՞ն կնամանեցնեիր քեզ: Ինչու՞:
11. Գրքի հերոսների երկխոսություններից ո՞րն էր քեզ համար ամենահետաքրքրականն ու օգտակարը:
12. Իմաստունի և Տատիկի ո՞ր խորհուրդներն են տարվա ընթացքում քեզ օգնել: Իսկ դու ի՞նչ խորհուրդ կտաս քո հասակակիցներին:
13. Փորձիր գնահատել այս ուսումնական տարվա քո աշխատանքը: Ի՞նչ հաջողություններ ես ունեցել: Քո կարծիքով որևէ հարցում թերացել ես: Ի՞նչ պիտի անես այդ թերացումները վերացնելու համար:

14. Տարվա ընթացքում կարդացած ստեղծագործություններից մեկը ներկայացրու՝ ընկերներիդ: Ասա՛ նաև, թե ի՞նչ ես պատրաստվում կարդալ ամռանը:
15. Ռասագրքում ամենից շատ քեզ ի՞նչը դուր եկավ: Իսկ ի՞նչը դուր չեկավ: Ինչու՞: Մի նամակ գրիր հեղինակներին:
16. Ուշադիր դիտիր նկարները:
- ա) Հիշու՞մ ես, թե դրանք ո՞ր ստեղծագործությունների համար են արվել:
- բ) Պատմիր նկարներում պատկերված հեքիաթներից կամ պատմվածքներից մեկը:
- գ) Ո՞ր բանաստեղծությունն անգիր գիտես, արտասանիր:
- դ) Սրանց մեջ առակի նկարագրողում կա՞ն: Եթե այո, ապա ո՞րն է:

Իմ տեղեկատուն 1

Բազմիմաստ են կոչվում այն բառերը, որոնք մեկից ավելի իմաստներ են արտահայտում:	մեծ 1. «խոշոր» (մեծ քար), 2. «նշանավոր; անվանի» (մեծ գրող)
Ուղիղ իմաստ է կոչվում բառի հիմնական՝ սովորական իմաստը:	ոսկի «դեղին գույնի թանկարժեք մետաղ»
Փոխաբերական իմաստ է կոչվում բառի ոչ սովորական իմաստը:	ոսկի «ազնիվ, լավ» Պետրոսը ոսկի մարդ է:
Հոմանիշ են կոչվում մոտ իմաստ արտահայտող բառերը:	փայլել – շողալ
Հականիշ են կոչվում հակառակ իմաստ արտահայտող բառերը:	թեթև – ծանր
Բառի բաղադրիչներ են կոչվում բառը կազմող մասերը՝ արմատը և ածանցը:	համաշխարհային համ/աշխարհ/ային
Արմատ է կոչվում բառի հիմնական իմաստն արտահայտող մասը:	հյուր, հյուրանոց, հյուրասեր
Ածանց է կոչվում այն մասնիկը, որը միանում է բառի սկզբից կամ վերջից և նոր իմաստ է տալիս բառին:	դժգույն, գունավոր
Նախաածանցը բառի սկզբից ավելացող ածանցն է:	անօգուտ
Վերջածանցը բառի վերջից ավելացող ածանցն է:	դասարան
Հոդակապը բառի տարբեր մասերն իրար միացնող ա ձայնավորն է:	զարդատուփ
Պարզ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են միայն մեկ արմատից:	մարդ, օր, արև, ծառ, լույս

Բարդ են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից:

Ածանցավոր են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են արմատից և մեկ կամ ավելի ածանցներից:

Բարդ ածանցավոր են կոչվում այն բառերը, որոնք կազմված են մեկից ավելի արմատներից և առնվազն մեկ ածանցից:

Գոյական են կոչվում առարկա (անձ, իր, կենդանի, երևույթ) ցույց տվող բառերը:

Հասարակ անուն է կոչվում միատեսակ բոլոր առարկաներին տրվող ընդհանուր անունը:

Հատուկ անուն է կոչվում միատեսակ առարկաներից ամեն մեկին տրվող առանձին անունը: Հատուկ անունները գրվում են մեծատառով:

Անձ ցույց տվող գոյականներ են կոչվում ո՞վ հարցին պատասխանող գոյականները: Սրանք մարդկանց հատուկ և հասարակ անուններն են:

Իր ցույց տվող գոյականներ են կոչվում ի՞նչ հարցին պատասխանող գոյականները: Սրանք իրեր, երևույթներ և կենդանիներ անվանող գոյականներն են:

ծովափ (ծով+ափ)
խաղաղաշտ (խաղ+ղաշտ)

անվախ (ան+վախ),
քույրիկ (քույր+իկ),
դժգոհություն
(դժ+գոհ+ություն)

մայրաքաղաքային
(մայր + քաղաք+ային)

մարդ, Տիգրան, գիրք,
ծի, անձրև

քաղաք, բնակիչ, շուն,
քամի

Երևան, Օշական,
Վարդան Մամիկոնյան,
Շեկո

տղա, աղջիկ, բժիշկ,
վարորդ, Մեսրոպ,
Այծեմնիկ, Թումանյան

գիրք, անձրև, կատու, ձի

Գոյականի եզակի թիվը ցույց է տալիս մեկ առարկա:

վարդ, երեխա, գառ

Գոյականի հոգևակի թիվը ցույց է տալիս մեկից ավելի միատեսակ առարկաներ:

վարդեր, երեխաներ, գառներ

Նախադասության մեջ գոյականը տարբեր ձևափոխությունների է ենթարկվում:

քաղաք, քաղաքը,
քաղաքի, քաղաքին,
քաղաքից, քաղաքով,
քաղաքում

Ածական են կոչվում առարկայի հատկանիշ ցույց տվող բառերը:

կարմիր, քարե

Ածականի համեմատության աստիճանները ցույց են տալիս նույն հատկանիշի տարբեր չափը առարկաների մեջ:

մեծ, ավելի մեծ,
ամենամեծ

Թվական են կոչվում առարկաների թիվ և թվային կարգ (հերթականություն) ցույց տվող բառերը:

երկու, քսանչորս, հարյուր
մեկ
երկրորդ, չորրորդ, հինգերորդ

Բայ են կոչվում գործողություն ցույց տվող բառերը:

երագել, խաղալ

Բայը ցույց է տալիս խոսողի, խոսակցի կամ մի ուրիշ առարկայի կատարած գործողություն և ունի առաջին, երկրորդ և երրորդ դեմք:

սովորում եմ
սովորում ես
սովորում է

Բայի եզակի թիվը ցույց է տալիս մեկ առարկայի կատարած գործողություն:

գրում եմ, գնալու ես,
ժպտաց

Բայի հոգևակի թիվը ցույց է տալիս մեկից ավելի առարկաների կատարած գործողություն:

գրում ենք, գնալու եք,
ժպտացին

Ներկա ժամանակը ցույց է տալիս խոսելու պահին կատարվող գործողություն:

Անցյալ ժամանակը ցույց է տալիս խոսելուց առաջ կատարված գործողություն:

Ապստոնի ժամանակը ցույց է տալիս խոսելուց հետո կատարվելիք գործողություն:

Օժանդակ բայը մասնակցում է բայի տարբեր ձևերի կազմությանը: Ունի ներկա և անցյալ ժամանակներ, եզակի և հոգևակի թիվ, դրականի և ժխտականի ձևեր:

Բայի դրական ձևերը ցույց են տալիս, որ գործողությունը կատարվել է, կատարվում է կամ կատարվելու է:

Բայի ժխտական ձևերը ցույց են տալիս, որ գործողությունը չի կատարվել, չի կատարվում կամ չի կատարվելու:

Բառակազմակերպությունը առարկա և հատկանիշ կամ գործողություն և հատկանիշ ցույց տվող բառերի կապակցություն է:

Դարձվածք է կոչվում այն կայուն բառակապակցությունը, որի իմաստն ուղղակի կապ չունի այդ բառակապակցությունը կազմող բառերի իմաստների հետ:

սովորում եմ, սովորում եմք

սովորել եմ, սովորեցիք, սովորում էին, տեսան

սովորելու եմ, կսովորեն, պիտի սովորեք

հարգում եմ, տեսնելու ես, ժպտում է, կատակում էի, հարցրել էիր, կանչելու էր, չեմ խոսում, չես գնալու, չի հիշում, չեիք կատակում

կանչել եմ, կանչում ես, կանչելու են, կանչեցին, կանչեն, կկանչեն, պիտի կանչեն

չեմ կանչել, չես կանչում, չեն կանչելու, չկանչեցին, չկանչեն, չպիտի կանչեն, մի կանչիր

կապույտ երկինք ուշադիր կարդալ

գլխի ընկնել «կռահել, հասկանալ», աշխարհով մեկ լինել «շատ ուրախանալ, ցնծալ»

Նախադասությունը ցույց է տալիս առարկան և նրա կատարած գործողությունը:

Նախադասության գլխավոր անդամներն են ենթական և ստորոգյալը: Ենթական ցույց է տալիս գործողություն կատարող առարկան: Ստորոգյալը ցույց է տալիս ենթակայի կատարած գործողությունը:

Կոչական է կոչվում այն բառը, որ ցույց է տալիս, թե ո՛ւմ կամ ինչին է ուղղվում խոսքը:

Պարզ համառոտ նախադասությունը կազմված է միայն ենթակայից և ստորոգյալից:

Պարզ ընդարձակ նախադասությունը կազմված է ենթակայից, ստորոգյալից և որևէ այլ բառից կամ բառերից:

Պատմողական է կոչվում այն նախադասությունը, որով ինչ-որ բան են պատմում:

Հարցական է կոչվում այն նախադասությունը, որով հարցնում են մի բանի մասին:

Հրամայական է կոչվում այն նախադասությունը, որով հրամայում, խնդրում կամ հանձնարարում են մի բան անել:

Բացականչական է կոչվում այն նախադասությունը, որով ուրախությունը, տխրությունը, ցավն արտահայտում են բացականչությամբ:

Ճնձղուկը ծլվում է:
Պապիկը թերթ է կարդում:

Ճնձղուկը ծլվում է:
Պապիկը կարդում է:

Արտակ, օգնիր ընկերոջդ:
Առվակ, այսօր ինչու՞ ես այդքան ուրախ:

Թռչունները երգում են:
Տատիկը ժպտում է:

Թռչուններն ուրախ երգում են:
Իմ տատիկը մեղմ ժպտում է:

Իմ ընկերը հաղթել է նկարիչների մրցույթում:

Հայաստանը քանի՞ մարզ ունի:

Պատմիր քո սիրած հեքիաթը:

Ինչ ուրախ էին օրերը Սևանի ափին:

Իմ սեղեկատուն 2

Հանելուկը մի քանի տողով նկարագրում է առարկան կամ երևույթը՝ առանց անունը տալու, և այդ նկարագրությունից մարդիկ գուշակում են առարկայի անունը:

Հանելուկները լինում են ժողովրդական և հեղինակային:

Առածն ու ասացվածքը խոր իմաստ ունեցող խրատական կարճ արտահայտություններ են, որոնք սովորեցնում են լինել ազնիվ, բարի, խելացի, հայրենասեր, ծնողասեր, աշխատասեր և այլն: Առածներն ու ասացվածքները ստեղծել է ժողովուրդը: Օրինակներ՝ *Գյուղ կանգնի, գերան կկոտրի: Հավատարիմ ընկերը գին չունի:*

Հեքիաթը բարի ու գեղեցիկ ավարտ ունեցող պատմություն է, որի մեջ մարդիկ արտահայտում են իրենց երազանքներն ու ազնիվ ցանկությունները:

Հեքիաթների հերոսներ են լինում մարդիկ, բույսերը, կենդանիները, երևակայական հրեշները, վիշապները:

Հին ժամանակներում հեքիաթները հորինել են սովորական մարդիկ և բանավոր պատմել իրար: Այդպիսի հեքիաթները կոչվում են ժողովրդական, օրինակ՝ «Ուա ուսի որ տանք, սարեր շուռ կտանք» (հայկական), «Յոթ փայլուն աստղերը» (հնդկական):

Հեքիաթներ են գրել նաև գրողները: Դրանք կոչվում են հեղինակային հեքիաթներ: Հայտնի հեքիաթագիրներ են Հովհ. Թումանյանը, Ղ. Աղայանը, Գրիմ եղբայրները, Անդերսենը, Պուշկինը:

Պատմվածքը ոչ ծավալուն ստեղծագործություն է, որի մեջ հեղինակը իրական դեպքեր է պատմում մարդկանց և կենդանիների կյանքից: Օրինակ՝ Վ. Աևանյան, «Որսորդի սիրտը»:

Ավանդությունը ոչ իրական պատմություն է, որի միջոցով մարդիկ փորձել են բացատրել, թե հնում ինչպես են առաջացել լեռներն ու ձորերը, ծովերն ու գետերը, ինչու՛ են քաղաքներին, գյուղերին, բերդերին ու վանքերին այդ անունները տվել և այլն: Օրինակ՝ Հ. Խաչատրյան, «Ասք լավաշի մասին»:

Վիպերգը ժողովրդի կյանքի, թշնամիների դեմ նրա պայքարի, ազատասիրության և երազանքների մասին պատմող ստեղծագործություն է: Վիպերգը ստեղծվել է հին ժամանակներում և առանձին հեղինակ չունի. այն ժողովրդական ստեղծագործություն է: Աշխարհի շատ ժողովուրդներ իրենց վիպերգերն ունեն:

Հայկական վիպերգը կոչվում է «Սասնա ծռեր» կամ «Սասունցի Դավիթ»: Հետագայում գրողները մշակել են վիպերգերը և դրանց հիման վրա ստեղծագործություններ գրել, օրինակ՝ Հովհ. Թումանյան, «Սասունցի Դավիթ»:

Առակը ոչ ծավալուն ստեղծագործություն է, որը խրատում ու դաստիարակում է ընթերցողներին: Նրա մեջ գովաբանվում են ազնվությունը, արդարությունը, համեստությունը, և այլն, ծաղրվում են պարծենկոտությունը, ծուլությունը, չարությունը և այլն:

Առակի հերոսներ են լինում կենդանիները, բույսերը, բնության երևույթները, որոնք հանդես են գալիս մարդկանց փոխարեն: Օրինակ՝ Վարդան Այգեկցի, «Առյուծը, գայլը և աղվեսը», Մ. Կորյուն, «Սեխի թուփն ու ընկուզենին»:

Բանաստեղծությունը հատուկ ձևով՝ չափով գրված ստեղծագործություն է, որի մեջ հեղինակն արտահայտում են իր հույզերն ու մտքերը հայրենի երկրի, մարդկանց ու բնության մասին: Օրինակ՝ Ս. Կապուտիկյան «Տղայիս»:

Ուղղագրական քառարան

աղջիկ	արհամարհանք	դարպաս
աղտոտել	արձագանք	դոնամ
աղբատ	արձակել	դեղձ
Ամանոր	արձակուրդ	դեղորայք
ամանորյա	արձան	դրախտ
ամբողջ	արշուն	
ամեն ինչ	արջ	եղբայր
ամպ	արտասանել	եղջերու
այդպես	արտասվել	եղջյուր
այլևս	արցունք	եղևնի
այծյամ	արև	երբեմն
այսօր	արևելք	երբեք
անբիծ	արևմուտք	երգ
անգամ		երդում
անդադար	բազկաթոռ	երեսուն
անընդհատ	բախտ	երթ
անձրև	բանալի	երկրորդ
անպատճառ	բարձ	երջանիկ
անվերջ	բարձր	երրորդ
անվրդով	բարձունք	
անցորդ	բարօրություն	զայրույթ
անօգնական	բաց կապույտ	զարդարել
անօգուտ	բերք	զարթնել
աշխարհ	բզզոց	զգույշ
աշխարհագրություն	բռունցք	զգուշություն
աշխույժ	բույն	զեփյուռ
ապառաժ		զմրուխտ
առաջ	գաղտնիք	զուգել
առաջին	գգվել	
առյուծ	գդալ	էակ
առողջ	գեղջուկ	
առջև	գյուղեգյուղ	ըմբոստ
ասացվածք	գոգ	ընդամենը
ավագ	գոռգոռալ	ընդարձակ
ավտոմեքենա	գորշ	ընդդեմ
արգելել	գրվածք	ընդհակառակը
արդար	գցել	ընդհանուր
արդեն	գունավոր	ընդունակ
արդյոք		ընդունել
արթնանալ	դադար	ընթերցել
արծիվ	դաստիարակել	ընթրիք

ընկուզենի
ընծուղտ

թագավոր
թախիծ
թախտ
թանկանալ
թաբցնել
թեթև
թերթ
թռչուն
թրջվել
թուղթ
թունավոր

ժայթթել
ժողովուրդ

իբր
իբրև
իննսուն
իննսունինը
իջնել
իջևանատուն
ի վերջո

լվացք
լուսավոր
լուցկի

խաբեբա
խաբել
խախտել
խարույկ
խեղդել
խեղձ
խեցգետին
խիղձ
խնդրել
խշշալ
խոնարհ
խորդուբորդ
խորիել
խորհրդավոր

խորհուրդ
խրոխտ
խցկել
խփել

ծախսել
ծածկել
ծաղկել
ծաղկեփունջ
ծարավ
ծիածան
ծոծրակ

կապուտաչյա
կարագ
կարգ
կարդալ
կեղծավոր
կենդանի
կեսգիշեր
կեսօր
կեցցեն, կեցցենս
կնճիթ
կողք
կորցնել
կրիա
կրծել
կցկտուր
կուրծք

հագնել
հագուստ
հակառակորդ
հաղթանակ
հաղթել
հաղորդել
համարձակ
համարյա
համբույր
համբուրել
հայացք
հանկարծակի
հաջորդ
հավաքել

հարձակում
հարյուր
հարցուփորձ
հարևան
հափշտակել
հեծկլտալ
հերթ
հեքիաթ
հիանալ
հինավուրց
հիսուն
հոգի
հոգնել
հոգս
հորթ
հպարտ
հրթիռ
հրճվանք
հուժկու
հուռթի
հևալ
հևիև

ձագ
ձգել
ձյուն

ճամփորդ
ճանապարհ
ճանձ
ճեղք
ճկույթ
ճյուղ

մաթեմատիկա
մատյան
մարգարիտ
մարմարյա
մեղք
մեն-մենակ
մեջ
միակգամից
միմյանց
մինչև

միջև
միրգ
մինևույն
մխրճել
մղկտալ
մյուս
մնացորդ
մրջյուն
մրցել
մուգ կարմիր

յութանասուն
յութաքանչ յութ

նախընտրել
նախշուն
նախքան
նախօրոք
նեղվածք
նրբաթերթ
նրբանցք
նութք

շաբաթ
շագանակ
շագանակագույն
շղթա
շյուղ
շնորհակալություն
շնորհք
շոգ
շուրջբոլորը

ոգի
ողբալի
ողկույզ
ողջ
ողջույն
ոչխար
ոչ մի
ոչ ոք
ոռոգել
որդի
որովհետև

որպեսզի
որջ
որսորդ
որևէ

չէ
չորրորդ

պաշտպանել
պառկել
պատշգամբ
պարապմունք
պղպեղ
պողպատ

ջարդել

սաղարթ
սանդուղք
սարյակ
սեղմել
սերկևիլ
ստեղծել
սութք
սփոփել
սևանալ

վագր
վագք
վաթսուն
վախկոտ
վախճան
վայրեջք
վարդ
վերադարձ
վերելք
վերջ
վերջիվերջո
վերք
վրձին

տախտակ
տասնմեկ
տարերք

տարեցտարի
տարրական
տարօրինակ
տիեզերք
տնօրեն

րոպե

ութսուն
ուղեկցել
ուղիղ
ուղղակի
ուղղել
ուղղություն
ուղևոր
ուս ուսի
ուրբաթ

փախչել
փարթամ
փթթել
փոխադարձ
փոխհատուցել
փորձ
փրփուր

քաղցած
քաղցր
քառասուն

օգնական
օգնել
օգուտ
օդ
օդանավ
օվկիանոս
օրեցօր
օրորել
օրորոց
օրինել
օրիներգ
օրնիբուն
օր օրի

**Դավիթ Սևանի Գյուրջիեյան
Նարինե Հակոբի Հեքեքյան**

ՄԱՅՐԵՆԻ

**Հանրակրթական դպրոցի
4-րդ դասարանի դասագիրք**

**Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից**

**Խմբագիր՝
Նկարիչ՝
Համակարգչային ձևավորումը՝**

**Գ. Գյուրջիեյան
Ս. Այվազյան
Ա. Օհանջանյանի**

**Չափսը՝ 70x100 1/16: Թուղթը՝ օֆսեթ:
Տպագրությունը՝ օֆսեթ: Տպագրական 12 մամուլ:
Տպաքանակը՝ 1000:**

Տպագրված է Էդիթ Պրինտ ՍՊԸ տպարանում:

ԷԴԻԹ ՊՐԻՆՏ
Երևան, Թումանյան 12
հեռ.՝ (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am

EDIT PRINT
12 Tumanyan str., Yerevan
Tel.: (374 10) 520 848
www.editprint.am
info@editprint.am